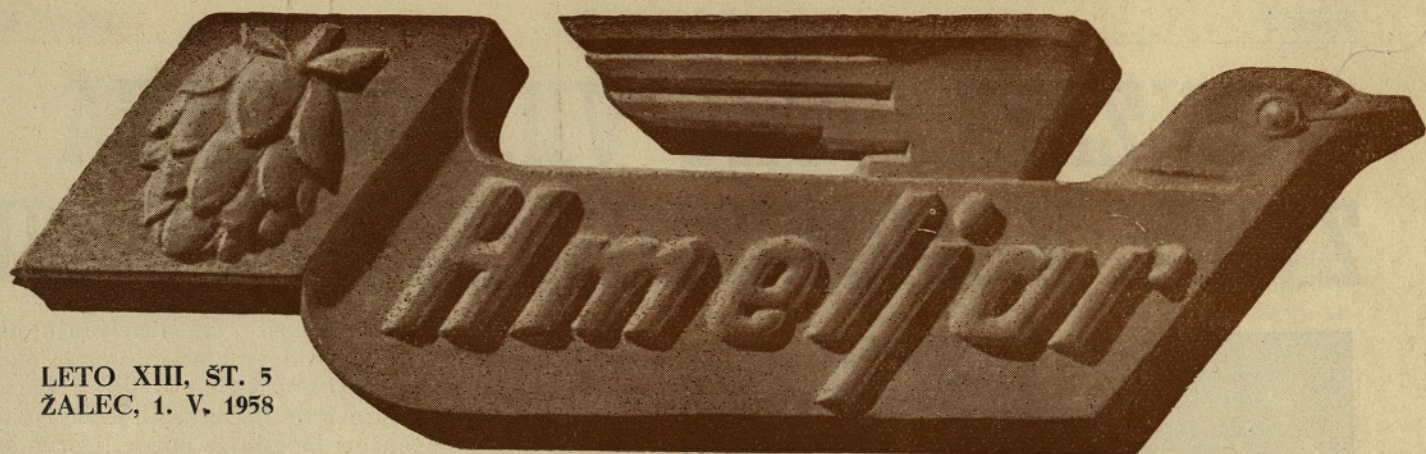
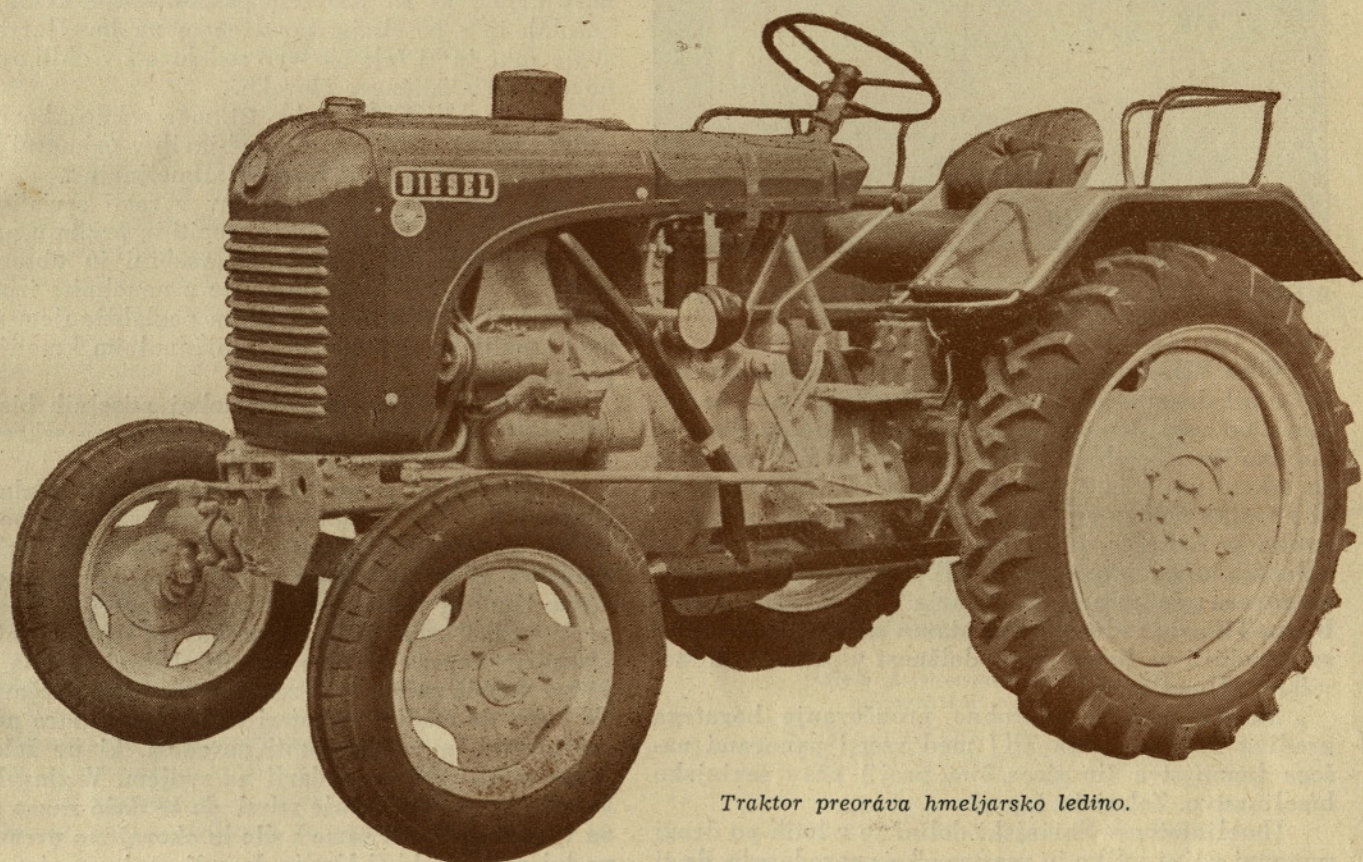

LETO XIII, ŠT. 5
ŽALEC, 1. V. 1958

IZDAJA KMETIJSKA PROIZVAJALNA POSLOVNA ZVEZA V ŽALCU

Traktor preoráva hmeljarsko ledino.

PRAZNIK DELA,

1. maj

ČESTITAJO VSEM SLOVENSKIM
HMEJLARJEM

INSTITUT
ZA HMEJLARSTVO

HMEJNA KOMISIJA
ZA SLOVENIJO

ZADRUŽNO TRGOVSKO PODJETJE
»HMEZAD«

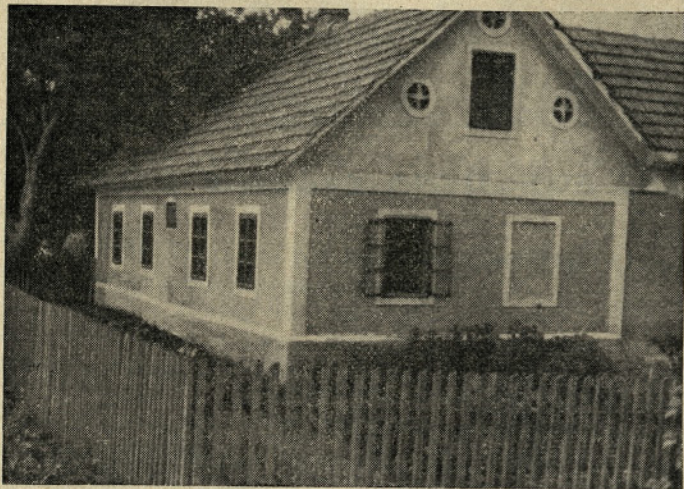
KMETIJSKA PROIZVAJALNA
POSLOVNA ZVEZA

UREDNIŠTVO
»HMEJLAR«

»AGROSERVIS« ŠEMPETER
V SAVINJSKI DOLINI

OB ZAKLJUČKU VII. KONGRESA ZVEZE KOMUNISTOV JUGOSLAVIJE

ROJSTNA HIŠA NARODNIH HEROJEV VERE IN SLAVKA
ŠLANDRA V LATKOVI VASI

Glas VII. kongresa Zveze komunistov Jugoslavije, ki je bil domala ves minuli teden v Ljubljani, še odmeva po vsej domovini, ko zaključujemo gradivo za majsko številko »Hmeljarja« za tisk. Zavoljo tega nam za tokrat še ni moč sestaviti ustreznega pregleda, ki bi v mejah našega glasila mogel posredovati vse velike nauke in napotke, ki žarijo iz preudarnih, klenih in odločnih besed, izrečenih na VII. kongresu, od uvodnega govora generalnega sekretarja ZKJ, tovariša Josipa Broza-Tita, do zadnjega diskutanta zadnji dan kongresa. Izpolnili pa bomo svojo dolžnost v prihodnjih številkah »Hmeljarja«.

Morda zahteva nadrobno proučevanje bogatega gradiva VII. kongresa ZKJ med vsemi panogami našega kmetijstva (in sicer čim prej!) prav savinjsko hmeljarstvo. Zakaj in čemu?

Hmeljarstvo v Savinjski dolini je v letih po drugi svetovni vojni toliko in vsestransko napredovalo, da ti uspehi niso le na moč zaželen predmet obravnavanja iz vseh zornih kotov, blizu in daleč naokrog, marveč, da veliki pridelki na hektar, čedalje boljša kakovost pridelka in nenehna rast naprednosti savinjskih hmeljarjev vsebujejo hkrati nemara še pomembnejšo pridobitev: savinjsko hmeljarstvo potrjuje s svojimi delovnimi izkušnjami pravilnost tiste poti v socialistično preobrazbo našega podeželja, ki jo je izbralo in nakazalo po preučitvi in upoštevanju izjemnih naših pogojev naše državno vodstvo, na čelu z ZKJ!

Le skromen dokaz za tako trditev!

Nedavni občni zbori kmetijskih zadrug, kjer se člani-zadružniki ukvarjajo večji del s pridelovanjem hmelja, zares niso bili le zavoljo discipline ali formalnosti, ki jih zahtevajo zadevni veljavni predpisi, marveč so bili po vsebini in obliki neprizanesljiv obračun za minulo obdobje in trezno preudarjanje ter sklepanje za prihodnost.

Ne bi bili radi pristranski, ali morda celo krivični! V globokem prepričanju zapisujemo, da je bil občni zbor Kmetijske proizvodne poslovne zveze Žalec, 21. marca letos, dejansko že nekak majhen parlament, sicer svoje vrste in v mejah hmeljske proizvodnje, toda, če upoštevamo skromnejšo besedno za-

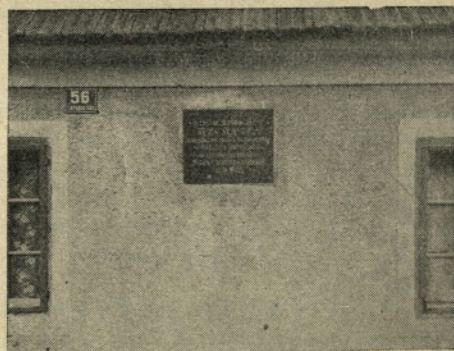
kladnico in manjšo izkušnost v razpravljanju pred množico nekaterih pridelovalcev hmelja, potem moremo smelo oceniti letošnji občni zbor KPPZ Žalec, 21. marca, za zgledno zborovanje takih naših državljanov, ki so med pridelovanjem hmelja že opravili prvo šolo delavskega in družbenega samoupravljanja. Da, razpravljanje na tem občnem zboru je bil zgovoren odraz že zaznavno razvite pobude naprednih, delovnih hmeljarjev, ki so prevzeli pospeševanje kmetijstva nasploh in s posebnim poudarkom na hmeljarstvu v svoje roke in ki žele aktivno sodelovati v oblikovanju novega socialističnega človeka.

Občni zbor KPPZ Žalec, 21. marca letos, bomo zaradi še nekaj tehničnih težav objavili v primerni besedi in sliki v prihodnji številki »Hmeljarja«.

Prav zavoljo prvih uspehov v rasti socialistične zavesti bo treba začeto delo okrepiti in prvim uspehom čim prej priključiti nove, po vsebini in obsegu še globlje! To pa bo moč doseči le z nenehnim izpopolnjevanjem znanja in vsebinskim poglobljanjem zveze med kmetijsko zadrugo ter individualnim kmetijskim proizvajalcem.

Za to pot objavljamo le nekaj miselnih biserov, odlomkov iz uvodnega govora generalnega sekretarja ZKJ, tovariša Josipa Broza-Tita.

»Trinajst let je preteklo, odkar se je končala najstrašnejša vojna v zgodovini človeštva tako po človeških kot materialnih žrtvah. Vendar še ni nobenih znamenj, ki bi kazala, da je nekatere današnje odgovorne ljudi ta velika tragedija izučila. Še več, čeprav so še vedno sveži milijoni grobov iz druge svetovne tragedije, čeprav še niso izginili sledovi prelite krvi, je kri vnovič začela teči, začela so se nova uničevanja. To kaže, da mislijo nekateri nadaljevati staro prakso uničevanja in nasilja proti narodom, ki ne žele nič drugega kot biti gospodarji na svojem. V glavah nekaterih ljudi prevladuje misel, da se dajo razna sporna vprašanja rešiti samo s silo in oboroženo premočjo; po tej poti naj bi ti ljudje dosegli svoje smotre. Takšna gledišča so povzročila oboroževalno tekmo, kakr-

Napis na marmornati plošči na rojstni
hiši narodnih herojev
Vere in Slavka Šlandra

V TEJ HIŠI SE JE RODILA IN ŽIVELA
VERA ŠLANDER
SEKRETAR PK SKOJA
ZA ŠTAJERSKO
VODITELJICA NAPREDNEGA
MLADINSKEGA GIBANJA
PADLA V BORBI ZA SVOBODO
LETA 1943

šne ne pomnimo, in uvajanje vedno novih sredstev za množično uničevanje, zlasti atomskega in vodikovega orožja. Čutiti je težnje, da bi največje pridobitve človeškega uma namesto za srečo in blaginjo človeštva uporabili tako, da bi utegnili le-to doživeti največjo katastrofo, takšno, kakršno si ljudje le težko lahko zamislijo.»

»Obdobje od VI. kongresa do danes se odlikuje z zelo različnimi oblikami nadaljnega razvijanja in izpopolnjevanja naše socialistične družbene stvarnosti. Ta proces teče v skladnosti z našimi materialnimi možnostmi in s stopnjo razvoja socialistične zavesti v naši deželi. Prav tako pa tudi zunanji činitelji subjektivnega in objektivnega značaja niso bili brez vpliva na hitrejši ali počasnejši proces tega razvoja. V zvezi s tem je razumljivo, da smo v tem razvoju zadevali na razne težave, ki smo jih morali prebroditi, da bi šli naprej. Potrebno je bilo mnogo truda, samozatajevanja in požrtvovalnosti naših delovnih ljudi, da smo v tem obdobju tudi navzlic vsem težavam dosegli tako pomembne uspehe pri graditvi industrije in ekonomske nasploh ter v nadaljnjem izpopolnjevanju našega družbenega sistema. Prvenstvena vloga pri obvladanju težav na raznih področjih naše družbene dejavnosti pripada Zvezi komunistov in Socialistični zvezi delovnega ljudstva Jugoslavije. Brez njunega vztrajnega zavzemanja za to stvar si ne bi mogli niti misliti takega poleta in vztrajnosti delovnih ljudi ter takšnih uspehov, kakršne smo dosegli v tem obdobju v izgradnji socializma v naši deželi.»

Tovariš Tito je v uvodnem govoru med drugim kritično analiziral tudi kmetijstvo minulega obdobja. Za primer je vzel investicije v melioracije in namakanje. Takole je dejal:

»Pri investicijah v kmetijstvo so bile tudi prej, ko smo investirali dokaj manj, razne napake in nepravilnosti. Večkrat ni nihče vedel, kaj se investira in kakšne rezultate bodo dale takšne investicije. Toda tudi danes, ko posvečamo več skrbi donosnosti in načrtni uporabi investicij pri investiranju v kmetijstvo, še vedno ne upoštevamo dovolj koristi skupnosti kot celote. Vzemimo na primer melioracije in namakanja. Za to odmerjajo po navadi velike zneske, vendar največkrat ne pomislijo, koliko bo to koristilo vsej skupnosti. Tega vprašanja se lotevajo tako, kakor da je pri nas na vasi socializem že popolnoma zmagal in

kakor da nimamo več individualnih gospodarstev in interesov, ki šestokrat niso v skladu z interesi naše socialistične skupnosti. Takšne investicije imajo bolj značaj nekakšnih socialnih dajatev brez stimulativenega socialističnega značaja. Takšna politika investicij namreč ne deluje stimulatивно na uporabnika, individualnega proizvajalca, da bi čim več in kar najintenzivneje proizvajal za tržišče, kakor to nekateri »narodnjaki« mislijo. Melioracije in namakanje je treba investirati v korist socialistične družbe kot celote, tako da se s tem pospešuje proces socialističnega razvoja na vasi.»

Ko spremenimo v citiranem odlomku, kar je spremeniti treba, ter smisel maršalove kritične analize prenesemo, kot navodilo za naše delo v prihodnosti, na investicije v kmetijstvo hmeljarskega področja, potem v letu 1958 in v prihodnjih letih, ki jim je perspektivni plan za kmetijstvo že določil smer in obseg, ne moremo skreniti z začete poti za uresničevanje našega delovnega programa.

Napis na marmornati plošči na osnovni šoli v Preboldu

TO ŠOLO JE OD 1. 9. 1915 DO 1921
OBISKOVAL NARODNI HEROJ
ČLAN CK KPS
SLAVKO ŠLANDER
USTRELJEN LETA 1941 V MARIBORU

Ing. Lojze Kač:

Prvoletni nasadi potrebujejo pravočasne nege

Kljub slabemu vremenu smo premostili vse težave in v prvi polovici aprila posadili večino hmeljarskih sadik. Samo nekaj hektarjev smo zasadili šele v zadnji tretjini aprila. Tako je obnova za nami. Rahel dež, ki je začel padati po vsej Sloveniji od 22. na 23. april, je zasajenim sadikam zelo dobrodošel, četudi ga je bilo samo 7,6 mm, vendar dovolj, da se je zemlja prepojila in, da sadike razpolagajo za prvi razvoj z dovolj vlage. Kdor je posadil pred tem dežjem še sveže potaknjence, lahko pričakuje, da bo okrog prvega maja že lahko opazoval, kako odganjajo korenike, in kako vršički odgnalih mladice prebijajo površino zemlje. Vsem tistim, ki ste zavoljo tehničnih ali drugih vzrokov zakasnili s sajenjem hmelja, bo rastlina v prvem letu v rasti močno zaostala in prvoletnik ne bo dal minimalno planiranega pridelka.

Preden hmelj požene vršičke, dolge do 30 cm, mo-

rajo biti postavljene ali napeljane opore. Pri postavljanju opore, to je 3—4 m, prekelj, ali napeljavanju žice je treba paziti na sadilna mesta. Če stopimo na mesto, kjer je vršiček prirastel še tik pod površino zemlje, ga s stopalom polomimo. Sadika s polomljenim vrhom bo v prvem letu samo ukoreninjenec brez pridelka.

Čim je hmelj toliko zrasel, da ga moremo privezati na hmeljevke ali oviti na žico, moramo to napraviti čim prej. Slabo bo zadovoljen, bolje opisano, nikakor ne bo zadovoljen tisti, ki bo pustil, da mu hmeljevi poganjki vsled lastne teže padejo na zemljo in se bohotijo med vrstami. Kdor je pozabil, naj se spomni, da se trte hmeljske rastline ovijajo na oporo samo v smeri urnega kazalca, to se pravi, narobe kot pri fižolu. Na prekljah je treba hmelj privezovati! Za privezovanje uporabljamo rafijo, namočeno rženo

slamo ali nalašč v ta namen zasejano rž, zelo primer na pa je trava, ki raste po zelo vlažnem terenu — loček (*Juncus*), z domačim izrazom cedilovje. Privezovati ga je treba samo v začetku rasti, to se pravi, dva do trikrat, čim pa se rastlina s svojimi plezalnimi dlavicami oprime opore, je privezovanje odveč. Potreba po privezovanju nastopi še tu in tam tudi pozneje, posebno po kakšnem močnem neurju ali tudi samo vetru. V žičnicah hmelj ni treba privezovati, mladice samo na rahlo ovijemo okrog žice. Pri dobri rasti marsikdaj zadostuje tudi, da vršiček z listom samo prislonimo na žico, seveda na levo stran žice, gledano od sadilnega mesta.

Kdor še ni rahlal, naj takoj začne rahlati, obdelovati s kultivatorjem steptane in zaprane zemlje. Da si bomo delo pravilno razdelili, se moramo dobro zavedati, da porabimo za obdelavo 1 ha hmeljišča en delovni dan. S konjsko vprego gre delo počasneje od rok. Če upoštevamo še nekaj deževnih dni in čas, ko po dežju ne moremo takoj na njivo, nam je kot na dlani, da brez natančnega plana ne moremo dela pravočasno opraviti. Zaradi tega moramo dobro in do kraja izkoristiti ugodne dni, večasih celo ure, ki so primerne za obdelavo zemlje. Nikakor ne smemo hiteti s strojno obdelavo predčasno, obdelovanje mokre negodne zemlje, se povsod, najbolj pa v hmeljiških maščuje. Ni in nikoli ne bo dober hmeljar, kdor bo dopustil, da se zel bohota po hmeljiških!

Površina hmeljišč naj bo čista in vedno skrbno obdelana, skorja, ki se napravi po dežju na površini

zemljišča, ne sme ostati dalj časa. Le pri tako skrbni obdelavi hmeljišča, bomo obdržali prepotrebno vlago v zemlji in dovolj zraka za razvoj mikroorganizmov in rast hmeljske rastline. Posebno je to važno na tistih površinah, ki so propustne in imajo premalo letnih padavin. Na težkih zemljah pa sadeži in korenine trpijo zaradi pomanjkanja zraka. V težjih primerih zaradi neobdelane površine globoko razpoka težka zemlja in s tem se raztrgajo rosne korenine, ki so nagosto razpredene pod površino zemlje.

Z ročnim okopavanjem okrog sadežev začnemo šele takrat, ko nam večina sadežev že odžene in smo najdaljše poganjke že napeljali. Pri okopavanju skrbno pazimo, da zakasnelih poganjkov, ki še niso pogнали na površino, ne polomimo, oziroma ne posekamo z motiko!

Ko bo rastlina konec maja že meter visoka, šele takrat začnemo gnojiti z umetnimi gnojili. Prvi obrok bomo v prvoletnih nasadih raztrosili v kolobarju okrog sadilnega mesta. Kroga, ki je 20 cm stran od poganjkov, ki so napeljani na oporo, ne smemo potrositi z umetnimi gnojili. Umetna gnojila trosimo šele izven tega kroga, v kolobarju, ki je širok od 20—40 cm. Za prvi obrok gnojenja si pred trošenjem napravimo mešanico iz apnenoamonjskega solitra, superfosfata in kalijeve soli ali kalijevega sulfata. Za eno sadilno mesto vzamemo po dekagram vsakega umetnega gnojila. Za naslednji obrok gnojenja bomo v prihodnji številki »Hmeljarja« objavili nadaljnja navodila.

Inž. M. Kač:

Ovenelost - nevarna glivična bolezen na hmelju

Ovenelost povzroča hmeljarjem v Nemčiji in Angliji gotovo tako hude skrbi, kot jih je svoj čas peronospora, ko je iz Amerike preko Anglije vdrla v Evropo. Vendar bi morali to novo nadlogo v nekem oziru smatrati za še strašnejšo kot peronosporo v letih 1926 do 1934, preden so na splošno uvedli škropljenje proti njej. Res je, da se je peronospora tedaj nenadoma in silno naglo pojavila po evropskih hmeljiških in je strašno zagospodarila v njih. Vendar je bila v nekaj letih ukročena. Čeprav nje niso poznali, so pa dobro poznali njeno sorodnico peronosporo na vinski trti in njeno zatiranje. Tako so imeli raziskovalci pri svojem delu zanesljiv kažipot in jo tudi kmalu ukrotili. V nekaj letih so povsod, tudi pri nas, uvedli v najširšo prakso škropljenje z bakrenimi pripravki. Peronospora sicer še danes povzroča v hmeljiških, zlasti če imamo zasajene občutljive sorte, precej skrbi in veliko stroškov, toda neukrotljiva že davno ni več.

Z ovenelostjo — ki jo povzroča *Verticillium albo-atrum* — pa je drugače. V Angliji so jo odkrili že prej, kot peronosporo, leta 1924. Tista prva obolenja pa niso bila smrtno nevarna za rastlino. Hmelj je sicer hiral, odmrl pa ni, ampak je živel dalje. Zato ta bolezen ni vzbudila vseobče pozornosti. Leta 1930 se je pojavil drugi tip iste bolezni, mnogo nevarnejši od prvega. Ta se je hitreje širil in okužene rastline tudi uničil. Začeli so jo skrbno proučevati. Od tedaj pa do danes je minulo že skoraj 30 let, vendar še niso našli uspešnega načina zatiranja in niti ukrepov, da bi jo učinkovito omejili. Dokler se je verticilij širil samo v Angliji, se evropski pridelovalci hmelja niso kaj prida razburjali, Anglija je daleč in še nekaj morja je vmes. Ko pa so jo pred petimi leti odkrili tudi v Nemčiji, so postali hmeljarji zaskrbljeni.

Tudi pri nas smo postali pozorni. Vse rastline, ki so kazale znake obolenj, vsaj malo podobne simptomom ovenelosti, smo skrbno preiskali na njivi in v laboratoriju. Vsa naša raziskovanja pa so bila — in prav je tako — negativna. V največ primerih se je pokazalo, da imamo opravka s fusarijem, ki ga je bilo lanske leto kar precej v naših hmeljiških; tu in tam pa tudi z nepravilnim gnojenjem. Strah je bil torej neutemeljen, vendar to ne sme zmanjšati naše budnosti. Zato smo se odločili, da bomo bolezen, zlasti pa njene znake, natančno opisali in dodali še barvne fotografije simptomov obolenja, tako, da bo sleherni hmeljar natančno poučen o tej nevarni bolezni. Tako bo lahko vsakdo takoj javil na Inštitut za hmeljarstvo vsak sumljiv primer obolenja. Vsi upamo, da tudi letos ne bo inštitut mogel ugotoviti nobenih primerov prisotnosti verticilija. Prav pa je, da smo pripravljeni. Če že mora priti ta nadloga k nam, jo zgrabimo takoj pri vstopu, ker ji bomo tedaj veliko lažje prišli do živega, kot pa pozneje, ko bi se že pošteno vgnezdila v naša hmeljišča.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

OPOMBA: »Hmeljarjev škropilni program«, ki smo ga priložili 4. številki Hmeljarja, smo morali na več mestih ustrezno popraviti. Tako popravljenega prilagamo današnji številki in pozivamo vse hmeljarje, da z njim zamenjajo prejšnjega!

Urednik

Ivan Kronovšek:

Bodimo tudi letos prizadevni!

Hmeljišča bomo letos izredno razširili. Samo v celjskem okraju bomo povečali hmeljske površine skoraj za eno petino. Vemo pa, da bodo gojili hmelj tudi v drugih krajih Slovenije. To pomeni, da po drugi vojni še nikoli nismo tolikanj težili za povečanjem hmeljskih nasadov. Nikakor pa ni dovolj, da hmelju odpiramo vrata na stežaj. Kot domačinu ali kot novemu gostu mu bomo morali postreči tako, da se bo dobro počutil med nami. Vedeti moramo, da je na moč zahteven, v določenih okoliščinah pa še bolj občutljiv. Kratko in malo, če hočemo, da nam bo gostoljubje vračal, mu ne smemo ničesar odreči niti česa pozabiti!

Razumljivo je, da hmeljišč nismo začeli širiti sami od sebe. Kakor drugje, tako je tudi v tem primeru pospešilo zalet načrtovanje. Načrte za razširitev kmetijstva so sestavili za vso državo, zatem pa tudi za vsak okraj posebej. Pri tem so upoštevali vse, kar je bistveno za posamezne kmetijske zvrsti oziroma kulture. To so predvsem podnebne razmere, nadmorska višina, zemlja in drugi naravni pogoji. Zaradi tega so predvideli, da bi hmeljišča najbolj razširili na našem oziroma savinjskem področju, kjer je hmelj že tako vodilna kmetijska kultura. Hmeljarstvo pa pospešujejo tudi na tistih predelih Slovenije, kjer moremo pričakovati večje ali manjše uspehe.

Ne smemo pa misliti le na nove površine! Še dosti drugega smo storili in si prizadevali na vse moči. Omenimo samo veliko število novih in tujih obnovljenih sušilnic, nakup blizu dvesto novih traktorjev s priključki, vrh tega pa še drogovi, žica za žičnice, hmeljevke, umetna gnojila pa še in še!

Pri načrtovanju ni dovolj samo izračun, ne zadovoljuje le seštevanje ali množenje in ugotavljanje končnih vsot. To je šele začetek. Izvedba zahteva tudi denarna sredstva ter veliko telesnih in duševnih naporov. Kajti hmeljarjenje mogočijo samo velike naložbe. Navedimo, da bomo samo za letos zgrajene žičnice potrebovali nad 500 milijonov dinarjev. Kje pa so še hmeljevke, umetna gnojila, zaščitna sredstva, da sploh ne govorimo o stroških, ki jih terjajo priprave zemljišč za nove nasade.

Kdor tega pobliže ne pozna, ne more oceniti niti upoštevati naprežanja hmeljarjev, ki so pripravljali nova hmeljišča. Navedimo kot primer, da smo potrebovali za letošnje žičnice približno 80.000 drogov. Zdaj pa se zamislimo, kod vse so rasli ti drogovi?! Koliko snega in blata so ljudje prebrodili, se trudili, pa prezebvali in koliko nevšečnosti so preživeli, preden so pripeljali drogeve v bližino novih hmeljišč. Zato upravičeno ponavljamo: hmelj zares veliko daje, pa tudi veliko zahteva.

Reči moramo, da so naši hmeljarji na takšne nevšečnosti pripravljeni. Lepo bi bilo, če bi bili takšni tudi vsi novi hmeljarji. Pri hmeljarjenju je potrebno mnogo dela, potrpljenja in vztrajnosti. Le tako je mogoče dosežati zaželene uspehe.

Letos je že kar spočetka nastopilo več težav, ki jih je treba premagovati z največjo potrpežljivostjo. Razumljivo je, da so zavaljo teh težav naši hmeljarji nerazpoloženi. Predvsem bi omenili prepozno dobavo hmeljevk in žice za žičnice. Saj upoštevamo, da so pri dobavi nastopile nevšečnosti, ki jih je mogoče razumeti. Na drugi strani pa je spet res, da bo zavaljo tega zastoja trpel več ali manj letošnji pridelek. Za dober pridelek je namreč bistvena pravočasnost.

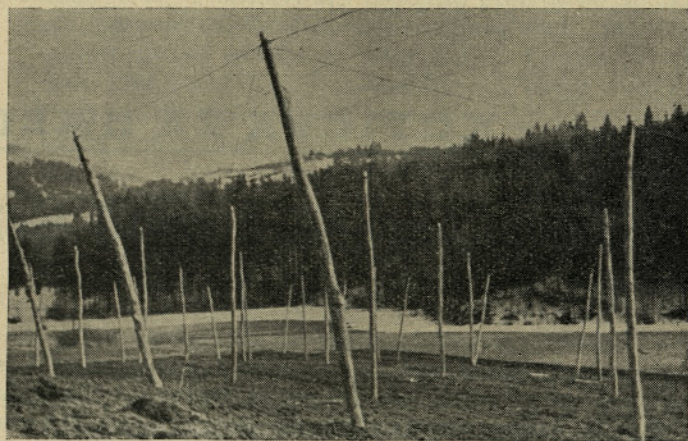
Vse to bi mogli pripraviti že pred sezono, letos pa bomo morali takrat, ko bo časa zelo malo, ko bodo vsa

dela na kupu in bo drugo važnejše od drugega. Vendar zdaj ne moremo ničesar spremeniti. Tako je in vsak hmeljar mora računati s tem.

Drugo, kar povzroča velike preglavice pri začetnih delih, je letošnje vreme. Spet je obdržalo pravilo, da ima vsako leto svoj obraz, svoje dobre in slabe strani. Dela, ki smo jih prejšnja leta ob tem času že opravili, smo letos komaj začeli, ali pa še sploh ne. Zato bo kasneje potrebna velika prizadevnost, da bomo dohiti, kar smo zamudili. Kajti vse prevelike spomladanske zamude, bi škodile razvoju hmeljske rastline in količini pridelka.

Iz zagate nas rešujejo letošnje nizke temperature v marcu in v začetku aprila. Rečemo lahko, da je hmeljska rastlina precej zakasnela, najmanj pa za 14 dni. Saj vemo, da je lani večina hmeljarjev, kljub pravočasno opravljenemu delu v hmeljiščih, zaradi predčasne vegetacije precej izgubila. Nihče pa ne more napovedati, kako bo letos. Vse je odvisno od številnih činiteljev, ki bodo uravnavali rast.

Tudi umetna gnojila moramo upoštevati pri prizadevanjih za povečanje pridelka hmelja. Malokatera

Tudi v hribovite predele, v Ponikvo nad Zalcem, je že prodrla hmeljska žičnica

rastlina je tako zahtevna kot hmelj. Vendar je potrebno upoštevati, da bi brez hlevskega gnoja, torej brez humusa, ne mogli hmelja pridelovati dalje časa, mimo tega je znano, da moramo dodajati hmelju še umetna gnojila. Tudi brez teh ne bi pridelali toliko, kolikor bi mogli sicer. Umetna gnojila pa moramo šteti vedno le kot dodatek.

Zaradi podražitve umetnih gnojil se je nabava spremenila. Kakor vemo so letos regresi nižji in cene so se povišale. Načrt za razvoj kmetijstva v Sloveniji je predvideval, da bomo letos uporabo umetnih gnojil povečali približno za eno četrtino. Nižji regresi pa bodo verjetno omejili nakup. Zato je tudi nekaj hmeljarjev, ki so jih večje cene umetnih gnojil spravile iz ravnotežja in nameravajo omejiti nakup oziroma porabo. Menijo namreč, da bodo na ta način več prihranili. To mnenje morda ni pravilno, niti iz osebnih niti iz splošnih razlogov.

Prav dobro vemo, da moremo doseči večje pridelke hmelja, če smotrno uporabljamo hlevski gnoj in umetna gnojila. V nobenem primeru nima prav, kdor jih uporablja premalo ali morda celo nepravilno. Kdor pa jih uporablja preveč in nepreračunano, ta pa zapravlja denar!

Izkušnje v zadnjih letih in analize hmelja v Inšti-

FRANC SKETA, napreden in prizadeven hmeljar iz Trnave pripravlja s svojo družino drogove za novo žičnico

tutu za hmeljarstvo so nam pokazale, kdaj in kako lahko pridelamo kakovostno blago. Zato bo prav, če bodo vsi hmeljarji, ki so nameravali porabo umetnih gnojil zmanjšati, spremenili mnenja oziroma odločitev. Kdor bo storil tako, bo zadovoljen, ko bo ugotovil, da štednja ni vedno upravičena. In to bo spoznal, ko bodo hmeljarji ocenjevali pridelke hmelja.

V zvezi s tem je na mestu še ena ugotovitev: Odgovorni činitelji so namreč zagotovili, da bodo vse povečane cene, ki kakorkoli zadevajo hmeljarstvo, upoštevali pri stroških proizvodnje. To pomeni: vse razlike, ki so nastale iz lanskoletne proizvodnje, bodo zaračunane v letošnjo proizvodnjo in za toliko bodo letos tudi večje cene hmelja. Zato lahko opustimo pomisleke in v skupnem interesu je prav, če bomo uporabili toliko umetnih gnojil, kolikor jih hmeljska rastlina potrebuje za razvoj.

Pa še eno opozorilo nekaterim hmeljarjem! Z začetno rastjo hmelja že nastopijo škodljivci. Prvi so bolhači, drugi pa uši. Vsi jih poznamo in vemo, da nam lahko hudo škodujejo, če nismo dovolj previdni. Ne bi pisali o tem, če ne bi bilo lani toliko primerov, ko so bili nekateri hmeljarji vse preveč neprevidni. Z zatiranjem škodljivcev so odlašali ali pa niso storili vsega, kar bi bilo potrebno. Potem pa so uvideli, da so bili zaradi zamude njihovi hmeljski nasadi občutno prizadeti. Sicer po svoje odgovarja Inštitut za hmeljarstvo, ki bo pojav škodljivcev nadzoroval in svetoval, kako jih zatirati. Ob tej priložnosti hočem samo opozoriti, da je dolžnost vseh hmeljarjev, da tudi sami nadzorujejo svoja hmeljišča. Nikoli ne smemo ničesar podcenjevati, ker z zamujenimi ukrepi ne moremo reševati nastale škode. Zato bo prav, če bomo hmeljsko rastlino opazovali vsak dan in spremljali njen razvoj vse do obiranja!

KOTIČEK ZA HMELJARJE - ZAČETNIKE

Varstvo hmeljišč pred boleznimi in škodljivci v maju

Bolhači

Letošnja pomlad je precej drugačna od lanske. Prvi pomladanski meseci marec, april so hladni in tudi februar ni bil nič boljši. Hmelj je pravzaprav še malo odgnal. Upajmo, da bo nižja temperatura pri prehodu zime v pomlad škodovala zlasti škodljivcem kulturnih rastlin in tudi hmeljnim škodljivcem. Želimo, da bi bili letos številčno šibkejši kot lansko leto. Zaradi zakasnele pomladi se bodo pojavili verjetno kasneje kot navadno. Lani smo imeli v drugi polovici aprila že mnogo bolhačev. Letos jih ni videti, saj so še tudi hmeljni poganjki prav kratki. Pričakovati pa moramo, da jih bomo našli v hmeljiščih v maju.

Hmeljni bolhač prezimi kot hrošček v zemlji, pod kamenjem in takoj, ko nastopi toplo vreme, prskače iz zemlje. Žre mlado listje, zlasti pa je nevaren na poganjkih. Če imamo dosti bolhačev na hmelju, se vršički mladice povesejo in posuše, listje pa je tako izgrizeno, da ostane samo skelet. Bolhači se pri nas pojavljajo dvakrat. Spomladi konec aprila in v začetku maja ter v začetku avgusta. Večjo škodo delajo samo tisti, ki spomladi objedajo hmelj. V avgustu jih redkokdaj najdemo v večjem številu.

Zatiranje bolhača je že nekaj let stalen agrotehnični ukrep v hmeljiščih. Moramo reči, da so se bolhači v zadnjih letih tako razmnožili, da skoraj ni hmeljišča, kjer bi lahko brez večje škode opustili pršenje proti bolhačem. Hmeljarji še dobro pomnijo, da smo pred vojno in prva leta po vojni le tu pa tam zatirali bolhače. Postali so nevarni samo tedaj, če se je hmelj zaradi suše ali pa, ker je bil slabo gnojen, prepočasi razvijal. Hmelju, ki je krepko rasel, bolhači niso mogli do živega. Zdaj je tega mrčesa toliko, da je tudi v najbolj negovanih hmeljiščih treba prašiti proti njemu.

Čim vidimo, da je na hmelju precej bolhačev, ne odlašajmo z zapraševanjem! Saj gre delo hitro od rok. Najbolje je, če zaprašimo z motornim zaprašilcem. Če pa tega nimamo pri roki, si pomagamo tudi z redko tkanino in ročno prašilko. Za zapraševanje je najbolje, če uporabljamo preparate na bazi neočiščenega HCH, to je bentox ali gamadin. Ti sredstvi sta najcenejši in najučinkovitejši. Paziti pa moramo, da jih pod nobenim pogojem ne uporabljamo pozneje za zapraševanje vrtnin ali krompirja proti krompirjevi zlati. Kljub temu, da vsako leto opozarjamo, da so sred-

Takole naj se zavaruje škropilec s strupenimi sredstvi

stva na bazi neočiščenega lindana neuporabna za zapraševanje vrtnin in gomoljnic, se še često dogaja, da marsikateri hmeljar porabi bentox ali gamadin, ki mu je ostal pri zapraševanju proti bolhačem, za krompirišča. Posledica tega je, da se krompir navzame značilnega duha po trohnobi, ki ga imajo neočiščeni HCH pripravki, da ni užiten niti za ljudi niti za živino.

Da bomo čimbolj uspeli pri zatiranju bolhačev, pazimo, da bo prašivo enakomerno porazdeljeno po rastlinah in da ga ne bomo našli — kar se zlasti lahko zgodi pri ročnem zapraševanju — kar na debelo na hmeljnih listih. Če bomo na debelo nanašali prašivo na hmeljno listje, zlasti v mokrem vremenu, bomo sicer pregnali bolhače, listje pa zažgali. Prav je tudi, če prašimo v taki smeri, da imamo svojo senco za seboj. Bolhači se namreč hitro zboje in, ko pride nanje senca, poskačejo z rastline in se skrijejo pod grudice in kamenje.

Stroški prašenja z bentoxom ali gamadinom niso veliki. Na hektar porabimo od 12 do 15 kg prašiva. Zato takoj, čim smo opazili bolhače v večjem številu, ne premišljujmo dolgo, ali se prašenje izplača ali ne, ampak jih čimprej uničimo.

Uši

Takoj za bolhači pridejo na vrsto uši. Čim bo hmelj napeljan po opori, bomo že našli tu pa tam kakšno drobceno črno mušico, ki bo priletela iz koščičastega drevja ali grmovja. Upajmo, da letos ne bo take močne okužbe z ušmi, kakršno smo doživeli lani, ker je bila letošnja zima proti koncu ostrejša. Bodimo pa pazljivi in vsak dan zasledujmo nalet mušic. Če bo le-ta narasel in, če bomo opazili, da je na listju tudi že mnogo zelenih uši, potem je treba hmelj proti ušem škropiti. Ko smo uporabljali za zatiranje uši kontaktne strupe (lindan, nikotinol, DDT), smo navadno čakali toliko časa, da je bil nalet mušic v glavnem končan, tako, da smo po možnosti z enkratnim škropljenjem uničili vso zalego. Če uporabljamo sistemski sredstva, potem glede roka škropljenja ni treba, da smo tako zelo natančni. Saj sistemski sredstva za 14 dni in še dalj zastrupe rastlino in z rastlinskim sokom tudi vse mušice, ki prilete v tem času na hmelj. Vsak hmeljar, ki bo moral letos škropiti proti ušem, naj, če je le mogoče, uporablja metasytox (0,1% konc.), tako da bo obenem uničil že prvo zalego rdečega pajka.

Peronospora

Še na nekaj vas moramo opozoriti v mesecu maju. V mesecu maju in včasih že v aprilu se pojavi tudi peronospora v hmeljiščih, navadno v obliki kuštravcev. Kuštravci so iznakažene mladice s kratkimi kolenci in z listi, ki so na spodnji strani najprej sivo vijoličasti, od velike množine trosov, potem pa porjave in odmro. Taka mladica je bila navadno okužena z blodilkami iz

Voluharjeve
»krtine«

Normalen
hmeljev
poganjek in
»kuštravec«

zimskih spor na poti, ko je rila iz zemlje. Kuštravce pa ne boste našli samo v času, ko še hmelj ni napeljan, ampak tudi pozneje, kot stranske poganjke na glavnih trtjah. Vse kuštravce na hmelju skrbno odstranite, zakopljite ali zažgite in tako uničite žarišča, ki bi iz njih utegnili se širiti peronospora. Če boste opazili, da je vreme deževno, to se pravi, primerno za razvoj peronospor, potem konec maja ali v začetku junija, navadno v času, ko boste škropili proti ušem, dodajte metasytoxu še ditan (0,3% konc.) proti peronospori.

Za konec vas še opozarjamo, da skrbno zasledujete opozorila poročevalske službe Kmetijskega inštituta in Hidrometeorološkega zavoda v Ljubljani po radiu in dnevnem časopisju, ker vas bomo na ta način stalno opozarjali na bolezni in škodljivce, ki se bodo pojavljali v hmeljiščih v večjem obsegu in ki bo proti njim treba varstveno ukrenati.

OPOZORILO LASTNIKOM IN GRADITELJEM HMELSKIH ŽIČNIC

Vse hmeljarje, ki imajo nasade pod električnimi vodi z visoko napetostjo, opozarjamo, da morajo pri postavljanju hmeljev paziti na razdaljo med vrhom hmeljevke in najnižjo žico tokovodnika, ki mora biti najmanj dva in pol metra.

Ko hmeljevke postavljate, morate paziti, da se pri zamahovanju ne približate žici več ko do 85 cm, kajti vsako večje približanje pomeni neizbežno smrt.

V primeru, da hmeljarji ne bi upoštevali tega opozorila, bo Elektro podjetje zahtevalo, da odstranijo ali skrajšajo hmeljevke, četudi bo hmelj že rasel. Hmeljišča bodo pregledali naši organi. Hmeljevke bodo smeli odstranjevati ali skrajševati hmeljarji samo pod njihovim nadzorstvom. Do pregleda pa bodo hmeljarji sami odgovorni za vsako morebitno nezgodo ali smrt, ki bi se primerila zaradi kršenja tega opozorila.

Hkrati vas obveščamo, da ne smete sekati drevja v bližini daljnovoda, če poprej ne obvestite najbližjega elektromonterja.

Obveščamo vas, da Vam je za nadzorstvo pri teh delih monter našega podjetja brezplačno na razpolago.

Uprava Elektro Celje

Ing. M. Kač:

Voluhar — nevaren sovražnik hmelja in sadnega drevja na težjih zemljah

Skoraj ne mine dan, da ne bi prišel ta ali oni hmeljar ali sadjar iskat na inštitut pomoči pri zatiranju voluharja ali pa vsaj vprašat za nasvet, kako bi pregnal tega nevarnega škodljivca iz hmeljišča ali sadovnjaka. Zelo pogosto pa slišimo tudi pritožbe, češ točno sem se ravnal po navodilih inštituta, ali pa strokovnjak mi je zaplinil sadovnjak, voluhar pa še kar naprej dela škodo. Vse kaže, da je zatiranje voluharja problem številka ena zlasti v krajih s težjimi humoznimi zemljami.

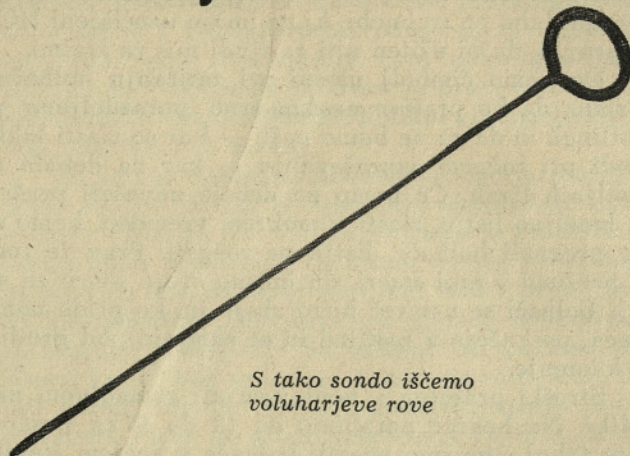
Zakaj imamo pri zatiranju voluharja tako malo uspehov? Ali so metode, ki jih svetujejo strokovnjaki neučinkovite? Kje pravzaprav tiči vzrok, da se te nadloge ne moremo tako uspešno rešiti, kot ostalih škodljivcev.

Vsa težava bo verjetno v tem, da z dosedaj poznanimi sredstvi ne moremo zatreti voluharja kar z zapraševanjem ali škropljenjem, ampak je potrebno, voluharja najprvo najti, to se pravi odkriti rove v katerih voluhar živi. Na določeni površini, ki jo hočemo očistiti, moramo torej odkriti vse voluharjeve rove, to pa še ni dovolj. Če hočemo, da bo uspeh pri zatiranju trajen, je potrebno pregnati voluharja tudi iz sosednjih parcel. No in če se nam je oboje posrečilo, to se pravi, če smo pregnali voluharja iz precejšnjega področja hmeljišča, zopet ne smemo počivati na lavorikah, ampak vedno budno paziti, da znova ne vdre voluhar iz sosednjih neočiščenih parcel. Če ne pazimo na to, potem zapazimo škodo šele takrat, ko je že velika in ko imamo uničenih že mnogo rastlin.

Vse dotlej, dokler ne bomo uporabljali sredstev, s katerimi ne bo potrebno predhodno voluharja iskati bo uničevanje voluharja prav gotovo ena najtežjih problemov pri varstvu rastlin, ki bo zahtevalo mnogo skrbnega dela in nenehne kontrole. Dokler takega sredstva nimamo, moramo prvič znati najti žive voluharjeve rove, drugič, kontrolirati uspeh svojega zatiranja in tretjič, biti stalno na preži, da ugotovimo, če se voluhar zopet ni preselil k nam od sosedov.

Če hočemo uspešno iskati voluharja, moramo poznati njegov način življenja.

Voluhar spada h glodalcem. Velik je približno kot podgana (brez repa meri približno 16 cm) in je podgani

S tako sondo iščemo voluharjeve rove

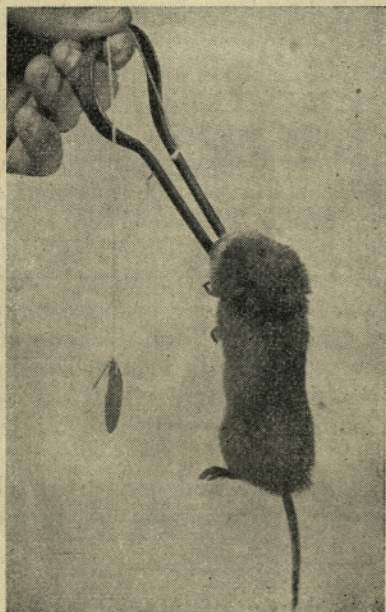
precej podoben. Ima pa bolj top smrček, manjša ušesa, ki so skrita v kožuščku in manjši rep, ki doseže kvečjemu polovico telesne dolžine. Voluhar ima po dva ostra sekalca v gornji in spodnji čeljusti. Sledove teh ostrih zob lahko opazimo na drevesnih koreninah ali pa na hmeljevi koreniki, ki jih je oglodal voluhar.

Voluhar je navadno srednje do temno sive barve, včasih pa tudi nekoliko rjavkast.

Večino svojega življenja preživi, podobno kot krt, pod zemljo. Voluhar si zgradi pod zemljo cel sistem rogov, ki so zelo obsežni in neredko tudi po 30 in več metrov dolgi. Voluhar se hrani večji del z rastlinsko hrano, s kreninami in gomolji. Sempatja pa požre tudi ličinke, hrošče in podobno. Najpogosteje se voluhar naseli na travniku, ker ga tu nihče ne moti z obdelavo. Iz travnika pa ima navadno izpeljane rove na njive, drevesnice ali hmeljišča, kjer se hrani. Pogosto najdemo voluharja na travnikih ob potokih, saj spada med dobre plavalce.

Ko gradi rove, voluhar ne izmeče vedno narito zemljo na površino tako kot krt, ampak večkrat zatrpa prst v opuščene ali pa v krtove hodnike. Voluharjeve krtine so navadno plitkeje kot krtove, nepravilnih oblik in ne fino grudnate. Voluharjeve krtine se tudi ne nahajajo nad rovom, ampak ob strani hodnika. Razen tega se voluharjeve krtine pojavijo kasneje spomladi kot krtove.

Voluharjev dom je sestavljen iz enega ali dveh glavnih hodnikov in več stranskih prehranjevalnih rogov. Voluharjevi rovi so 6 do 8 cm visoki, rahlo ovalni in približno 6 cm široki. Krtovi rovi pa so navadno ožji. Večina voluharjevih rogov teče od 10 do 30 cm pod površino zemlje, kakršna je pač zemlja ali kultura s katero se hrani. Včasih pa se poglobe več kot en in pol metra pod zemeljsko površino. Tik pod površino koplje voluhar rove samo pozimi, ko pokriva zemljo snežna odeja. Nekako v središču rogov si napravi voluhar gnezdo. To je navadno 12 do 15 cm širok prostor. Gnezdo si napravi navadno iz suhe trave ali slame, ali pa iz drobnih korenin hmeljevih vlaken in jih fino preplete z dlakami. Gnezdo je navadno 20 do 30 cm globoko v zemlji, zna pa biti tudi 60 cm in še več pod površjem. V sadovnjakih naredi voluhar gnezdo navadno pod koreninami drevja, v hmeljiščih pa v vrstah pod sadežem. V bližini gnezda si napravi voluhar skladišče, v drugi smeri pa stranišče. Skladišče ima pravzaprav voluhar več. Glavno skladišče pa je vedno v bližini gnezda. Shrambo napravi voluhar v slepem rovu, v katerem nakopiči lepo v

Voluhar se je ujel v past

Hmeljarji so v dogovorjenih rokih pripeljali hmeljske sadeže za prevzem

redu zloženo hrano za zimski čas. V skladišču najdemo korenje, peso, zeleno, koreninice slaka, regrata in še drugo hrano. Vse korenine in koreninice so se-sekljane na enako dolge komade in trdno zložene. Ta globok rov mu služi za beg pred preganjalcem.

Voluhar je samotar. Samica živi z mladiči, dokler ne odrastejo posebej, samec pa posebej. Voluhar živi navadno 1,5 do 2 leti. Letno skoti 3 do 5 krat po 2 do 3 mladičev. Najdemo pa včasih tudi gnezda z osmimi mladiči. Kot vidimo, se voluhar zelo hitro množi. In če ne bi bilo naravnih zatiralcev, bi postal še večja nadloga kot je že sicer.

Škoda, ki jo povzroči voluhar na travnikih in njivah ni velika. Prava nadloga pa je v sadovnjakih, drevesnicah, hmeljiščih in v vrtovih. Največ škode naredi voluhar v novih sadnih plantažah na mladem drevju, zlasti na nizkodebelnem.* Ne uničuje pa samo mladega drevja, ampak obžre včasih tudi 20-letnim jablanam glavno koreniko tako temeljito, da se posuše. V hmeljiščih naredi največ škode zgodaj spomladi, ko mu primanjkuje hrane. Sadežu spodžre korenike in ob spomladanski rezi tak sadež z lahkoto izpulimo iz zemlje. Zgodi pa se, da nam tudi poleti naredi škodo v hmeljiščih. Takrat se sicer ne hrani s hmeljnimi koreninami, če pa zaide v hmelj si dela rove vzdolž vrst in pregrize pogrobane trte, ki ga ovirajo pri kopanju rogov. Tako se neredko zgodi, da nam en sam voluhar spodžre po 10 rastlin hkrati.

Največ voluharja imamo v težjih humoznih zemljah, ki je najbolj pripravna za gradnjo rogov. Na lahkih peščenih tleh ga redko najdemo, ker se mu rovi prehitro podirajo. Zato tudi v dolini ne najdemo navadno mnogo voluharjev, ker imamo tu večinoma peščene naplavine. Pogosto pa ga srečamo v obrobni predelih.

Kot že omenjeno je zatiranje voluharja težavna naloga. Poznamo več načinov: mehaničen način: nastavljanje pasti in topičev, ali pa kemijski način: zaplinjevanje rogov, nastavljanje vab in podobno.

Pri vseh teh načinih je važno, kot smo že uvedoma omenili, da voluharja najdemo in da izvedemo kolikor mogoče zatiranje na večjih površinah istočasno. Rogov, ki jih dela voluhar, ni težko najti. Saj nas že sa-

ma škoda opozarja na kraj, kjer naj jih iščemo. V sadovnjaku jih bo največ okoli dreves, v hmeljiščih pa navadno v prvih vrstah, ki meje na travnik ali pa na kako deteljišče. Rove iščemo s sondo. Sonda je železna palica, ki je na koncu odebeljena in priostrena. Ko sondo zabadamo v zemljo takoj začutimo, če smo naleteli na rov, ker nam z lahkoto zdrsne skozi prazen prostor. Rov odpremo približno 30 cm na široko in okoli njega počistimo. Če je v rovu voluhar, bo gotovo prišel rov zadelat, ker ga moti tok svežega zraka, ki prihaja v hodnik. Navadno pride voluhar zadelat rov kmalu. Prav gotovo pa preko noči. Če torej naslednji dan najdemo rov zadelan — na včerajšnji luknji vidimo namreč kupček sveže prsti, — potem je v rovu voluhar.

Ogleimo si sedaj najobičajnejše in najučinkovitejše načine voluharjevega zatiranja.

1. Nastavljanje pasti. Z nekoliko prakse in dobre volje bomo s pastmi dosegli lepe uspehe.

Poznamo več vrst pasti, vendar je princip pri vseh več ali manj podoben. Pri nas so najbolj razširjene žirovske pasti, ki jih izdelujejo v Žireh. Pasti nastavljamo takole: Ko odkrijemo živ rov, ga nekoliko navzgor razširimo in nastavimo past globoko vanj. Past zadelamo z rušo, postavimo pa jo tako, da se voluhar vname vanjo, ko še po rovu teče, ne pa, ko že riše pred seboj zemljo, da bi rov zadela. Če je namreč rov nezadela, potem voluhar takoj, ko začuti zračni tok, začne riti zemljo pred seboj in tako se past sproži prej, preden pride z glavo v njo. Paziti moramo na to, da je past ostro nastavljena in se pri najmanjšem dotiku sproži. V rahli zemlji je uspeh s pastmi manjši, ker past ne sedi trdno. Zato moramo v rahlih zemljah toliko časa kopati v rovu, dokler ne najdemo trdnejših zemeljskih plasti, če hočemo uporabiti past. Paziti moramo tudi na to, da ne postavimo past na mesto, kjer hodnik zavija, ali kjer se iz hodnika loči stranski hodnik. Najbolje je, da nastavimo past na obe strani rova, ki smo ga odprli. Če bomo potrpežljivi pri delu s pastmi, bomo prav gotovo dosegli uspeh in zatrli voluharja na večjih površinah ter očistili iz hmeljišča in njegove okolice zadnjega voluharja.

2. Na podoben način kot s pastmi lovimo odnosno uničujemo voluharja s samosprožilnimi topiči, katere prav tako kot past, nastavljamo v »žive« rove. Ko pride voluhar do topiča se ta sproži in ga ubije. Tudi to je uspešen način za zatiranje voluharja, vendar je delo z njim zaradi uporabe smodnika nevarno in morajo z njim ravnati samo izvežbani ljudje.

3. Voluharja zatiramo tudi z nastavljanjem vab.

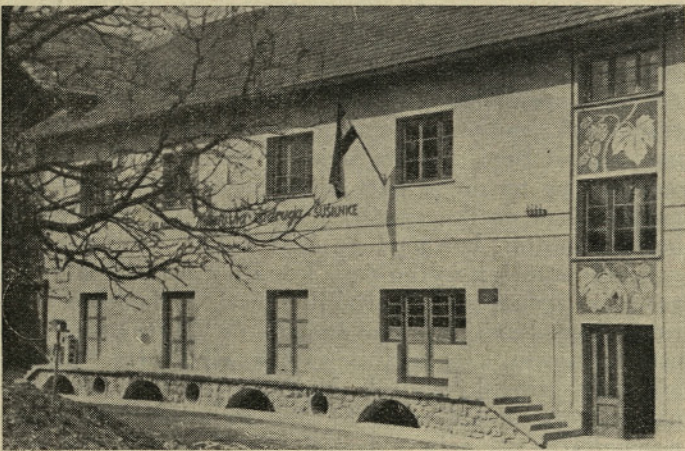
Izvedenec Inštituta za hmeljarstvo CENE JANIČ pregleduje kakovost prevzetih hmeljskih sadežev, preden so jih odposlali naročnikom, novim hmeljarjem

* Letos pozimi je v plantaži s 5600 drevesci uničil blizu 1500 drevesc, to se pravi, skoraj tretjino. Drevescem pa ni spodrhl samo korenine pod zemljo, ampak se je lotil tudi skorje debela tik nad površino. Ko je namreč zemlja zmrznila in je nanjo zapadel sneg ni ril po zmrznjeni zemlji pod snegom obgrizel je drevesca nad zemljo. Lotil se je tudi vejic drevesc, ki so od lanske jeseni ležala izkopana v sadovnjaku.

Vabe lahko kupimo že pripravljene v trgovini ali pa jih sami pripravimo s cinkovim fosfidom ali zelio pasto. Pri nastavljanju pasti moramo paziti na to, da odpremo rov samo toliko, da lahko vržemo vabo vanj in da ga potem z rušo zopet zapremo in pazimo, da ostane rov čist. Nikar ne stopimo na odprtino! Na ta način zamašimo rov in ko ga voluhar skuša odpreti, z zemljo prekrije nastavljeno vabo. Paziti moramo tudi na to, da uporabljamo pravilno hrano, ki voluharju vedno tekne. Drugače se nam lahko zgodi, da odnese vabo v skrivališče, kjer strup polagoma izgubi na učinkovitosti. Za polaganje vab uporabljamo največ zeleno in korenček, ki ga prerežemo in namažemo v sredi z zelio pasto in z zatičem zapremo. Voluharju vedno tekne vaba, ki vsebuje rožiče. Dobro se navadno obnesejo tudi sveža jabolka. Pri delu z vabami moramo biti spretni, sicer bomo slabo uspeli.

Uspešen način zatiranja voluharja je tudi zaplinjevanje rogov z različnimi plini. Zato uporabljamo zlasti ogljikov monoksid, cianovodikovo kislino in podobne pline.

4. Z ogljikovim monoksidom zatiramo voluharja s pomočjo bencinskih motorjev pri avtomobilih ali

Ze sam velik in zgovoren okras na pročelju nove zgradbe v Gomilskem pove, da je to gospodarski in kulturni osredok hmeljarjev — združnikov

škropilnicah in sicer na ta način, da napeljemo gumijasto cev — podaljšek motornega izpuha — v rov in pustimo, da motor nekaj časa »teče«. Ogljikov monoksid, ki se nahaja med izpušnimi plini, zaplani sistem voluharjevih rogov in voluhar pogine. Seveda je ta način izvedljiv samo na ravnem ali rahlo valovitem svetu. Za zatiranje voluharja pride v poštev samo bencinski ne pa diesel motor. Ko zaplinjamo rove naj bo motor v prostem teku (Lehrlauf). Čim počasneje teče motor, tem več ogljikovega monoksida vsebujejo izpušni plini in tem zanesljivejši bo uspeh.

5. Rove pa lahko zaplinjamo tudi z cianovodično kislino. V ta namen uporabljamo kalcijev ali natrijev cianid, zmlet v prah, iz katerega se s pomočjo vlage in toplote razvija cianovodična kislina, ki voluharja zastrupi. Najbolje je, če cianid v rove napihamo, bodisi s pomočjo ročnih črpalk, ali pa z motornimi zaprašilniki, ki smo jih opremili s primerno cevjo, gumijasto ali iz polivinila, na kateri je manšeta, da cianid ne uhaja iz rova nazaj. Kadarkoli zaplinjamo rove, moramo paziti na to, da nam plin ne uhaja iz rova nazaj in da zamašimo vse odprtine ali izhode, skozi katere nam uhaja plin.

Če nimamo črpalk ali motornega razpršilca, da bi vpihali cianid v rove, potem kar z žličko usujemo primerno količino cianida v živ rov. Za enkratno zaplinjanje rova potrebujemo 30 do 50 gramov cianida.

6. Voluharjeve rove lahko zaplinjamo tudi s patroni, katere zažgemo. Tleče porinemo v rov in luknjo zamašimo. Iz tlečega patrona se razvija plin, ki zaje vse podzemne hodnike in voluharja uniči. V rabi je več vrst patronov, katerih večina pa ni dovolj učinkovita, ampak voluharja samo prežene, ga pa ne uniči. Učinkoviti so fosfidni patroni, vendar moramo biti pri delu z njimi zelo previdni.

Od naštetih načinov zatiranja si bomo izbrali tistega, ki nam najbolj odgovarja. Če smo spretni in imamo že nekaj izkušenj, se bomo odločili za pasti odnosno topiče. Na večjih površinah pa bomo navadno dali prednost zaplinjanju.

Najbolje je, da v ogroženih predelih interesenti, odnosno zadruga izvede zatiranje voluharja na večji površini hkrati. Delo naj bi se odvijalo takole: Najprvo poiščemo s sondo rove na vsej površini, jih odpremo, zaznamujemo s količki in pustimo preko noči, da se prepričamo, kateri rovi so živi. Prav je, da pri tem delu sodeluje več ljudi, da tako lahko pregledamo v enem dnevu večje površine.

Naslednji dan »žive« rove zaplinimo s pomočjo ročnih ali motornih zaprašilcev. Pri dobri organizaciji gre delo hitro od rok. Moramo pa biti pri iskanju natančni, če hočemo, da bo uspeh dober. Če boste namreč pri pregledu zemljišča prezrli žive rove, potem nam bodo preostali voluharji delali škodo naprej. V takem primeru seveda ne krivimo za neuspeh površnega dela, ampak dvomimo v učinkovitost plina. Če vjamemo v past nekaj voluharjev, pa pozneje odkrijemo, da še naprej spodjedajo korenine, takoj vemo, da se nam ni posrečilo vloviti vseh voluharjev. Ampak tega seveda ni kriva past.

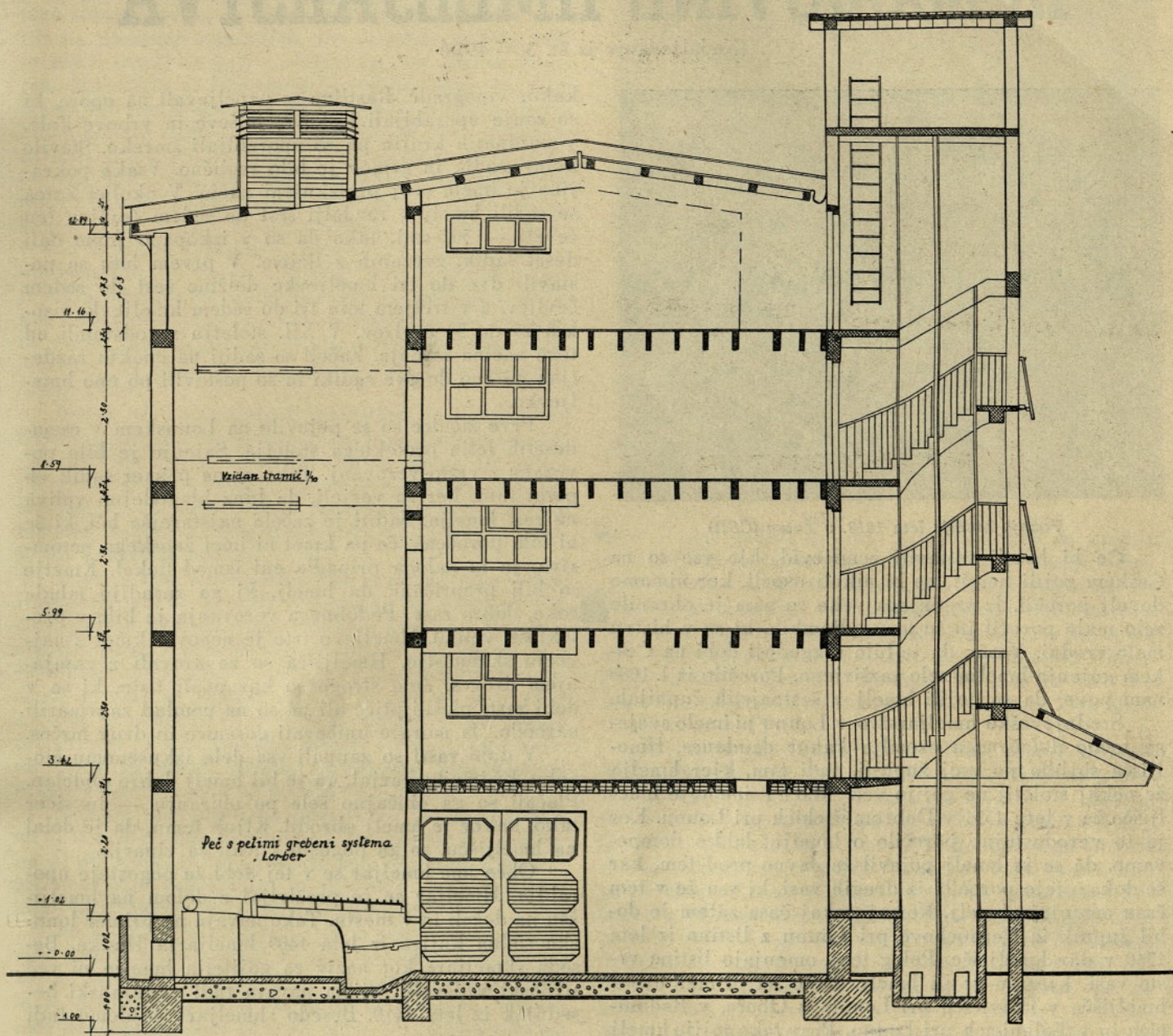
Nekaj dni nato, ko smo z zaplinjanjem končali, je potrebno ponovno pregledati zaplinjene parcele, odpreti vsaj nekaj rogov, v katere smo napihali cianid in se prepričati, če niso več živi. Obenem pa vsak živ rov, ki smo ga naknadno odkrili zopet zapliniti.

Sedaj poročajo iz Nemčije, da bo mogoče voluharja zatreti brez zamudnega iskanja rogov. Ta način zatiranja sloni na izkušnjah, da pride voluhar zlasti ponoči večkrat na površje in se hrani s travo. Z novim sredstvom **endrinom** poškopimo travnik, zastrupimo travo in tako uničimo voluharje. Praviijo, da so poskusi s tem načinom zatiranja dobro uspeli. Upamo, da bomo letos lahko tudi mi preizkusili to novo, mnogo obetajoče sredstvo in vam o tem poročali. Po že objavljenih nemških poizkusih pa vam lahko povemo že to, da moramo biti pri delu z novim sredstvom previdni, ker je zelo strupeno in da je uspeh škropljenja zelo odvisen od vremena, v času tretiranja in pozneje.

Prav je, če pri zatiranju voluharja ne pozabimo na njegove naravne sovražnike. Voluhar ima celo vrsto naravnih sovražnikov, med katere spada zlasti podlasica in nočne ptice roparice kot sova, čuk, razen tega pa ga uničujejo tudi dnevne ujede, kot so kanja in druge. Zelo uspešno zatirajo voluharja včasih tudi mačke. Pri iskanju živih rogov pa nam izdatno pomagajo psi, zlasti lovski, ki so trenirani za to delo, posebno jazbečarji. Najhujši sovražnik voluharja je gotovo podlasica, ki mu lahko sledi tudi v globoke hodnike in ki pokonča veliko število voluharjev.

Zato ne preganjajmo podlasice, ki sicer razen voluharjev, miši, podgan preganja tudi koristne živali, ptice in podobno. Vendar je v krajih, kjer je mnogo voluharjev veliko bolj koristna kot pa škodljiva. Poskušajmo jo zadržati v bližini hmeljišč in v sadovnjakih na ta način, da ji nastavimo nekaj starih polen ali nekaj kamenja, da si bo tam napravila gnezdo.

Gradnja hmeljskih sušilnic v letu 1958

Enoten tip hmeljske sušilnice za obrobne predele

Letos pripravljamo gradnjo 35 dvoceličnih hmeljskih sušilnic skupne sušilne površine $1.120 \text{ m}^2 = 35 \times 2 \times 16 \text{ m}^2$. Mimo teh sušilnic bomo zgradili še nekaj enoceličnih in dozidali k že obstoječim zgradbam še nekaj dvo- in troceličnih sušilnic, vse skupaj za več kot 1400 m^2 .

Največjo pozornost smo posvetili novim dvoceličnim sušilnicam, ki zahtevajo velika finančna sredstva.

Zaradi dosedanjega načina sušenja hmelja, predvsem v sušilnicah, ki smo jih lani zgradili, kakor tudi glede na načrte novih sušilnic, imajo tu pa tam prizadeti pripombe, da dosednji način sušenja hmelja ne ustreza več sodobnim tehničnim iznajdbam in dosežkom, zlasti pa so pripombe, da so gradbeni stroški za hmeljske sušilnice vsekakor preveliki.

Kmetijska proizvodna poslovna zveza v Žalcu proučuje vso problematiko. Minulo zimo je imenovala pri Inštitutu za hmeljarstvo poseben kolegij strokovnjakov s področja gradbenega projektiranja, izvajanja gradbenih del ter instalacij, kakor tudi strokovnjakov za znanstveno proučevanje sušenja hmelja in praktikov, ki so si v več letih nabrali mnogo izkušenj pri sušenju hmelja.

Ta kolegij že dela od lanskega decembra in je imel že več sej v Žalcu in Ljubljani. Na teh sejah je razpravljal o različnih osnutkih projektov dvoceličnih hmeljskih sušilnic in se seznanil z novimi stroji, ki jih za sušenje hmelja uporabljajo v Ameriki in Zahodni Nemčiji.

Strokovni kolegij je glede na gradnje hmeljskih sušilnic v letu 1958 takole sklenil:

1. sušenje hmelja naj se opravi po dosedanjem načinu v že preizkušenih sušilnih celicah;

2. po proučitvi predloženih načrtov naj se izdela glavni projekt z minimalnimi stroški. Stroški za gradnjo in montažo dvocelične sušilnice in dvigala smejo znašati nekako 8,7 milijonov dinarjev. Po novem načrtu se bo hmelj spravljaj pred sušenjem po lesenih lesah nad podom, v medsebojni razdalji okrog 30 cm. Predvidevamo, da bodo združniki večji del odpeljali suhi hmelj domov takoj po sušenju.

3. Inštitut za hmeljarstvo naj že letos nabavi v inozemstvu sušilni stroj in ga preizkusi pri letošnji letini hmelja. Stroje iz ZDA bi bilo moč uporabljati med letom tudi za sušenje detelje, žit in raznih semen.

Kaj pa sredstva za gradnjo teh sušilnic?

Vse smo pravočasno pripravili, vse je bilo náred, vendar... Za ta »vendar« še gre! Za dokončno ureditev investicijskih kreditov! Medtem ko so družbena kmetijska posestva že prejela denarna sredstva za ureditev novih hmeljskih nasadov in gradnjo žičnic ter nekatera družbena kmetijska posestva za povečanje sedanjih hmeljskih sušilnic, pa uprava Kmetijske proizvodne poslovne zveze še ni uspela povsem tudi finančno urediti gradnjo združnih hmeljskih sušilnic. No, ob zaključevanju gradiva za majsko številko »Hmeljarja« že kaže, da bo tudi to rešeno v redu in náred!

Dr. B. Lužek: (prevod E. Gaberšek — iz »Chemelařství«)

IZ ZGODOVINE HMELJARSTVA

(Nadaljevanje iz št. 3 — 1958)

Vožnja hmelja leta 1812. v Zatcu (ČSR)

Ce bi hoteli sestaviti zemljevid, kje vse so na Češkem gojili hmelj, ne bi nikoli uspeli, ker nimamo dovolj poročil. Iz srednjega veka se nam je ohranilo zelo malo poročil in še to v odlomkih, ki so v bistvu malo vredni. Vemo, da je bilo v zgodnji dobi na Češkem gojenje hmelja zelo razširjeno. Poročilo iz l. 1088 nam pove, da so gojili hmelj v šestnajstih župnijah.

Srednjeveško hmeljarstvo v Lounu ni imelo svojega točno določenega ozemlja kakor dandanes. Hmeljišča so bila po vsej župniji, tudi tam, kjer hmelja že nekaj stoletij ne gojijo več. M o h l imenuje hmeljišče že v letu 1331 v Dobroměřichich pri Lounu. Ker je to verodostojno poročilo o hmelju, lahko domnevamo, da se je hmelj pojavil že davno pred tem, kar še dokazujejo poročila iz drugih vasi, ki vsa že v tem času omenjajo hmelj. Komaj nekaj časa zatem je dobil župnik iz Černochové pri Lounu z listino iz leta 1340 v dar hmeljišče. Poleg tega omenjajo listine vrsto vasi, kjer so gojili hmelj. Tako na primer urbar hmeljišča v Hřivčích pri Lounu, v Oboře, v Radonícih in v Volenicích pri Lounu. Prav tako gojijo hmelj v letu 1414 v Toužetíně pri Lounu, a leta 1419 v Pšanechu pri Lounu in drugje.

Poleg mest in kmetov so gojili hmelj in hmeljili pijače tudi samostani. V začetku le za lastno uporabo. Ko se je pitje piva splošno razširilo in je postala prodaja piva najbolj donosna trgovina, je začelo variti pivo nižje in višje plemstvo na podeželju. Ker so imela mesta prvenstveno pravico za varjenje piva in so to pravico ščitila, je prišlo ob koncu XV. stoletja do sporov med mesti in plemstvom. V sporu je zmagovalo plemstvo, ki si je pridobilo pravico za varjenje piva na svojih posestvih v določeni oddaljenosti od mesta. Razumljivo je, da si je tudi plemstvo prizadevalo za gojenje hmelja, kar je precej pripomoglo, da se je hmelj tako razširil.

Leta 1407 je izšel odlok, da bo kaznovan s sto udarci vsak kmet, ki bi hmeljil pivo ali slad na razdalji ene milje od mesta, dovoljeval pa je varjenje duhovščini in plemstvu, a samo za lastno uporabo. To je prvo zgodovinsko poročilo, ki govori, da so kmetje na vasi sami varili pivo.

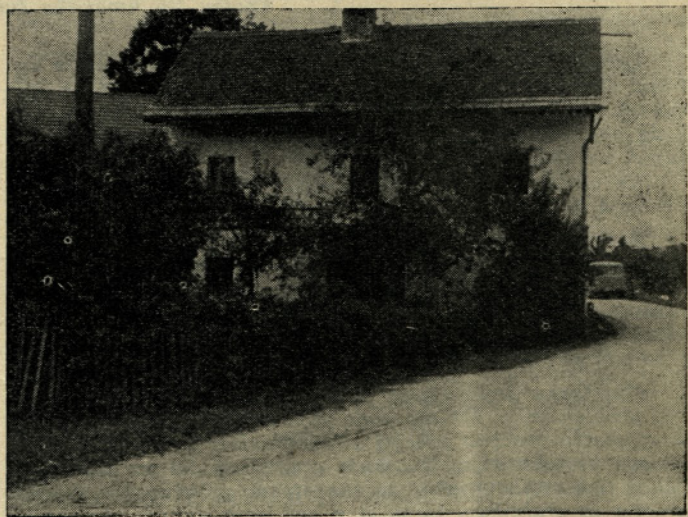
Kako so v tej dobi skrbeli za hmelj? Kjer so gojili hmelj umetno, so obdelovali hmeljišča podobno

kakor vinograde. Rastline so napeljevali na opore, ki so zanje uporabljali leskove, jelševе in vrbove kole, v gozdnatih krajih pa so uporabljali smreko. Število kolov, sadik in grmov je bilo različno. Vsaka pokrajina je imela svoj preizkušeni način. V okolici Zátca so sadili hmelj v razdalji šest do sedem čevljev (en čevlj — 30,5 cm), tako da so v izkopano jamo dali deset sadik, zvezanih z ličjem. V prvem letu so postavili dve do tri hmeljevke dolžine šest do sedem čevljev, a v tretjem letu tri do sedem hmeljev, visokih 25 do 35 čevljev. V XII. stoletju so odstopili od tega načina sajenja. Začeli so saditi na enakih razdaljah po eno do dve sadiki in so postavili po eno hmeljevko.

Prve žičnice so se pojavile na Lounskem v osemdesetih letih preteklega stoletja. Sajenje je bilo povezano z vrsto verovanj. Tako so na primer sadili ob polni luni, ker so verjeli, da luna blagodejno vpliva na rast hmelja. Saditi je začela najstarejša hči, ki še ni bila poročena, če pa kmet ni imel ženskega potomstva, je ta naloga pripadla eni izmed dekel. Kmetje so bili prepričani, da hmelj, ki ga zasadijo mlade roke, dobro rase. Podobnega verovanja je bilo v preteklosti veliko. Hmeljevo trto je negoval kmet z največjo skrbnostjo. Hmeljišča so zavarovali z zasajanjem dreves. Zelo strogo so kaznovali tiste, ki so v dobi rasti plašili ptice ali pa so na pomlad zanemarili naročilo, da morajo uničevati gosenice in drug mrčes.

V dobi rasti so zaupali vsa dela izkušenemu človeku, ki je odgovarjal, da je bil hmelj dobro obdelan. Plačali so ga običajno šele po obiranju — in sicer tako, kakor je hmelj obrodil. Kljub temu, da je delal na hmeljišču, so ga pogosto klicali za vinarja.

Obče ime hmeljar se v tej dobi že pogosteje uporablja. Hmeljar se je preživljal z delom na hmeljišču na deželi in v mestu. Tako navaja na primer lounska sodna knjiga iz leta 1409 hmeljarja Hodka. Beseda »hmeljar« kot naziv za gojitelja hmelja ni več stranski vzdevek, saj ga navaja tudi vodnjanski besednjak iz leta 1410. Besedo »hmeljar« najdemo tudi

Kadarkoli se bo pisala zgodovina savinjskega hmeljarstva, bo med utemeljitelji vselej imenovan tudi pok. JANKO KAČ. — Njegova rojstna hiša v Latkovi vasi. »Celjski zbornik« za l. 1958 bo objavil obširnejši sestavek o njegovem življenju in delu

v slovarju iz XV. in XVI. stoletja (Klementinski slovar, Rajhracky slovar, Velešinov slovar, Mater verborum itd.). Besedo hmeljišče najdemo najprej v letu 1306. Poprej so uporabljali stari izraz hmeljnik. (Hmeljišče — chmelnice; hmeljnik — chmeliště). Iz tega zaključujemo, da so hmelj v najstarejši dobi gojili na posebnih zemljiščih. Po poročilu iz leta 1423 so gojili hmelj skupaj z vinsko trto in sadnim drevjem. Hmeljišča so bila sprva po večini ograjena. Zato imenujejo hmeljišče v starih poročilih: latinsko »ortus humulum« in »unum ortum humuli«, nemško »Hopfengarten«, a srbsko »gredina«, to je ograjen prostor.

Niti latinščina niti nemščina nimata lastnega enojnega nesestavljenega izraza. Čeprav je minilo že nekaj stoletij, odkar ne ograjujemo več hmeljišč, še vedno najdemo zapiske, ki govore o ograjenih hmeljnih nasadih. Pri nas in v deželah Avstro-Ogrske, kjer je stara hmeljarska tradicija, veljajo hmeljišča toliko kot vrtovi, drugje pa, kjer se je hmeljarstvo sorazmerno pozno razvilo, jih imenujejo polja, nemško »Hopfenfeld«. Ta polja so bila obdavnjena prav tako kot druge njive.

Vzrok, da so ograjevali hmeljišča, je prosta paša živine in številne divje zveri. Zavoljo tega so ograjevali tudi vse druge važnejše kulture, da bi jih zaščitili pred škodo. Polja so ograjevali samo začasno, medtem ko so hmeljišča in vinograde, torej večletne rastline, ograjevali bolj trdno s trajnejšo leseno ograjo ali kamnitim zidom.

Hmelja niso obirali tako, kakor ga obiramo danes. Hmeljevo trto so zvezali v snope in jo odpeljali domov, kjer so obirali v lopah in pod kozolci. Obranega hmelja sprva niso plačevali po škafih, za delo so plačevali običajno dnevno štiri groše. Za primerjavo: vrč meda je stal 12 grošev, srajca 30 grošev, liter piva 2 groša 30 penězov (1 groš — 60 penězov). Prav tako primitivno je bilo sušenje. Hmelj so sušili preprosto na soncu na mreži, pleteni iz leskovk. Šele pozneje so ga razgrnili na tla na podstrešju.

Sušenje ene plasti na podstrešju je trajalo najmanj štirinajst dni. Kljub temu, da izkupiček od hmelja ni bil velik, je bilo gojenje zelo donosno. Pri povprečnem pridelku hmelja so računali, da je čisti izkupiček dvakrat večji kot pri posevkih.

Po husitski revoluciji, ki je za nekaj časa zaustavila razvoj hmeljarstva, so se hmeljišča spet močno širila. Na sploh povečana potrošnja piva je k temu le še pripomogla, in to ne samo na Češkem, temveč tudi drugod, posebej še v Nemčiji. Povpraševanje po hmelju je vedno večje, saditi ga začno tudi izven čeških meja. Največje zasluge za razširjenje hmelja v Nemčiji imajo menihi, ki so pobegnili s Češkega za časa husitske revolucije. Podobno je bilo tudi po tridesetletni vojni, ko se je izselilo s Češkega na tisoče Čehov, ki so potem gojili hmelj po vsej Evropi. Med njimi jih je bilo veliko z Lounskega in iz Žatca. Ti so se zelo dobro razumeli na gojenje hmelja.

Tridesetletna vojna je najbolj prizadela hmeljar-

Z zakonom zaščiten žig, ki z njim plombira Hmeljna komisija za Slovenijo v Žalcu sleherni tovorek (balo, balot in kocko), preden nastopi pot v svet

stvo v naši deželi. Krdela tujih žolnirjev so uničila hmeljišča in požgala hmeljevke, ki se je nanje vzpenjal hmelj. Najhujši udarec za hmeljarstvo in vinarstvo je pomenilo veliko pomanjkanje delovne sile, zato je večina hmelja podivjala. Trgovino s hmeljem so si prilastili nekateri cesarjevi generali, ki so s hmeljem zaslužili ogromno denarja. Pri nas se je tako najbolj proslavil vojni pustolovec — Španec Don Martin Huerta de Huef.

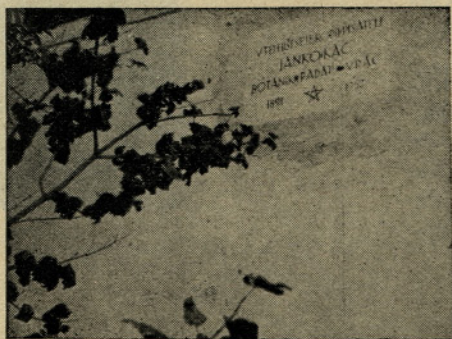
Kljub temu, da je vojna vihra skoraj povsem uničila hmeljarstvo, so fevdalci po nekakih starodavnih navadah zahtevali od tlačanov dajatve v hmelju. Hmeljišč ni bilo, zato so ljudje, da bi izpolnili zahteve fevdalcev, obirali divji hmelj. Toda tudi tega ni bilo veliko in pogosto je prišlo do sporov med vasmi, kdo ga bo obral. Znani so na primer spori med vasmi Počedelice in Vršovice za hmelj, ki je rasel po grmovju ob reki Odri. Ti spori so se končali leta 1677. Vaščani Vršovic so se pritoževali, da morajo vsako leto oddajati hmelj graščaku, ko ga gredo obirati, pa ga kljub vsem prepovedim že obirajo vaščani iz Počedelice, tako da ga morajo Vršavičani, če hočejo izpolniti dajatev, kupovati drugje. Oba graščaka sta odločila, da so vaščani iz obeh vasi skupaj obrali hmelj, nakar so si ga med seboj razdelili.

Velika kriza hmeljarstva je ohromila nadaljnji razvoj hmeljišč. Mesta, ki so se poprej najbolj zanimala za hmelj, so se zanimala zdaj za druge gospodarske stroke. Mimo tega je v srednji Evropi močno upadla potrošnja piva. Namesto hmeljine so pili žganje, kavo in čaj. Padla je tudi vrednost piva; nič več niso iskali kakovostnega hmelja. Pivovarne so se zadovoljevale s slabšim.

Pivo so začeli variti fevdalci, ki so na svojih posestvih ustanovili veliko pivovarno. Na Lounskem so zrastle velike pivovarne v Toužetinu, Perici, Ročovu in Černčicah. Da jim ni bilo potrebno kupovati dragega hmelja, so zasadili nova hmeljišča kar v bližini pivovarn.

Na Lounskem je životarilo vinarstvo ponekod vse do osemnajstega stoletja. Zadnji vinogradi so se ohranili v Črnodolih in v Orasih vse do leta 1860.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Na rojstni hiši pokojnega JANKA KAČA je vzidana marmornata plošča z napisom:
»V tej hiši se je rodil pisatelj JANKO KAČ, botanik — padar — vrač
* 1891 † 1952.«

SLOVENSKI TABOR V ŽALCU

6. SEPTEMBRA 1868

1868

1958

6. septembra letos bo minulo 90 let, ko so se v Žalcu zgrnili tisoči in tisoči Slovencev — rodoljubov, z vseh predelov Slovenije, ki takrat niti ni mela določenih meja, da na Taboru v drugič — prvič v Ljutomeru mesec dni poprej — zbero svoje vrste in na glas z geslom: »Slovenci, združimo se!« zahtevajo od vodstva »ječe narodov« takratne Avstrije, nacionalno sprostitev in uveljavitev.

6. septembra 1868 je bil Žalec začasen osrdek Slovenije, ki se je takrat šele prebujala. S Taborom v Žalcu so zapisana v slovensko zgodovino zvoneča imena!

No, pa za zdaj zapik o nadrobnostih s Tabora! V 90-tih letih, od takrat pa do zdaj, so se v zgodovini zvrstili prelomni dogodki za prelomnimi dogodki; toliko jih je, da nam jih niti v surovih orisih ni moč pregledno omeniti. Vsa naša zgodovina minulih 90 let je skupek tistih zgodovinskih dejstev, ki so omogočila, da smo zdaj domala vsi Slovenci združeni v svobodni Ljudski republiki Sloveniji, znotraj socialistične Jugoslavije.

Kdor svoje zgodovine ne pozna, je ni vreden! Pa ne le, da je ni vreden, ne more čistih misli in dvignjenega čela pogledati v prihodnost in dojeti novih obzorij!

Dandanes bijejo delovna ljudstva nove naše državne skupnosti nov boj, po vsebini še globlji, kot je bil boj pred 90 leti, pred očmi in ušesi vsega sveta!

Za prikaz teh težavnih, a vendar zmagovitih 90 let bo izšel poseben SAVINJSKI ZBORNIK.

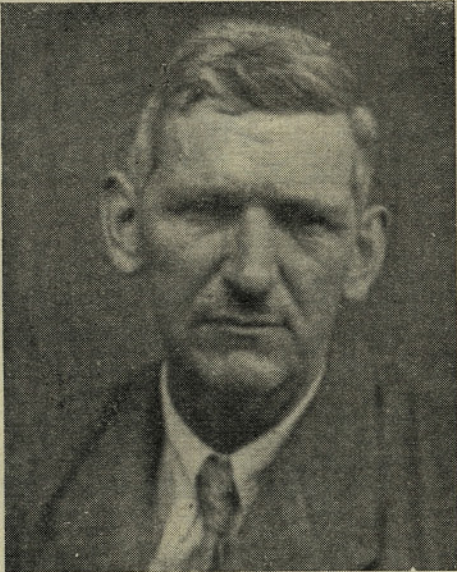
In, v prvi polovici septembra letos, bo Žalec spet začasen osrdek, od koder bo izrečena v svet razumljiva in gromka beseda borcev za nov, pravičnejši red!

Pripravljalni odbor
za proslavo 90-te obletnice
Tabora v Žalcu

LJUDSKA REPUBLIKA SLOVENIJA
PREGLED HME LJNIH POVRŠIN, SADEŽEV IN PRIDELKA HME LJJA LETA 1957

O k r a j	Številko hmeljarjev	Sadeži in površina			Povprečje v kg na ha			Pridelek letnika 1957				I. letnika skupaj		
		stari	ha	novi	ha	skupaj	ha	starih novih skupaj	I.	II.	III.		IV.	
Celje	3470	7.165.558	1519,60	1.207.059	261,29	8.372.617	1780,89	1387 184 1211	653.729	1.444.607,5	30.676,5	27.463	2.156.476	48.214
Ljubljana	11	6.200	1,30	5.000	1,09	11.200	2,39	1240 120 734	192	1.260,5	235	68,5	1.756	130
Maribor	11	14.471	3,03	8.766	1,95	23.237	4,98	1321 118 850	612	3.213,5	408	—	4.233,5	229
Novo mesto	1	—	—	250	0,05	250	0,05	— 140 140	—	—	—	7,5	7,5	7,5
Trbovlje	3	1.980	0,40	1.780	0,30	3.760	0,70	1560 246 997	279	398,5	—	20,5	698	74
Privatni sektor skupaj	3496	7.188.209	1524,33	1.222.855	264,68	8.411.064	1789,01	1387 184 1209	654.812	1.449.480	31.319,5	27.559,5	2.163.171	48.654,5
Celje	18	474.780	112,25	210.857	50,07	685.637	162,32	1420 270 1065	125.283	39.378,5	5.699,5	2.661	173.022	13.530,5
Maribor	1	34.098	6,69	—	—	34.098	6,69	1224 — 1224	7.103,5	1.092	—	—	8.193,5	—
Socialistični sektor skupaj	19	508.878	118,94	210.857	50,07	719.735	169,01	1409 270 1072	132.386,5	40.470,5	5.699,5	2.661	181.217,5	13.530,5
Celje	3488	7.640.338	1631,85	1.417.916	311,36	9.058.254	1943,21	1388 198 1197	779.012	1.483.986	36.376	30.124	2.329.498	61.744,5
Ljubljana	11	6.200	1,30	5.000	1,09	11.200	2,39	1240 120 734	192	1.260,5	235	68,5	1.756	130
Maribor	12	48.569	9,72	8.766	1,95	57.335	11,67	1255 118 1065	7.715,5	4.305,5	408	—	12.429	229
Novo mesto	1	—	—	250	0,05	250	0,05	— 140 140	—	—	—	7,5	7,5	7,5
Trbovlje	3	1.980	0,40	1.780	0,30	3.760	0,70	1560 246 997	279	398,5	—	20,5	698	74
Priv. in soc. sektor skupaj	3515	7.697.087	1643,27	1.433.712	314,75	9.130.799	1958,02	1388 198 1197	787.198,5	1.498.950,5	37.019	30.220,5	2.344.388,5	62.185

Savinjski
v statistiki
v letu

HENRIK ŽOLNIR, eden starejših umnih hmeljarjev iz Orle vasi (KZ Trnava)

IVANA MAROVTA iz Topovelj (KZ Braslovče) je šteti med najnaprednejše in prizadevnejše savinjske hmeljarje

hmeljarji
besedi in sliki
1957

IVAN PADER iz Brega (KZ Polzela), priznana in spoštovana »grča« med sa-
vinjskimi hmeljarji

IVAN ČULK iz Ločice (KZ Polzela) vsa
leta preseneča z rekordnimi hektarski-
mi pridelki

DESET TAKIH HME LJARJEV, KI NAJ BODO VZGLED VSEM SLOVENSKIM HME LJARJEM

Ime in priimek	1955					1956					1957				
	Stari nasadi ha	Novi nasadi ha	Skupaj ha	Pridelek kg	Pridelek na ha v kg	Stari nasadi ha	Novi nasadi ha	Skupaj ha	Pridelek kg	Pridelek na ha v kg	Stari nasadi ha	Novi nasadi ha	Skupaj ha	Pridelek kg	Pridelek na ha v kg % .I in II. vrste
1. Rojnik Franc, Sp. Grušovlje 2	3,00	0,22	3,22	5.354	1.786	2,58	0,56	3,14	4.592	1.702	2,64	0,16	2,80	5.602	2.065 98
2. Čulk Ivan, Ločica 30	0,73	0,11	0,84	1.049	1.436	0,65	—	0,65	929	1.429	0,51	—	0,51	1.047	2.060 98
3. Jernejc Jakob, Kapla vas 11	0,62	0,10	0,72	1.236	1.900	0,65	—	0,65	1.051	1.616	0,71	0,08	0,79	1.391,5	1.876 100
4. Skok Franc, Kapla vas 47	1,18	—	1,18	1.904,5	1.698	1,17	—	1,17	1.797	1.535	1,16	—	1,16	2.049,5	1.766 98
5. Omladič Jože, Poljče 9	2,86	0,32	3,18	5.071	1.773	2,89	—	2,89	5.098	1.764	2,93	0,47	3,40	5.333,5	1.740 100
6. Novak Anton, Kamenče 19	1,50	—	1,50	2.607	1.737	1,34	0,16	1,50	2.310	1.694	1,52	0,20	1,72	2.638	1.710 98
7. Pader Ivan, Breg 4	2,32	—	2,32	4.205	1.812	2,42	—	2,42	3.797	1.651	2,32	0,44	2,76	3.994,5	1.681 99
8. Plaskan Franc, Latkova vas 78	2,08	—	2,08	3.902	1.875	1,89	0,19	2,08	3.856	1.853	2,10	0,35	2,45	3.545,5	1.671 100
9. Ribič Jože, Latkova vas 32	1,11	0,21	1,32	2.184	1.891	0,93	0,13	1,06	1.655	1.720	1,27	—	1,27	2.098,5	1.651 100
10. Marovt Ivan, Topovlje 20	1,37	0,15	1,52	2.435	1.777	1,32	—	1,32	2.086	1.580	1,50	—	1,50	2.409	1.606 98
Skupaj	16,77	1,11	17,88	29.947,5	17.685	15,84	1,04	16,88	27.171	16.544	16,66	1,70	18,36	30.109	17.826 989
Povprečno	2.994,7 1.768,5					2.717 1.655					3.010,9 1.782,6 989				

TO STRAN SMO Odstopili KZ TRNAVA

Zgradba hmelj^{ar}jev — zadru^žnikov KZ Trnava minulo zimo

Res je Trnava po številu kmetij in prebivalcev med manjšimi naselji v Savinjski dolini, vendar je glede na gospodarske uspehe, ki se vrste leto za letom, ne glede na vremenske uime, krepka postojanka modernega kmetijstva. Hektarski pridelki KZ Trnava so domala vselej precej nad republiškimi povprečjem. Nov zadružni dom gra^de, kar je le moč, iz že prigosporjenih sredstev, notranja razporeditev prostorov pa je lahko vzor vsem po velikosti enakim zadružnim področjem

ALBIN ŠKETA,
hmelj^{ar} iz
Orle vasi pri
nategovanju
hmeljev^k med
obiranjem

NAJUSPEŠNEJŠI HMELJARJI S PODROČJA KMETIJSKE ZADRUGE TRNAVA

Ime in priimek	Kraj	Površina hmelj ^{iš} č v ha	Pridelek v kg	Vrsta				Pridelek na ha v kg
				I.	II.	III.	IV.	
Povše Jože	Šentrupert	1.08	2.092	838	1.205	—	49	1.937
Basle Ivan	Šentrupert	0.30	615	570	32	—	13	2.050
Šketa Albin	Trnava	2.—	3.494	2.565	834	38	57	1.747
Jelen Rudi	Trnava	0.78	1.471	371	1.100	—	—	1.886
Žolnir Henrik	Trnava	0.60	1.138	825	307	—	6	1.897
Pestotnik Vinko	Orla vas	1.45	2.499	720	1.718	26	35	1.723
Drča Ana	Orla vas	1.04	1.993	1.138	788	62	5	1.916
Korun Franc	Orla vas	1.08	2.212	1.716	428	—	68	2.048
Šketa Franc	Orla vas	1.57	3.225	1.154	2.008	—	63	2.054
		9.90	18.739	9.897	8.420	126	296	17.258

Opomba: Ako seštejemo vsak stolpec zase in ga delimo s številom hmelj^{ar}jev, članov KZ Trnava, ki smo jih izbrali, to je s številom 9, dobimo idealnega trnavskega hmelj^{ar}ja: na 1.10 ha hmelj^{iš}č je leta 1957 pridelal 2.082 kg hmelj^a, I. vrste 52.8%, II. vrste 44,9 %, III. vrste 0.7% in IV. vrste 1.6%, z zares odličnim hektarskim pridelkom 1.917 kg!

Fotoposnetek prikazuje, da so sedanji prostori poslovalnice KZ Trnava zares že »odslužili«. Kljub majhnosti prostora pa je osebje vzorno razvrstilo blago na ogled članom — zadružkom.

Ceravno že
precej
»zgaran«, od
napornega dela
vse življenje,
zahaja
nasmeganega
obraza
v skromno
trnavsko
zadružno
trgovinico
stari
JOŽE TURK

Ing. Cvahte Srečko:

Obsežne naloge vodne skupnosti

Redni letni občni zbor Vodne skupnosti porečja Savinja je za letošnje leto prevzel zelo obsežne naloge. Veliko je potreb, tako glede na ureditev vodotokov, kakor glede na osuševanje močvirij. Pomladanske poplave so opozorile na mnogo problemov, ki že kličejo na rešitev in to ne samo zaradi zavarovanja poljedelskih površin, temveč tudi zaradi nemotenega razvoja industrijskih obratov in komunalnih naprav.

Po temeljiti proučitvi vseh nalog na celotnem porečju so se člani Vodne skupnosti odločili, da bo ostal vodni prispevek v enakem razmerju kot lani. Za marsikoga bo to breme težko, vendar ga bo zmogel, če se bo zavedal, da bodo koristi urejenega vodnega režima kmalu zaznavne. Za glavno vodilo pri določanju nalog je občnemu zboru bilo dejstvo, da je treba začeti ukrepati predvsem tam, kjer je moč gospodarske koristi najprej doseči. Seveda je treba pri tem upoštevati hidravlične pogoje, razpoložljivo dokumentacijo ter zmogljivost delovnega kadra.

Razumljivo je, da brez urejenega glavnega odvodnika ni moč smiselno niti začeti reševati nujne naloge. Zato je tudi za nadaljevanje sistemske regulacije Savinje določen največji znesek. Regulirano strugo bomo podaljšali za okrog 700 m, t. j. iznad starega kopališča, računajoč, da bi ob istem napredovanju dosegli v treh letih izliv Ložnice in s tem rešili vprašanje Savinje skozi Celje ter ustvarili pogoje za regulacijo Voglajne, Koprivnice in Sušnice.

To, kar pomeni za Celjsko kotlino Savinja, pomeni za Šaleško **Paka**. Zaradi hitrega razvoja industrije v tej dolini je vsako odlašanje regulacije škodljivo. Zato smo za letos predvideli nadaljevanje sistemskih del od soteske do Šoštanja in (v manjšem obsegu) v območju novega velenjskega naselja z namenom, da vse že regulirane odseke čimprej povežemo.

Tretji glavni center bo ob Ložnici. Tu bomo dela na regulaciji tega potoka in njegovih pritokov v pospešenem tempu nadaljevali, a poleg tega še pričeli osuševati posamezne zamočvirjene površine s posebnimi investicijskimi krediti. Zaradi velikega števila cestnih mostov, ki jih gradi Vodna skupnost v svoji režiji, je napredovanje same regulacije malo zavrtlo. Iz splošnih gospodarskih razlogov pa je važno, da obenem z regulacijo uredimo vse prehode čez nove struge v taki obliki, da odpade poznejše drago vzdrževanje.

Ker se bliža sistemska regulacija Ložnice, ki jo izvajamo že šest let, h kraju, bo treba v jeseni začeti urejevati naslednji važni vodotok Savinjske doline, t. j. **Boljsko**. Izdelava načrtov je v polnem teku, tako, da bomo v jeseni že pričeli z glavnimi deli od izliva navzgor. S tem bomo zelo ustregli prebivalstvu, ki ob čestih poplavah ljubosumno gleda na uspešna dela ob Ložnici in že komaj čaka, da pride na vrsto. Letos jim bomo željo izpolnili in upamo, da bo v njihovem območju odigrala Vodna skupnost enako uspešno nalogo, kakor jo je ob Ložnici. To pa bo seveda moč le ob podpori vsega prebivalstva.

Tudi najbolj nujne obrobne vodotoke bomo že letos urejali, oziroma bomo nadaljevali z že lani pričeti. V kratkih odsekih bomo regulirali **Dobrnc** in **Gračnico**, ki sta ob katastrofalni poplavi leta 1953 najbolj trpeli. Ta dva potoka ne ogrožata samo svoje bližnje okolice, temveč vplivata zaradi hudourniškega značaja zelo škodljivo tudi na nižje ležeče predele.

Zato je važno, da urejamo poleg glavnih vodotokov tudi te vire čestih poplav.

Skupno s komunalno upravo občine Šentjur bomo znižali najbolj škodljive jezove na Voglajni, ki povzročajo zamočvirjenje obrežnih površin. A skupno s podjetji v Nazarju bomo okrepili jez na Savinji, ki bi s svojim razpadanjem ne le onemogočil obratovanje lesne industrije tega kraja, temveč bi povzročil porušitev ravnotežja v strugi Savinje, porušitev cestnega mostu in zaproditev nižje ležečih predelov. Prav tako bomo z industrijskimi obrati dokončno uredili Podvinski jez na Savinji in Podvinski kanal, ki daje pogon trinajstim obratom.

Mimo obsežnih osuševanj ob Ložnici, bo Vodna skupnost prevzela izdelavo načrtov in tehnično vodstvo na več manjših melioracijskih površinah v območju posameznih kmetijskih zadrug in gospodarstev. Za nekatera že izdelujemo načrte, za druge pa proučujemo skupno s Hmeljarskim inštitutom razne možnosti uspešnega zboljšanja zemeljskih površin. Zaradi prevelikega obsega bomo z deli pričeli predvsem tam, kjer so dobri naravni pogoji in zagotovljen hiter kmetijski donos.

Za uspešno izpolnjevanje vseh naštetih nalog pa bo morala Vodna skupnost tudi dopolniti ustrezno opremo in stroje, pozidati skladišča in delavnice, urediti delavska naselja, zagotoviti uslužbencem stanovanja ter oskrbeti načrte za dela prihodnjih let. Precej je še raznih manjših nalog ob skoro vsakem potoku, ob vsakem industrijskem kanalu, ob cestah in mostovih, vendar bi z razdrobitvijo samo onemogočili uspešno delo na najvažnejših krajih.

To je kratek, surov oris glavnih nalog za leto 1958. V prihodnjih mesecih pa nameravam natančneje obravnavati posamezna področja, zavojo tega, da bi seznanil z delom in programom Vodne skupnosti čim širši krog bralcev. Le s tesnim sodelovanjem vseh prizadetih in strokovnega kadra bo možno doseči res koristne uspehe.

Obvestilo

Še nikoli nisem tako zlahka »zamašil« pri lomljenju tekstov nastalo vrzel, kot zdaj-le, ko morem v ta kotiček zapisati sporočilo, da smo z majsko številko »Hmeljar« konec vseh koncev le uspeli doseči zares že prav čeden čas obljubljanega redno izdajanje našega glasila vsakega prvega v mesecu za prihodnji mesec! Pa še, da nameravamo pri tem ostati!

Da ne bom poudarjal in dokazoval upravičenosti minule nerednosti v rokih, kar verjemite mi, da je za nami — preteto delo, tudi čisto v delu prečute noči!

Pa zapik! O kakovosti našega opravljenega dela — presodite bralci — hmeljarji!

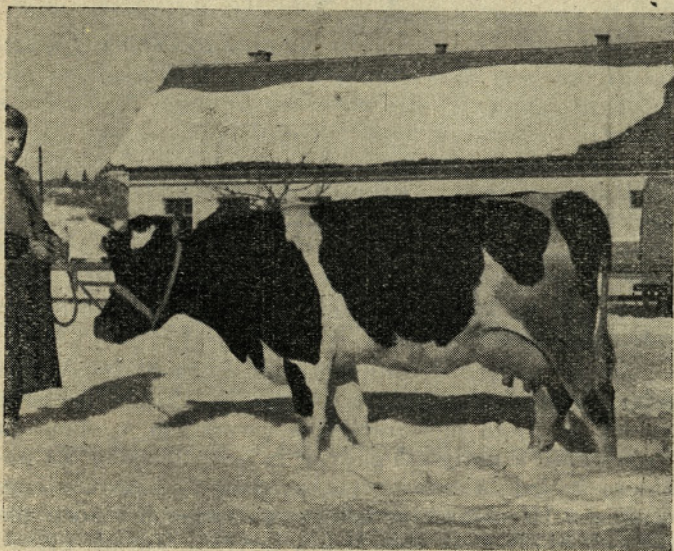
*

Naročnina za leto 1958 ostane nespremenjena in znaša: 600 din za vse leto. Naročnino pošljite na naslov: Kmetijska proizvodna poslovna zveza Žalec, št. žiro-računa 62-ZŠ-2-Ž-190! Kdor je plačnik, bo prejel s posebnim dopisom pošto položnico. Vsi drugi so upravičeni na brezplačno prejemanje.

Urednik

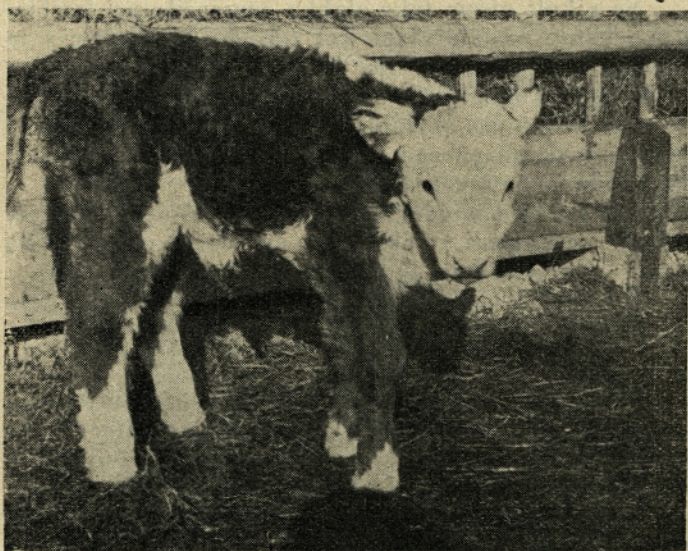
Ing. Stane Marovt:

GOVEDOREJA - ključno vprašanje povečanja živalske proizvodnje

Mlada krava vzhodno-frizijske pasme na posestvu »Snežnik« v Kočevski Reki

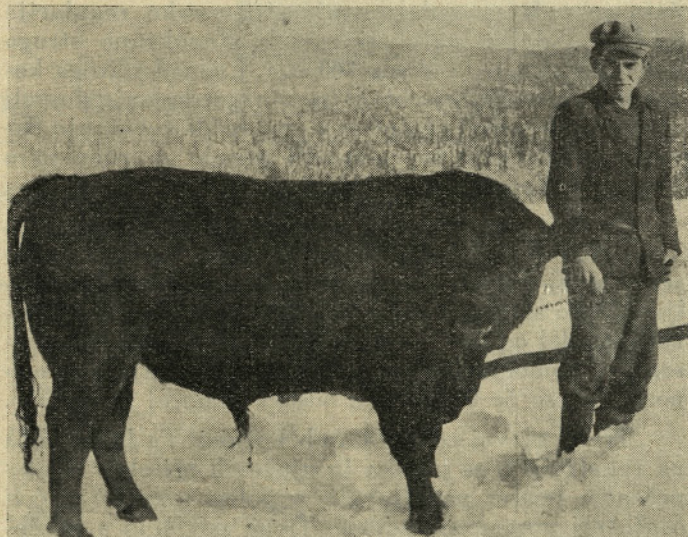
Dve stvari sta važni pri širjenju hmeljarskega področja: širjenje površin, zasajenih s hmeljem, je odvisno — razen od drugih pogojev — tudi od množine hlevskega gnoja, in: razvoj hmeljišč sili tudi hmeljarje, da iščejo dohodke. Oboje lahko rešujemo le s kolikovostno in kakovostno izboljšano živinorejo. Hmeljarji se tega dobro zavedajo. Zato se že leto ali več bolj živahno zanimajo za živinorejo in pošteno si prizadevajo, da bi jo izboljšali: skrbijo za krmne rastline, urejujejo hleve, gradijo gnojne jame in silose in podobno. Napredek je očiten glede na poglobljanje poljedelstva in večanja njegovih zahtev, a še kljub temu prepočasen. Za to je več vzrokov, glavni pa je le premajhna skrb, da bi pomnožili in izboljšali krmo, ki je nedvomno prvenstvenega pomena. O tem govorimo in pišemo in bomo še govorili in pisali. Tokrat pa se bomo pogovorili o enem vzporednih vprašanj, ki o njem živinorejci zadnje čase dosti razpravljajo, in ki bo dosti več koristil živinoreji, če ga bomo pravilno rešili. Govorili bomo o izbiri pasme v govedoreji, o križanju in pretapanju ter o nakupu čistopasemskih živali.

To tele herfordske pasme se je rodilo pri — 15° C na dvorišču

Povečana proizvodnja v živinoreji je torej odvisna od dolge vrste stvari: od krmne osnove, mimo vzrejnih in zootehničnih ukrepov do pravilne tehnike krmljenja. Rekli smo pa, da je močno odločilna tudi izbrana pasma, kajti vsaka ima svoje posebnosti pri izkoriščanju krme. Vse plemenitejše pasme so v glavnem izbrane tako, da čim bolj izkoriščajo krmo. Od količine krme, ki jo potrebuje žival za enoto proizvoda, je odvisna večja ali manjša proizvodnost, od te pa so odvisni večji ali manjši dohodki v živinoreji. Zato je izbira živali, ki daje v določenih vzrejnih in prehranbenih pogojih največ, kar more dati, zelo odločilna in o tem je vredno govoriti. Posebno še zato, ker na našem področju menjujemo pasmo in razpravljamo o uvozu novih pasem, bo spis verjetno zanimiv in koristen.

Naše hmeljarje je namreč vznemirila novica, da bomo že letos uvozili novo pasmo — vzhodno frizijsko govedo — še bolj pa bodo rejci začudeni, ko bodo slišali o uvozu plemenjakov še treh drugih pasem.

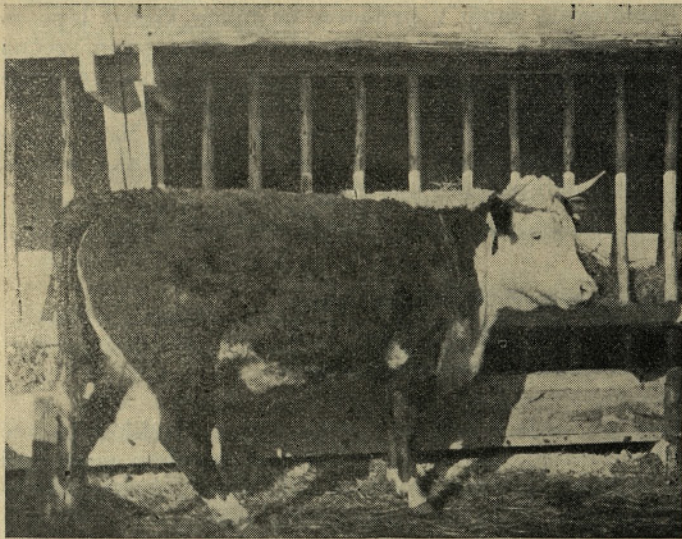
Uvožen mlad plemenjak pasme Aberdin-Angus

Za katero pasmo se bomo torej odločili?

Po vojni smo začeli poglobljati naše kmetijstvo. Na hmeljarskem področju, kjer je glede na dobro konjunkturo hmelja pospešeno kmetijstvo hitreje napredovalo, smo kmalu naleteli na oviro, ki je zaustavljala kompleksno napredovanje kmetijstva, in sicer živinoreja, predvsem še govedoreja. Razen tega, da smo se bore malo zmenili za to važno zvrst, moramo upoštevati, da smo gojili izrojeno, neproduktivno sivopšenično ali pomursko pasmo. Očitna pa je bila nujnost, da moramo hitro nekaj ukreniti. Zato smo se odločili, da zamenjamo pasmo. Tudi rejci so uvideli, da je ukrep nujen in so sprejeli to odločitev, ne da bi se posebej upirali. Razmeroma hitro lahko zamenjamo pasmo v prašičereji ali kokošereji; menjavanje pasem v govedoreji pa terja dolg postopek. Kot vsaka novotarija je seveda imela tudi nova pasma sprva nekaj nasprotnikov, vendar so odlike sivorjave pasme kmalu zmagale predsodke in led je bil prebit. Plemenjaki sivorjave pasme so prevzeli položaj plemenjakov sivopšenične pasme. Veterinarski zavod v Celju je hitro širil mrežo z umetnim osemenjevanjem. Križanje — pretapanje pomurske pasme v sivorjavo — se je razširilo na vse področje zahodno in severno od Celja.

Vzporedno pa smo usmerjali rejce k nakupu sivorjavih čistopasemskih živali. Vse se je v redu razvijalo. Pravzaprav pa si je sivorjava pasma dejansko zaslužila tako hitro zmago in ustalitev. Odlike te pasme pozna danes skorajda vsak rejec: ponaša se s solidno telesno gradnjo, konstitucijo, je rano zrela, čvrstejša zdravja, predvsem pa odlično izkorišča krmo. V enakih rejskih in prehranbenih pogojih je odločno bolj uspešna kot sivopšenična: daje več mesa in mleka. Trditi smemo, da dosega v boljših pogojih tudi rekordne proizvode: mnoge krave na državnih posestvih in v privatni reji že dajejo letno 4 do 5 pa tudi 6 in več tisoč kilogramov mleka. Zaradi rane zrelosti, dobrega izkoriščanja krme in bogatih mesnih partij, so živali te pasme zelo primerne za pospešeno pitanje. Najbolj razveseljivo je dejstvo, da se hitro prilagodijo novim krmnim in podobnim razmeram, ne da bi občutno nazadovala. Tako imajo že mlade krave, vzrejene na našem področju, močno zadovoljivo proizvodnjo, na primer v hlevu KG Šempeter prav lahko najdemo prvesnice, ki so imele po telitvi že nad 20 kg mleka dnevno. Zavidna proizvodnja! Skoraj moremo dvomiti, če se bodo celo frizijske tako izkazale.

Sivorjava pasma je opravičila zaupanje. Za našo kmečko rejo se je trenutno pokazala zavoljo skrom-

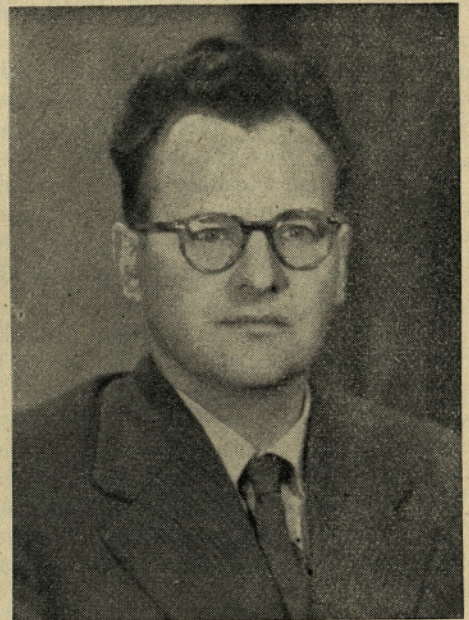

*Telica herfordske pasme v odprti reji na obratu
»Polom« KG Kočevje*

nosti in drugih odlik kot najbolj ustrezna pasma. Zdaj pa slišimo, da bomo na naše področje uvozili živali nove — vzhodnofrizijske pasme. Čudno, kaj ne? Komaj smo osvojili in priznali eno pasmo, že uvažamo nove. Mnogi rejci, ki so slišali slivospeve novi pasmi, so si celo zaželeli, da bi imeli živali tako dobre pasme. Da ne bo nepotrebnega vznemirjanja, moramo zadevo pojasniti. Vzhodno frizijska pasma (črno-belo govedo) je plemenita in visoko proizvodna pasma, je pa tudi zahtevna. Zategadelj bomo za zdaj uvozili le 129 glav samo v poskusne namene. Živali so določene za dve posestvi, KG Šempeter in Vrbje, ki že imata ustrezne pogoje za rejo te intenzivne in zahtevne pasme (sodobni hlevi, pregonski pašniki, zadovoljiva kapaciteta silosov itd.). Če bo poskus uspel — upajmo, da bo — bodo to pasmo še naprej vzgajala kmetijska posestva. Le redki privatni rejci bi mogli v doglednem času nuditi tej pasmi ustrezne rejske pogoje.

Se manj nas moti uvoz plemenjakov (po 1 primerku) novih treh pasem: džersi, herford in aberdin-angus. Vsi trije plemenjaki so kot oplemenjevalne živali namenjeni zgolj za poskuse. Z džersijem bomo poskušali povečati tolščobo mleka pri sivorjavih živa-

*Inženir
Gvido Fajdiga
iz poskusnega
posestva
Kmetijskega
znanstvenega
zavoda LRS
v Črnelu
pri Domžalah
strokovno
nadzoruje
ureditev pašnikov
na nov način —
čredinske pašnike
na področju
vse LRS*

lih. Džersi se namreč odlikuje z zelo visoko tolščobo, 6 do 7 in celo več odstotkov tolščobe. Podobno delajo tudi Švicarji. Aberdin pa je znan kot izredno rano zrela pasma, skromna, odlično izkorišča krmo in je namenjena že za izboljšanje izplena mesnih partij pri sivorjavih živali. Z njim bomo križali živali samo v rajonih, ki so določeni za proizvodnjo mesa in še to samo za pitanje križancev v prvi generaciji.

Niti najmanj ne smemo pomišljati katera pasma je ustrezna za našo kmečko rejo: to je le sivorjava pasma.

Kaj pa križanje in pretapanje sivopšenične v sivorjavo pasmo?

Vsako menjavanje pasme s križanjem, kar imenujemo tudi pretapanje, traja tudi v najboljših pogojih in z jamčenem končnem uspehu zelo dolgo. Najmanj 40 do 50 let. To pa je za nas predolga doba. Posebno še zato, ker pri pretapanju sivopšenične pasme v sivorjavo ne moremo verjeti v končni uspeh. Priznati moramo, da vsi skupaj izgubljammo vero. Prvi je že pred leti podvomil dr. Ogrizek, ki je nedvomno naš vodilni strokovnjak za ta vprašanja. Začetni, tudi samo delni uspehi, nas vedno manj zadovoljujejo. Redki so namreč križanci, ki bi se s svojimi lastnostmi tako odli-

KG Arja vas je pod vodstvom inž. Gv. FAJDIGE letos uredila novih 9 ha čredink, ki koristijo mnogo več kot prosti pašniki. Tov Fajdiga je obljubil za prihodnjo številko »Hmeljar« sestavek o dosedanjih izkušnjah čredink na družbenih kmetijskih posestvih

kovali, da bi v njih lahko videli rešitev in povečanje proizvodnje v govedoreji. Z uspehi že v prvi generaciji nismo zadovoljni, še manj pa obljublajo križanci naslednjih generacij. Zanimivi in poučni so primeri, ko križanci, ki so imeli obojestransko dobro poreklo, kažejo slabe proizvodne lastnosti, posebno v mlečnosti. In prav zaradi negotove molznosti dvomimo v ustrezen uspeh križanja oziroma pretapanja. Priznati pa moramo, da so križanci po konstituciji — oblika telesa — boljši kot pomurci in tudi krmo bolje izkoriščajo. Toda to je premalo.

Za zaključek recimo, da je križanje v sedanjih pogojih sicer potrebno in koristno, toda brez določene in skorajšnjega uspeha. Zato lahko iščemo rešitve povečane proizvodnje v živinoreji na hmeljarskem področju mimo drugega — da spet poudarimo krmo — samo v čisti reji. Kajti le tako prehaja lastnost prednikov zagotovo na potomstvo in le v čisti reji moremo večati proizvodne sposobnosti živali, ko izbiramo dobre plemenjake in izboljšujemo rejske pogoje.

Zato bo potreben nakup čistopasemskih živali.

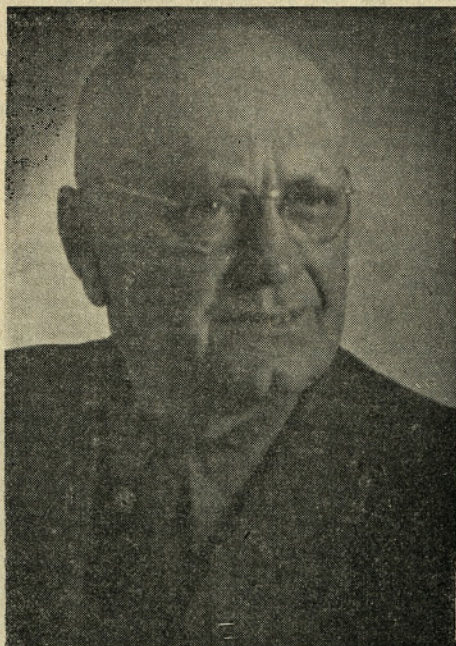
Sorazmerno visoke cene plemenskih živali so bile glavna ovira, da si rejci niso mogli po željah nakupiti čistopasemskih živali. Poudarjamo: »po želji rejcev«, kajti naši kmetovalci se močno zanimajo za nakup živali sivorjave pasme, čeprav so jih doslej kupili le bolj malo. Leta 1957 so kupili na Primorskem in Dolenjskem le kakih 70 živali, nekaž desetina telic pa so posredovala privatnim rejcem tudi naša posestva. S tako počasnim nakupom ne moremo biti zadovoljni.

Nakup bi mogli pospešiti z ugodnejšimi pogoji za rejce. Živinorejski odbor pri PZ je predlagal, da naj bi pri nakupu sodelovale tudi kmetijske zadruge s sredstvi iz pospeševanja kmetijstva, za kar bi se morali rejci oddolžiti. Po novih predpisih pa ni več sklada za pospeševanje kmetijstva pri KZ, zato bo ta predlog težje uresničiti. Potrebno bo še razmisliti na kak način bi se kmetijske zadruge vključile pri nakupu proizvodnejših živali in tako pomagale reševati živinorejsko vprašanje.

Zavoljo pomembnosti živinoreje pri nadaljnji širitvi hmeljišč so celo predlagali, da bi že letos namenili del premije za večji pridelek hmelja za povečanje živinoreje. Delno bi iz tega sklada rejcem priskrbeli slamo, da bi povečali količino hlevskega gnoja, delno pa bi sredstva uporabili za nakup čistopasemskih živali. Predlog bo verjetno moč uresničiti in tako povečati temeljno rodovniško gradivo.

Na vsak način bo potrebno nakup čistopasemskih živali pospešiti. Letošnji načrt živinorejskih odborov KZ za nakup čistopasemskih živali so obširnejši kot lanski. Število živali, ki jih bodo letos nakupili rejci v vzrejni področjih Primorske in Dolenjske, se bo povečalo na 280 krav in telic. Pripomnili bi, da pomeni vsak nakup plemenskih živali vlogo, ki se bo naglo obrestovala samo v primeru, če bomo kupili lepe in proizvodne živali. Za to pa ni potrebna samo srečna roka, potrebno je tudi seči globlje v žep. Ker je vredno kupiti le dobre živali, priporočamo kupcem, da pogumno izplačajo tudi večjo vsoto, če bo žival to zaslužila. Zapomnimo si pregovor: »Nismo tako bogati, da bi mogli poceni kupovati!«

RUDOLF LORBER

RUDOLF
LORBER

1887

1953

Rudolf Lorber se je rodil leta 1887 v Žalcu večjemu obrtniku Jožefu Lorberju. Ko je opravil osnovno šolo v Žalcu in nižjo srednjo šolo v Celju, je služboval v Bistrici ob Sotli (Št. Petru), Zidanem mostu, Mürtzschlagu in Celju. Leta 1915 je postal upravnik pošte v Žalcu. Zavoljo rahlega zdravja je že po dvajsetih letih službe šel v pokoj (leta 1925) in se posvetil kmetijstvu — posebej še hmeljarstvu. V svoje zadovolj-

stvo pa se je ukvarjal s slikarstvom. Naslikal je več olj, tihožitij, pejsažov, akvarelov; posebno posrečeni so njegovi portreti in velika slika znamenitega Žalskega tabora, ki je bil 6. septembra 1868.

Rudolf Lorber je bil slovenski narodnjak in se udeleževal v političnem, gospodarskem in kulturnem gibanju našega naroda.

Ko je leta 1933 umrl župan Franc Roblek, so izvolili za župana Rudolfa Lorberja, kar je ostal do leta 1937.

Težnje prebivalstva Savinjske doline je zastopal kot banovinski poslanec, bil pa je tudi namestnik državnega poslanca v nekdanji Jugoslaviji.

Kot hmeljar je bil član Hmeljarskega društva in leta 1935 so ga izvolili za predsednika, kar je ostal skoraj do nemške okupacije. Hmeljarsko društvo je zastopal na zasedanjih evropskega biroja za hmeljarstvo v Pragi, Münchenu in Novem Sadu. V letih od 1912 do 1941 je bil član nadzorstva Savinjske posojilnice.

Rudolf Lorber je skrbel tudi za šolstvo. Med njegovim županovanjem so šolsko poslopje dvignili za eno nadstropje (1935) in potem so prizidali še del, da so omogočili ponovno ustanovitev meščanske šole, ki so jo leta 1926 ukinili zavoljo pomanjkanja prostorov.

Vse njegovo delovanje dokazuje, da je bil Rudolf Lorber odločen za razvoj gospodarstva in višjo izobrazbo mladine.

Smrt nam ga je 21. februarja 1958 iztrgala iz srede in prekinila mit plodnega in hvalevrednega delovanja.

NOVA OBZORJA V HME LJARSTVU

Z gornjim naslovom odpiramo v poljudno strokovnem glasilu »Hmeljar« nov oddelek. Ali je res nov? Ne! Enake sestavke smo objavljali v »Hmeljarju« že ves čas po osvoboditvi, le v skromnejšem obsegu, revnejši obliki in, kar je bil pravzaprav glavni vzrok, da smo odprli to rubriko, vse doslejšnje enake razprave smo objavljali posamič in brez ustreznih, poljudnih, tudi preprostem bralcu zlahka razumljivih razlag. Pa še nekaj! Laže se bo sleherni, ki je za proučevanje sodobnih vprašanj voljan, pripravljen in sposoben, poglobil v gradivo, če bo imel sorodne sestavke skupaj. Primerjanje več ali manj enakih vprašanj, ali, če je moč prebirati sorodno gradivo, obravnavano na razne načine, skupaj, je vsekakor najbolj učinkovito!

VII. kongres ZKJ v Ljubljani je zaključen. Delovno ljudstvo proučuje zgodovinsko zelo pomembno »Resolucijo VII. kongresa o prihodnjih nalogah ZKJ«.

Pa hmeljarji, zlasti hmeljarji Savinjske doline? Da, tudi savinjski hmeljarji bodo morali znova in znova proučevati »Resolucijo«, kajti hmeljarstvu je perspektivni plan v kmetijstvu zaupal prepomembne naloge! »Resolucija« jih še stopnjuje!

Le dvoje odlomkov, ki zadevajo kmetijstvo, objavljamo za zdaj iz »Resolucije«, da poudarimo važnost sestavkov, objavljenih spodaj in na straneh 24—28 te števe. »Hmeljarja«.

»... Modernizacija kmetijstva in njegova socialistična preobrazba sta ena najvažnejših nalog v boju za nadaljnjo socialistično izgradnjo dežele.

Zato je treba:

odločneje uvajati sodobne tehnološke procese in pospeševati proizvodnjo v vseh panogah kmetijstva ob istočasni krepitvi socialističnih odnosov na vasi;

krepiti materialno osnovo kmetijskih posestev in delovnih zadrug, da bodo čimprej postale sodobni veliki socialistični proizvajalci ter nosilci boja za napredek kmetijstva in za njegovo socialistično preobrazbo;

krepiti in razvijati zadružništvo (kooperacijo) med zadrugami in individualnimi proizvajalci kot obliko, ki omogoča hitrejši razvoj velike socialistične kmetijske proizvodnje...«

»... Komunisti in organizacije na vasi naj bodo pobudniki in organizatorji celotnega boja za pospeševanje kmetijstva in razvoj socialističnih družbenih odnosov na vasi, za splošni, kulturni in drugi napredek vasi proti zaostalosti in zastarelim običajem.«

Razlog, da smo pripravili prav te sestavke, je v naši želji, da opozorimo vse tako ali drugače v pridelovanju hmelja prizadete, naj ob prebiranju teh člankov, kar je le moč, razmislijo, ali nas v hmeljarstvu razvoj že ne prehiteva?!

Za zaključek pa moramo k objavljenemu »Okvirnemu pravilniku«, na 26. strani, še posebej pripomniti, da to ni nikak, kjerkoli in v tej obliki sprejet pravilnik! Ne! To je le prvi nastavek pristojnih zadrugnih delavcev, ki so po njem nedavni občni zbori KZ sprejemali s v o je pravilnike. Na hmeljarskem področju dejansko sprejeti pravilniki so ustrezna, tu pa tam vsebinsko že poglobljena praksa! Objavljeni »Okvirni pravilnik« je le merilo za oceno, na kakšni stopnji je bil sodobni razvoj v hmeljni proizvodnji minulo leto... Razvoj pa gre že naprej!

K »Okvirni pogodbi« med kolektivom Pivovarne Laško in Kmetijske proizvajalne poslovne zveze Žalec, to je gospodarskim združenjem tistih KZ, kjer se člani-zadružniki večji del ukvarjajo s pridelovanjem hmelja, pa pripominjamo, da smo z objavo te okvirne pogodbe želeli le zgovorno prikazati še drugo inačico (varianto) sodelovanja v proizvodnji, kjer gre sicer tudi za tesno gospodarsko sodelovanje, ki pa ga po globini, koristnosti, pomenu in končnemu cilju nikakor ne moremo primerjati s sodelovanjem (kooperacijo) v pridelovanju hmelja med zadrugo in zasebnimi kmetovalci-hmeljarji!

V junijski številki »Hmeljarja« pa bomo objavili ustrezno, načelno razlago o sodobnem razvoju v savinjskem hmeljarstvu.

Urednik

O sodobnem razvoju kmetijske proizvodnje

Sodobni razvoj kmetijske proizvodnje zahteva tudi sodobno tehniko, specializirano in cenejšo proizvodnjo, zmanjšanje porabe delovne sile, znatna finančna sredstva itd., in prav zavoljo tega tudi nenehno prisiljuje kmetijska gospodarstva v kapitalističnih deželah ter jim obenem omogoča, da se krepijo na račun manjših kmetijskih gospodarstev. To je kapitalistična stihija, ki pa je pri nas nikakor ne moremo in ne smemo dovoliti ne iz gospodarskih ne iz družbenih vidikov.

Razvoj sodobne tehnike in sploh kapitalistične ekonomike prisiljuje v deželah kapitalizma, zlasti zadnja leta, mnoge kmetijske obrate na pot krepitve veleposestev. Tako je v Združenih državah Amerike v letih 1950—1954 število farm z nad 400 hektarjev naraslo za 8%, farm z 200—400 hektarjev pa za 5%. Enake pojave ugotavljamo tudi v drugih državah. Poleg teh teženj pa je moč opaziti močnejšo dejavnost zadrugnih in drugih kmetijskih organizacij pri ustanavljanju različnih servisov, ki omogočajo majhni posesti, da v določeni meri izkorišča prednosti velike proizvod-

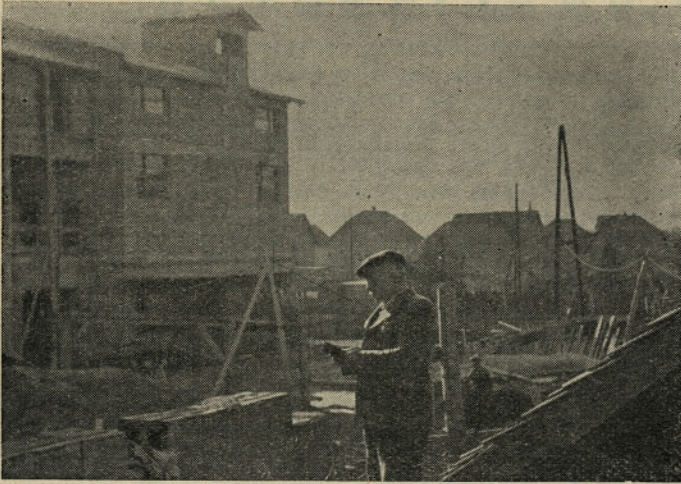
nje. N. pr.: kolektivno uporablanje mehanizacije, razne zadrugne predelovalnice, transport itd.

V tej smeri se je razvijalo celo urejanje oziroma usposabljanje zemljišč ob smotrni uporabi sodobne tehnike (skupna obnova nasadov na večjih, združenih zemljiščih, komasacije zemljišč itd.).

Če upoštevamo veliko odvisnost kmetij od finančnega kapitala in še druge odnose v kapitalističnem kmetijstvu, moremo ugotoviti, da je majhna posest v določeni krizi. Ta kriza se razširja kljub naporom tamkajšnjih političnih strank, da bi z raznimi teorijami in špekulacijami ohranile dosedanje strukturo podeželja. Vendar propadanje majhne posesti se v kapitalističnih deželah neusmiljeno in čedalje hitreje razvija, oziroma raste.

Vse to zahteva od nas, da najdemo zavoljo majhne posesti pri nas ustrezno rešitev, to pomeni, da izkoristimo prednosti modernega kmetijstva in da čim hitreje usposobimo naše kmetijstvo za novo nastajajoče stanje na svetovnem kmetijskem trgu.

Predvsem se poraja vprašanje, kdo naj bo nosilec razširjene reprodukcije? Majhna posest ne more

KZ Sempeter v Savinjski dolini gradi nov zadrudni dom, ki bo po svoji zajetnosti in sodobni ureditvi vsekakor ustrezal vsem zahtevam sodobnega gospodarjenja. Posnetek kaže agilnega uslužbenca M. JORDANA med nadzorovanjem na gradbišču

smotno in gospodarno uporabljati mehanizacijo in druga sredstva modernega kmetijstva, prav zaradi te svoje »majhnosti«. Če pa bi le poskušala, bi neogibno morala težiti, da poveča svojo posest.

Če naj bo pospeševanje kmetijstva predvsem dviganje tehnične ravni v proizvodnji, dviganje storilnosti, uporabljanje sodobne kmetijske znanosti itd., potem vsega tega obširnega kompleksa sploh ne moremo reševati samo v okviru majhne posesti! Zaradi tega je razumljivo in nujno, da to rešimo v okviru zadrudnih organizacij!

Dejavnost v tej smeri pomeni obenem tudi spreminjanje družbenih odnosov v kmetijstvu. Akumulacija v zadrugah in njeno vlaganje v zadrudna proizvodna sredstva, ki z njimi zadruga v raznih oblikah sodeluje s kmetovalci-proizvajalci, bo šele omogočila uresničitev našega programa kako uspešno modernizirati kmetijsko proizvodnjo. Težišče razširjene reprodukcije naj torej v individualnem kmetijstvu prehaja na zadrugo, oziroma na organizacije, ki bodo ustanovljene v okviru zadrug. N. pr.: skupnosti za obnovo, za melioracije, pašne skupnosti itd.

Kmetovalci-proizvajalci bodo čedalje bolj iskali in uporabljali zadrudna proizvodna sredstva ter svoje pridelovanje podrejali tehnično-ekonomskim zahtevam modernih proizvodnih sredstev.

Pripomniti in poudariti pa moramo, da se kmetijska zadruga nikakor ne bo vmešavala v zemljiško-lastniške odnose kmetovalca-proizvajalca!

Objektivni ekonomski razvoj bo ob aktivnem, subjektivnem in materialnem vplivanju na pravkar opisano obliko sodelovanja v proizvodnji med kmetijsko zadrugo in zasebnim kmetovalcem neogibno odkrival nova vprašanja in obenem nakazoval, kako pravilno spremeniti sedanje družbene odnose na naši vasi.

Proizvajalci sami so zaradi svojih gospodarskih koristi glavni činitelji pri prevzemanju kateregakoli družbenega elementa v proizvodnjo in proizvodne odnose. Pri tem sploh lastnina zemlje ni toliko važna, važnejša so sredstva za proizvodnjo, ki naj bodo moderna in družbena, in ki naj dajo večje gospodarske učinke kakor dosedanja individualna sredstva. Proizvajalec bo kot lastnik zemlje z zadrugo v določenih ekonomskih odnosih, kot delavec pa bo delal z družbenimi sredstvi. Bistvo ni v skupni obdelavi zemlje, ki se v določenih oblikah sicer v tem sodelovanju razvija, temveč v postopnem podružbljanju procesa

razširjenje reprodukcije v obliki sodobne mehanizacije in drugih proizvodnih sredstev ob uporabi sodobne agrotehnike.

Hitrejšo modernizacijo kmetijske proizvodnje zahtevajo tudi notranje gospodarske potrebe, tako potrebe široke potrošnje, ki postajajo čedalje zahtevnejše tudi glede na kakovost, kakor tudi glede na velike možnosti predelave, od enostavne v okviru zadrug, pa do moderne živilske industrije, kjer so še precejšnje možnosti za razvoj. Samo iz Slovenije izvozimo na leto kmetijskih proizvodov za 4 in pol milijarde deviznih dinarjev, kar je zavoljo ugodnega deviznega učinka vsekakor močan prispevek našemu splošnemu gospodarstvu. Tudi v tem so še znatne možnosti za povečanje.

Rekordni proizvodni uspehi, ki so jih dali proizvodni poskusi na nekaterih socialističnih gospodarstvih ter rezultati iz tekmovanja socialističnih gospodarstev in individualnih proizvajalcev v okviru zadrug, kažejo velike možnosti, da je moč povečati proizvodnjo in velike rezerve, ki jih še imamo v kmetijstvu. Veliki hektarski pridelki, kakor na primer pšenice nad 60 q, koruze nad 100 q, krompirja nad 500 q, kolikor so lani pridelala večja posestva, so dokaz, da je moč z uporabljanjem sodobnih strokovnih izkušenj, ustreznih semen in tehnike, če se obenem prizadevajo zainteresirani proizvajalci in strokovni kadri, znatno preseči dosedanje proizvodnjo.

Prav tako so že omenjeni poskusi pokazali, da more biti velika proizvodnja kvalitetna in rentabilna, ker so proizvodni stroški po enoti proizvoda manjši, n. pr. žito din 15 po kg, krompir okrog din 6, mleko din 15, sadje od din 10—20 kg (glede na vrsto) itd.

To je prednost, ki naj bi jo pokazala moderna proizvodnja socialističnih gospodarstev in kooperacij, ker postane ta proizvodnja lahko samo tako stvaren materialni činitelj, ki bo diktiral razvoj kmetijstva čedalje bolj v napredno smer. Vse to omogoča delavcem, to je kooperantom znatno boljše življenjsko ravnen in jih postavlja v povsem drugačen položaj, če jih primerjamo s tistimi kmetovalci-proizvajalci, ki se bodo še v prihodnje oklepali zastarelih načinov proizvodnje na majhni posesti, obenem pa je izredno močna vzpodbuda za krepitev socialističnih elementov v proizvodnji in odnosih na našem podeželju.

Veteran
savinjskih
hmeljarijev
ANTON
REZMAN
iz Sp. Ponikve
pri Žalcu.
88 let je star
in že 1895. leta
je začel
hmeljariiti,
kot otrok je
obiral prvi hmelj
v Novem Celju.
Lani je za svoj
pridelek
prejel premijo

Bistvene značilnosti nove uredbe o kmetijskih zadrugah

24. aprila letos je začela veljati nova uredba o kmetijskih zadrugah. Z njo je bila dosedanja uredba bistveno spremenjena, zlasti glede poslovnega predmeta kmetijskih zadrug in glede načina upravljanja. V skladu s sklepi IV. plenuma Glavne zadrुžne zveze FLRJ in V. občnega zbora iste Zveze z dne 23. in 24. januarja 1958 daje nova uredba pravno osnovo, da postane kmetijska zadruga posebna oblika socialistične proizvajalne organizacije v kmetijstvu.

Poslovni predmet

Doslej so se mogle kmetijske zadruge ukvarjati z vsemi gospodarskimi dejavnostmi. Uredba je namreč določala, da se kmetijske zadruge in gospodarska podjetja, obrti in samostojni obrati, ki jih zadruge ustanovijo, lahko ukvarjajo z vsemi gospodarskimi dejavnostmi, ki jih določajo njihova pravila, ko izpolnijo pogoje, ki so predpisani za te dejavnosti. Dejansko so imele tudi naše kmetijske zadruge v Sloveniji gostilne, razne obrtne delavnice, skoro vse kmetijske zadruge so imele trgovino z industrijskim potrošnim blagom itd. Šele, ko je lani upravni odbor Glavne zadrुžne zveze Slovenije sklenil, da se zlagoma izločijo iz poslovanja zadrug vse nekmetijske dejavnosti, so zadruge začele te dejavnosti opuščati. Obenem pa so se začele preusmerjati v organizatorje kmetijske proizvodnje. Čedalje več zadrug sklepa z individualnimi proizvajalci pogodbe o kooperaciji, zadruge organizirajo razne obnovitvene in melioracijske skupnosti, seveda pa se zadruge še vedno ukvarjajo tudi z odkupom kmetijskih pridelkov, z oskrbo kmetijstva z reprodukcijskim in investicijskim blagom, s hranilno in kreditno službo, skratka začel se je postopni razvoj kmetijskih zadrug v kmetijske proizvajalne organizacije.

Nova uredba ima le ta namen! V prihodnje se bodo kmetijske zadruge mogle ukvarjati s kmetijsko proizvodnjo, z organiziranjem in pospeševanjem kmetijske proizvodnje, pa tudi z drugimi dejavnostmi, ki so v zvezi s kmetijsko proizvodnjo. Le izjemoma pa bi kmetijske zadruge lahko imele nekmetijske dejavnosti, in sicer, če bi dobile posebno soglasje svoje okrajne zadrुžne zveze in občinskega ljudskega odbora. Ker pa so zadrुžne zveze pri nas že lani sklenile, da je nekmetijske dejavnosti treba izločiti iz kmetijskih zadrug, in je velik del zadrug te dejavnosti že opustil, je razumljivo, da okrajne zadrुžne zveze tega soglasja ne bodo dajale in da bodo morale tudi tiste zadruge, ki doslej tega še niso storile, nekmetijske dejavnosti opustiti.

Nov način upravljanja

Doslej smo imeli pri kmetijskih zadrugah občni zbor, upravni in nadzorni odbor, le izjemoma pa ponekod tudi zadrुžni svet. Delavci in uslužbenci so imeli po določenih dosedanje uredbe le pravico do članstva, t. j. upravni odbor jih je mogel sprejeti v članstvo, če so izpolnjevali pogoje, ki so jih pravila predpisovala za pridobitev članstva. Če so delavci oziroma uslužbenci to svojo pravico izkoristili, so bili lahko izvoljeni v upravni odbor svoje zadruge.

Nova uredba določa pa kot obvezne organe zadruge občni zbor, zadrुžni svet, upravni odbor in upravnika zadruge.

Občni zbor sestavljajo izključno le zadrुžniki. Delavci ne morejo odločati na občnem zboru, če niso postali člani zadruge. Po novi uredbi odloča občni zbor o spremembi zadrुžnih pravil, obravnava delo zadrug,

sprejema perspektivni načrt gospodarskega razvoja zadruge, daje smernice za delo zadruge, sklepa o uporabi deležev in o uresničenju jamstva zadrुžnikov, kadar je treba kriti izgube zadruge in odloča tudi o drugih temeljnih vprašanjih v zvezi z delom zadruge.

O vseh navedenih vprašanjih sklepa lahko izključno le občni zbor. Gotovo so to temeljna vprašanja, ki o njih odločajo, kot vidimo, izključno le zadrुžniki.

Nič več ni občni zbor pristojen, da odloča o zaključnem računu zadruge, o višini zadolžitve. Občni zbor ne voli več upravnega odbora in ne sklepa o podelitvi razrešnice itd. Vse te zadeve je nova uredba prenesla v pristojnost zadrुžnega sveta, ki bo lahko hitreje in temeljiteje odločal, kot pa doslej občni zbor.

Uredba sedaj posebej predpisuje, da se sklicuje občni zbor praviloma enkrat na leto, da sklepa veljavno, če je navzočih več kot polovica zadrुžnikov, da pa morajo zadrुžna pravila vsebovati določbe o sklicevanju občnega zbora, o določitvi dnevnega reda ter o načinu dela in vodstva zapisnika občnega zbora.

Zadrुžni svet je odslej organ, ki ga bo morala imeti vsaka zadruga. Doslej ga je sicer uredba predvidevala, vendar le neobvezno. V Sloveniji je bilo le nekaj zadrug v Prekmurju in na Koprskem, ki so imele zadrुžne svete.

Bistvena novost pa je predvsem v tem, da morajo biti v zadrुžnem svetu zastopani tudi delavci in uslužbenci kmetijske zadruge in njenih samostojnih obratov, in pa v tem, da je natančno določena pristojnost tega organa.

Zadrुžni svet ima 30 do 80 članov. Uredba določa, da predvidijo zadrुžna pravila določeno število članov zadrुžnega sveta, pa tudi število delavcev zadruge in njenih samostojnih obratov, ki morajo biti člani zadrुžnega sveta. Za prve volitve bodo morale okrajne zadrुžne zveze določiti, koliko članov naj ima zadrुžni svet te ali one zadruge in, koliko mora biti v svetu delavcev.

Zadrुžnega sveta ne voli morda občni zbor, temveč vsebuje uredba precej natančne predpise o postopku in načinu volitev. V glavnem je predviden enak postopek kot za volitve delavskega sveta v gospodarskih podjetjih. Bistvena razlika je le v tem, da se volijo člani zadrुžnega sveta izmed zadrुžnikov posebej in ločeno od tistih članov zadrुžnega sveta, ki se volijo izmed delavcev kmetijske zadruge in njenih samostojnih obratov.

Pravico, da volijo in da so izvoljeni v zadrुžni svet, imajo vsi člani zadruge, pa tudi tiste osebe, ki so v stalnem delovnem razmerju z zadrugo in njenimi samostojnimi obrati. Zadrुžni svet je torej skupni organ zadrुžnikov in delovnega kolektiva, kar bo gotovo zagotovilo tesnejšo povezavo kolektiva z zadrugo.

Po uredbi sklicuje zasedanje zadrुžnega sveta njegov predsednik, in sicer po potrebi, najmanj pa vsaj vsake tri mesece. Zadrुžni svet predlaga spremembe v zadrुžnih pravilih (kot smo videli, odloča pa o spremembah pravil le občni zbor), sklepa o letnem gospodarskem načrtu in akcijskem programu zadruge, potrjuje zaključni račun, odloča o zadolžitvi zadruge, določa načela za poslovanje zadruge z zadrुžniki na odprt račun in za dajanje ristorna, predpisuje tarifni pravilnik, voli in odstavlja člane upravnega odbora itd.

Na vsakem zasedanju zadrुžnega sveta morajo biti navzoči tudi člani upravnega odbora in upravnik

zadruga. Vsak član zadružnega sveta ima pravico postavljati upravnemu odboru in upravniku vprašanja glede na njihovo delo, ti pa morajo odgovarjati na sejah zadružnega sveta.

Upravni odbor ima 5 do 11 članov; v to število je vključen tudi upravnik zadruga. Prav tako mora biti upravni odbor sestavljen iz zadružnikov in delavcev ter uslužbencev kmetijske zadruga in njenih samostojnih obratov. Število članov upravnega odbora, pa tudi število delavcev, ki morajo biti izvoljeni v upravni odbor, določi zadružni svet v soglasju z okrajno zadružno zvezo, in sicer glede na velikost in sestavo zadruga. Tudi za upravni odbor je predpisano, da določi za prve volitve okrajna zadružna zveza, koliko članov upravnega odbora mora imeti ta ali ona zadruga in, koliko od teh mora biti iz delovnega kolektiva.

Medtem ko traja mandatna doba članov zadružnega sveta dve leti, pa se voli upravni odbor le za eno leto. Seveda pa more zadružni svet odstaviti ves upravni odbor, ali pa le nekatere njegove člane tudi pred potekom časa, ki so zanj bili izvoljeni.

Upravni odbor neposredno vodi posle zadruga, pri čemer se mora seveda ravnati po veljavnih predpisih, zadružnih pravilih in po sklepih občnega zbora ter zadružnega sveta. Upravni odbor skrbi za izvrševanje gospodarskih načrtov in akcijskih programov zadruga, odloča o notranji organizaciji, ukrepa vse potrebno za varovanje sredstev in skladov zadruga ter za njihovo uporabo v skladu z njihovim namenom, odloča o odpisu neizterljivih terjatev in pripravlja seveda predloge za zadružni svet.

Predsednik upravnega odbora sklicuje seje, jih vodi in skupaj z upravnikom pripravlja dnevni red za seje.

Bistvena razlika nasproti dosednji uredbi je tudi glede na postavitev in položaj upravnika. V glavnem so upravniki sedaj izenačeni z direktorji gospodarskih podjetij.

Upravnika imenuje občinski ljudski odbor, prav tako ga občinski ljudski odbor tudi odstavlja. V komisiji za postavitev in odstavitev upravnika morajo biti zastopani občinski ljudski odbor, zadružni svet in okrajna zadružna zveza, vsak z eno tretjino članov.

Upravnik organizira proces dela v zadrugi in neposredno vodi uresničevanje gospodarskega načrta ter akcijskih programov in poslovanja zadruga. Pri tem se mora seveda ravnati po veljavnih predpisih ter po sklepih občnega zbora, zadružnega sveta in upravnega odbora.

Upravnik je tudi odgovoren za zakonitost, ne sme izvršiti takega sklepa zadružnega organa, ki bi bil v nasprotju s predpisi in pravili, ali pa v nasprotju z letnim gospodarskim načrtom, akcijskim programom in, ki ne bi bil v skladu s koristmi zadruga. Vsak tak sklep mora sporočiti občinskemu ljudskemu odboru oziroma okrajni zadružni zvezi, ki presodita zakonitost in pravilnost sklepa.

V bodoče bo podpisoval za zadrugo in jo predstavljal ter zastopal upravnik, tako, da bo tudi v pogledu tega zadruga izenačena z drugimi gospodarskimi organizacijami.

Nadzorni odbor, ki doslej sicer ni bil obvezen, imele pa so ga pri nas vse zadruga, v prihodnje odpade. Dejansko ne bo več potreben, ker je v prvi vrsti upravnik osebno odgovoren za zakonitost in pravilnost poslovanja.

Te bistvene spremembe v načinu upravljanja kmetijske zadruga bodo omogočile, da bo zadruga lažje in bolj učinkovito izpolnjevala svoje osnovne naloge, ki so samo v korist zadružnikom in vsemu kmetijstvu.

OKVIRNI PRAVILNIK

(Glej razlago v opombi na str. 23!)

Kmetijska zadruga z o. j. (v nadaljnjem besedilu: zadruga) je na svojem občnem zboru dne sprejela Pravilnik o poslovanju strojnega obrata v skladu s sklepom občnega zbora Kmetijske proizvajalne poslovne zveze Žalec z dne 19. maja 1957 te-le vsebine:

I. Splošne določbe

1. člen

Strojni obrat posluje kot samostojna obračunska enota po načelih gospodarskega računa v okviru zadruga. V knjigovodstvu zadruga se zanj vodi ločeno finančni prikaz o uspehu poslovanja.

2. člen

Strojni obrat opravlja kmetijskim proizvajalcem na območju zadruga vsa strojna dela v kmetijski proizvodnji, ki jih naročijo v okviru posebne pogodbe. Naloga obrata je, da sproti proučuje izsledke mehanizacije, sodeluje s strokovnimi ustanovami, oziroma zavodi, uvaža nove metode in oblike dela. Na osnovi pravočasno sklenjenih pogodb napravi za vsako leto načrt izkoriščanja kapacitete svojih strojev. Pripravlja osnutke za sklenitev pogodb s kmetijskimi proizvajalci.

II. Organizacija strojnega obrata

3. člen

Strojni obrat vodi odbor za mehanizacijo, v katerega izvoli občni zbor zadruga 5 do 9 članov. Od tega števila sta dve tretjini izmed kmetijskih proizvajalcev, ki so sklenili z zadrugo ustrezno pogodbo za strojne usluge, ena tretjina pa je izmed članov kolektiva strojnega obrata.

Odbor izvoli izmed svojih članov predsednika, ki je praviloma član upravnega odbora zadruga.

Naloge odbora za mehanizacijo so:

- a) tesno sodeluje z odborom za mehanizacijo pri Kmetijski proizvajalni poslovni zvezi Žalec;
- b) skrbi za vzgojo in izpopolnitev strokovnega osebja strojnega obrata;
- c) stremi za tem, da so vsi stroji polno izkoriščeni po gospodarskem programu;
- d) predlaga zadrugi nabavo novih strojev in odsvojitve iztrošenih, zastarelih strojev in naprav ter skrbi za tekoča in generalna popravila;
- e) sestavlja plan dela za svoje stroje in naprave v posameznem letu;
- f) skrbi, da so vsi stroji in naprave zadostno zavarovani pri DOZ (kasko zavarovanje, jamstveno zavarovanje, zavarovanje voznika itd.);
- g) sploh proučuje moderne metode za pravilno in ekonomično upravljanje strojev.

4. člen

Odbor za mehanizacijo ima svoje redne seje, ki jih po potrebi sklicuje in vodi predsednik tega odbora. Seja mora biti vsaj na vsaka dva meseca. Če predsednik v določenem roku ne skliče seje, jo skliče upravnik zadruga. Sklepčnost je podana, če je navzočih več kot polovica članov odbora. Predlog je sprejet, če zanj glasuje več kot polovica navzočih članov.

O sejah se vodi zapisnik v vezani, overjeni knjigi.

5. člen

Sklepi odbora za mehanizacijo morajo biti v skladu s tem pravilnikom, s pravili zadruga in tudi s sklepi občnih zborov Kmetijske proizvajalne poslovne zveze v Žalcu. Odbor se mora ravnati pri sklepanju navodil upravnika KZ, oziroma UO KPPZ Žalec, vse seveda v skladu z zakonitimi predpisi.

6. člen

Vodjo strojnega obrata postavlja in razrešuje upravnik zadruga.

Naloge vodje strojnega obrata so:

- a) organizira delo v strojnem obratu;
- b) razporeja traktoriste in stroje na posamezna delovna mesta;
- c) sprejema naročila za izvršitev del;
- č) predlaga upravniku kmetijske zadruga osnutke pogodb s kmetijskimi proizvajalci za izvedbo strojnih uslug v podpis;
- d) izstavlja račune za storjene usluge in jih dostavlja knjigovodstvu zadruga v knjiženje;
- e) skrbi za nabavo zadostnih količin goriv in maziv ter za njihovo pravilno in varno skladiščenje;
- f) izdaja goriva in maziva traktoristom, za vsako izdajo goriva, oziroma maziva izstavi ustrezno listino in jo da v podpis prejemniku materiala, oziroma maziva in goriva. Prejemnice se izstavljajo v treh izvodih, katerih enega prejme traktorist, drugi ostane vodji, tretji pa se predloži knjigovodstvu;
- g) vodi administracijo v strojnem obratu, to je, izdaja delovne naloge, vodi dnevnik dela, količinsko skladiščno kartoteko;
- h) nadzoruje delo traktoristov ter skrbi, da se delo pravočasno in pravilno izvrši;
- i) koordinira izkoriščanje večjih strojev s sosednjimi zadrugami oziroma sosednjimi družbenimi kmetijskimi posestvi;
- j) odgovarja za pravilno vzdrževanje strojev za popravilo in čiščenje ter za redne preglede;
- k) skrbi, da se izvajajo sklepi odbora za mehanizacijo o zavarovanju strojev pri DOZ.

7. člen

Vodja strojnega obrata je že po svojem položaju član odbora za mehanizacijo.

8. člen

Knjigovodja zadruga je osebno odgovoren za pravilno finančno poslovanje za strojni obrat, kontrolira izstavljanje temeljnic, izdajanje materiala goriva, maziva, vse po splošnih načelih predpisov o knjigovodstvu.

9. člen

Zadruga izda po potrebi poseben poslovnik s podrobno razčlenitvijo organizacije in načina dela strojnega obrata. Za izdelavo poslovnika se pooblašča upravnik zadruga.

III. Pravice in dolžnosti naročnikov strojnih uslug

10. člen

Kmetijski proizvajalci na območju zadruga naročijo strojne usluge pri zadrugi s podpisom posebne pogodbe. Pogodba mora vsebovati naslednje:

- a) čas trajanja pogodbe; veljati mora najmanj za eno koledarsko leto, lahko pa tudi za več let;
- b) ceno za strojne usluge;
- c) določilo, da naročnik strojnih uslug prodaja zadrugi tržne presežke kmetijskih pridelkov;
- d) določila o prenehanju pogodbenega odnosa, zlasti to, kdaj je možno pogodbo odpovedati z ene ali druge strani.

11. člen

Pogodba o naročilu strojnih uslug je obvezna za zadrugo in za naročnika, kakor tudi za njuna morebitna pravna naslednika.

12. člen

Če je pogodba sklenjena na primer za dobo enega leta, se njena veljavnost podaljša za naslednje koledarsko leto, če nobena od pogodbenih strank ne odpove pismeno pogodbo drugi stranki najkasneje do 1. 10. v zadevnem letu. Sploh more pogodbeni odnos iz kakršnih koli razlogov prenehati samo s koncem gospodarskega leta.

13. člen

V primeru elementarnih nezgod (poplave, uime itd.), kakor tudi nezgod v družini naročnika, oziroma njegovega pravnega naslednika, more naročnik, oziroma njegov pravni naslednik, zahtevati ustrezno zvišanje ali znižanje naročenih strojnih del. O tem odloča upravnik zadruga.

14. člen

Upravnik zadruga določi za vsako leto vnaprej cene za strojne usluge, najkasneje pa do 31. 1. v letu. Pri dolo-

čanju cene upošteva enotna navodila upravnega odbora Kmetijske proizvajalne poslovne zveze Žalec, na podlagi kalkulacij za storitve, upošteva pri tem kooperacijske odnose med zadrugo in kmetijskimi proizvajalci.

15. člen

Vsako leto določi upravnik najkasneje do 31. januarja v letu za naprej normative za strojne ure, to je, koliko časa potrebuje posamezni stroj določene vrste za izvršitev določenega dela za posamezno enoto (praviloma za 1 ha). Upravnik KZ določi normative prav tako v skladu z navodili upravnega odbora KPPZ Žalec.

16. člen

Naročniki, ki pridelujejo hmelj, prevzamejo v pogodbi o naročilu strojnih uslug tudi obveznost, da bodo sklenili z zadrugo posebno pogodbo o tem, da bodo celotni svoj prihodek hmelja zadevnega leta, za katero velja pogodba o naročilu strojnih uslug, prodali zadrugi.

17. člen

Naročnik vsako izvršeno delo potrdi na pismenem delovnem nalogu, ki mu ga predloži traktorist v podpis. Na podlagi temeljnic podpisanih od naročnika izstavlja knjigovodstvo zadruga račune naročnikom in jih knjiži. Naročniki poravnajo račune praviloma pri letnem obračunu. Vsakemu naročniku poda knjigovodstvo za vsako gospodarsko leto za vse strojne storitve končni obračun po zaključku njegove glavne gospodarske panoge, na primer za hmeljarje pri obračunu za prevzeti suhi hmelj, v vsakem primeru pa najkasneje do 15. 12. zadevnega leta.

Kmetijski proizvajalci, ki so sklenili z zadrugo posojilno pogodbo, poravnajo torej praviloma vse račune za opravljene strojne usluge pri letnem obračunu v združenem kreditnem odseku, seveda pa lahko poravnajo račune že prej. Od dneva izstavitve računa do letnega obračuna se jim ne zaračunavajo zamudne obresti.

Naročniki pa, ki niso sklenili z zadrugo posojilno pogodbo, pa morajo vsak izstavljeni račun poravnati v roku 8 dni po prejemu računa, sicer se jim zaračunavajo zamudne obresti.

18. člen

Zadruga je dolžna opraviti vsa naročena strojna dela strokovno neoporečno. Kadar bo treba opraviti istovrstna dela pri več naročnikih, bo zadruga izvajala dela po planu, ki si ga je napravila na osnovi sklenjenih pogodb in sporazuma naročnikov o vrstnem redu opravljanja strojnih uslug.

19. člen

Če naročnik namenoma onemogoči izvedbo naročenih strojnih uslug iz kakršnih koli razlogov, je dolžan plačati zadrugi tudi neizvršene, a naročene strojne usluge.

V kolikor pa naročnik želi, da se mu izvedejo poleg naročenih strojnih uslug še druge, jih mora pismeno pravočasno naročiti pri zadrugi, upravnik pa odloči dokončno o tem naročilu, pri čemer upošteva plan dela za zadevni čas in kapaciteto strojev, kakor tudi gospodarsko potrebo naknadnega naročila.

IV. Osnovna sredstva

20. člen

Stroji, naprave in orodje, s katerim obratuje zadruga, odnosno njen strojni obrat, so v celoti splošno ljudsko premoženje, katerega upravni organ so zadruga ali Kmetijska proizvajalna poslovna zveza Žalec.

Z njimi obratuje le strokovno osebje s potrebno kvalifikacijo, ki je sklenilo s KZ pogodbo o stalnem delovnem razmerju. Nihče drug ne more poslovati s stroji, kakor navedeno osebje zadruga.

V. Zaključne določbe

21. člen

Pravilnik zadobi pravno veljavo s sklepom občnega zbora zadruga. Prav tako se morejo spremeniti posamezne določbe tega pravilnika le po sklepu občnega zbora.

Pravilnik velja za nedoločen čas. Razveljaviti ga more prav tako le občni zbor s svojim sklepom.

V kolikor so bile sklenjene pogodbe za strojne usluge med kmetijskimi proizvajalci in zadrugo, je njih določbe prilagoditi določilom tega pravilnika.

..... 1958.

Kmetijska zadruga z o. j.

.....
Upravnik:

OKVIRNA POGODBA

(Glej razlago v opombi na str. 23)

o sodelovanju, ki jo skleneta Kmetijska proizvodna poslovna zveza Zalec, zastopana po upravniku..... (v nadaljnjem besedilu zveza) in gospodarsko podjetje Pivovarna Laško, zastopana po direktorju (v nadaljnjem besedilu pivovarna), po sklepu upravnega odbora KPPZ Zalec z dne 27. januarja 1958:

Upravno poslopje Pivovarne Laško

1.

Zveza se zavezuje, da bo sodelovala pri modernizaciji pivovarne Laško (rekonstrukcija pivovarne, nabava polnilnice, izgradnja sladarnice itd.) na ta način, da jo bo s svojimi sredstvi subvencionirala pri natečajih za investicijske kredite v toliko, kolikor pivovarna ne bi zmogla zadevnih pologov za lastno udeležbo pri nabavi teh investicijskih kreditov, pri stroških za izdelavo ustreznih detajliranih načrtov pa bo zveza sodelovala s plačilom iz lastnih sredstev v višini 50%.

2.

Zveza se nadalje zavezuje, da bo sodelovala pri modernizaciji pivovarne tudi v naslednjih fazah, vse dotlej, dokler ne bo pivovarna usposobljena proizvajati kvalitetnega piva za izvoz, s čemer bi pivovarna pripomogla k boljšemu plasmanu savinjskega hmelja na inozemskem tržišču.

Konkretni prispevki se bodo določili sporazumno med obema strankama z ustmenimi dopolnimi pogodbami.

3.

Pivovarna pa se zavezuje, da bo dvignila po zaključni modernizaciji kvaliteto svojega piva na evropski nivo, oziroma tako, da bo z izvozom piva bistveno prispevala k boljšemu plasiranju savinjskega hmelja na zunanjih tržiščih.

4.

Pivovarna se zavezuje, da bo odkupovala vso količino hmelja, ki ga potrebuje za svojo proizvodnjo, izključno s področja Savinjske doline.

5.

Pivovarna se zavezuje, da bo za svoje proizvode, več vrst piva in boljše kvalitete, uporabila znamko, ki bo iz nje razvidno, da gre za proizvodnjo piva iz savinjskega hmelja.

6.

Pivovarna dopušča zvezi pravico do vpogleda v vse faze njene modernizacije in rekonstrukcije v smislu te pogodbe.

7.

Pravice in obveznosti iz te pogodbe veljajo za obe stranki in do amortizirane vrednosti sredstev, ki jih bo zveza vložila v pivovarno, v kolikor se stranki drugače ne sporazumeta.

8.

Ta pogodba velja, ko jo odobri občni zbor zveze in delavski svet pivovarne ter potrdi Okrajni ljudski odbor Celje.

Važen popravek!

Tiskarski »škrat«, ki vselej prav rad ponagaja v važnih besedah ali številkah, je povzročil zmedo v tabeli članka »Pogoji za zavarovanje hmelja proti toči«, ki smo ga objavili v »Hmeljarju« št. 4 na zadnji (12.) strani.

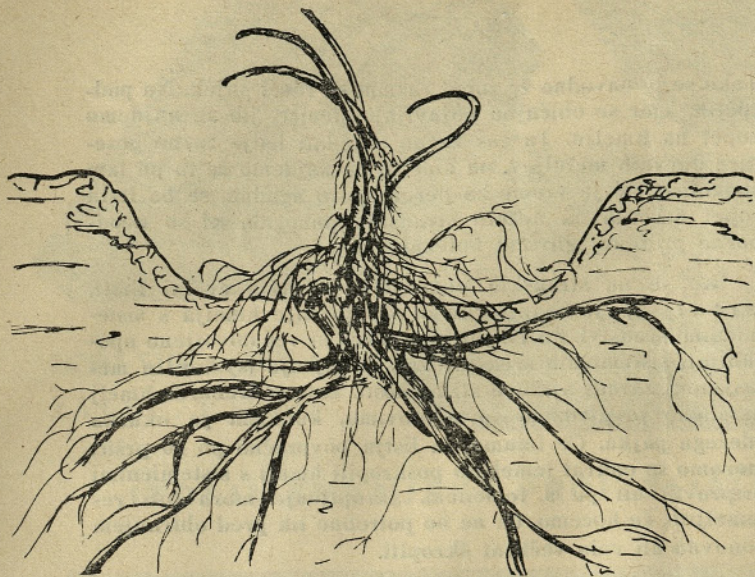
V stolpcu »Tehnična premija v 000 din« je bila natisnjena najnižja številka 159,0 enako kot najnižja številka sosednjega, desnega stolpca »Toča uničila zavarovanega hmelja v tonah«.

Pravilno pa se morata glasiti stolpca:

Leto	Tehnična premija v 000 din	Toča uničila zavarovanega hmelja v tonah
1953	11,257	20,9
1954	12,261	73,2
1955	19,853	163,1
1956	43,403	141,2
1957	46,755	159,0
Skupaj	133,529	557,4

Prizadete prosimo, da nam napako, ki jo je povzročila naglica, blagohotno oprostite!

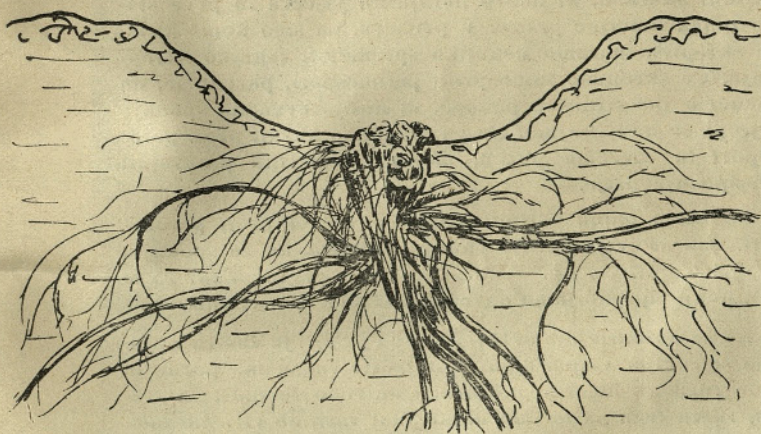
Urednik

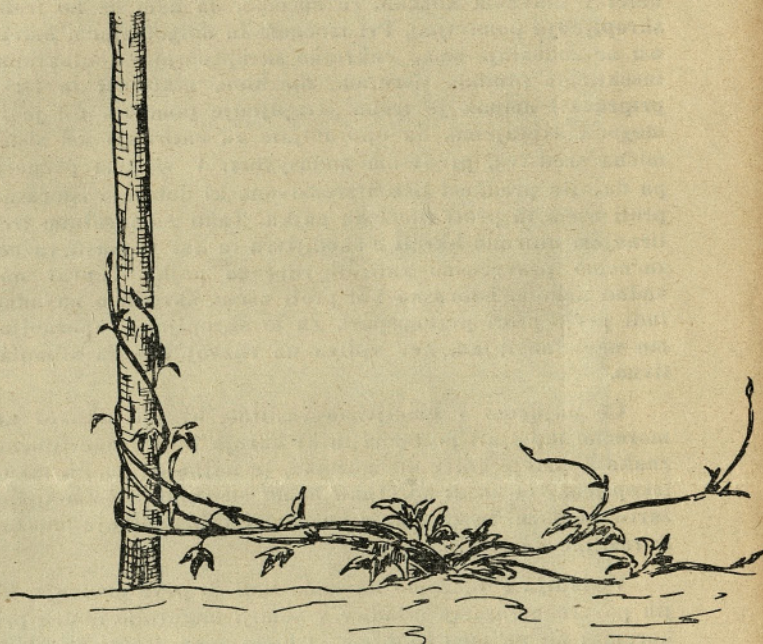
A

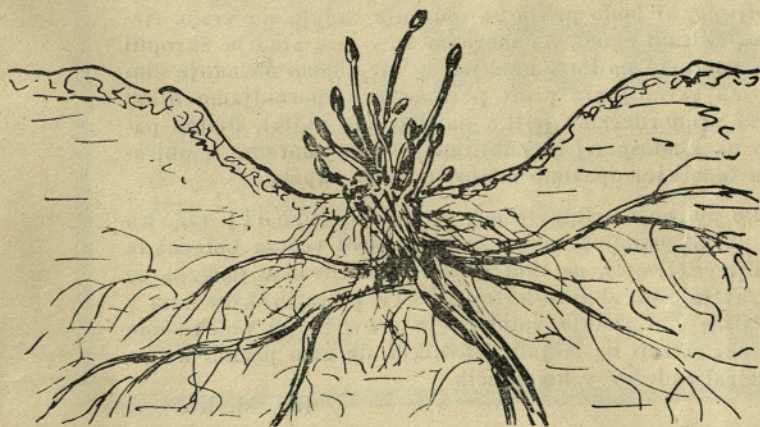
D

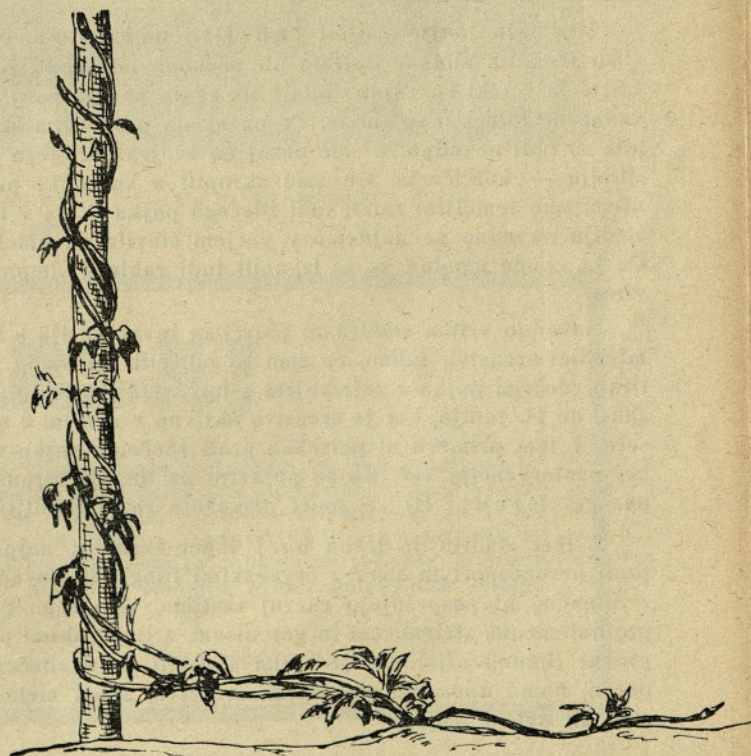
B

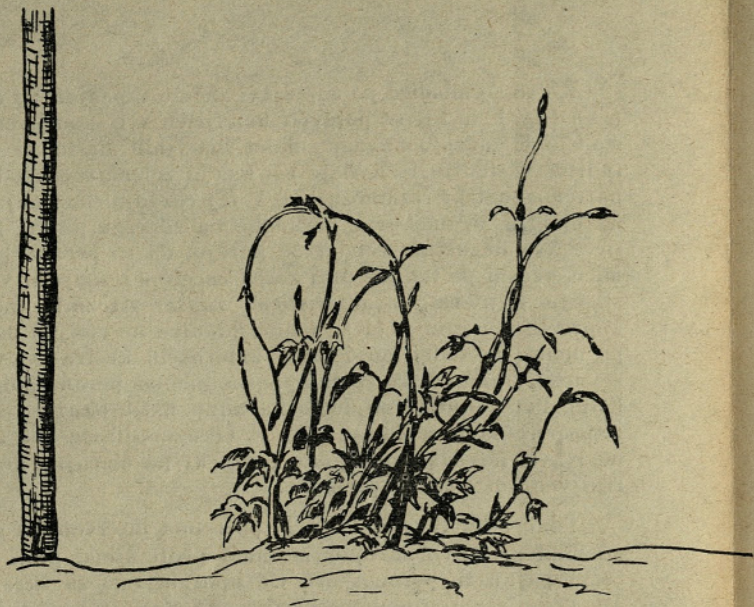
E

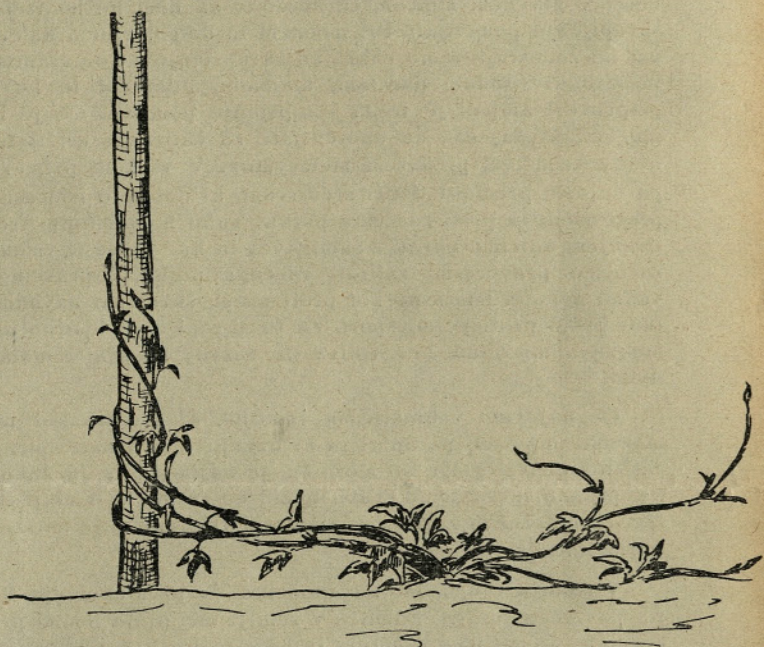
C

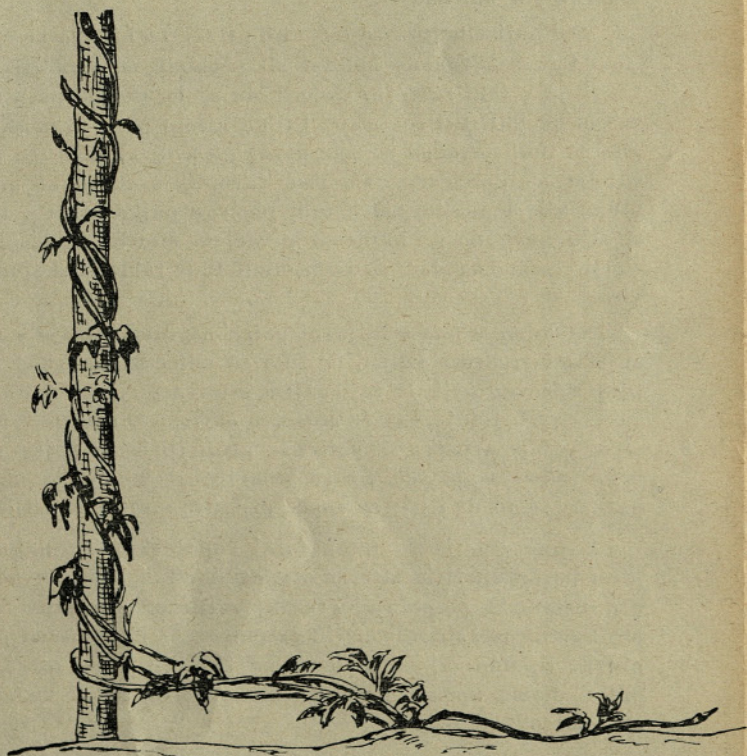
F

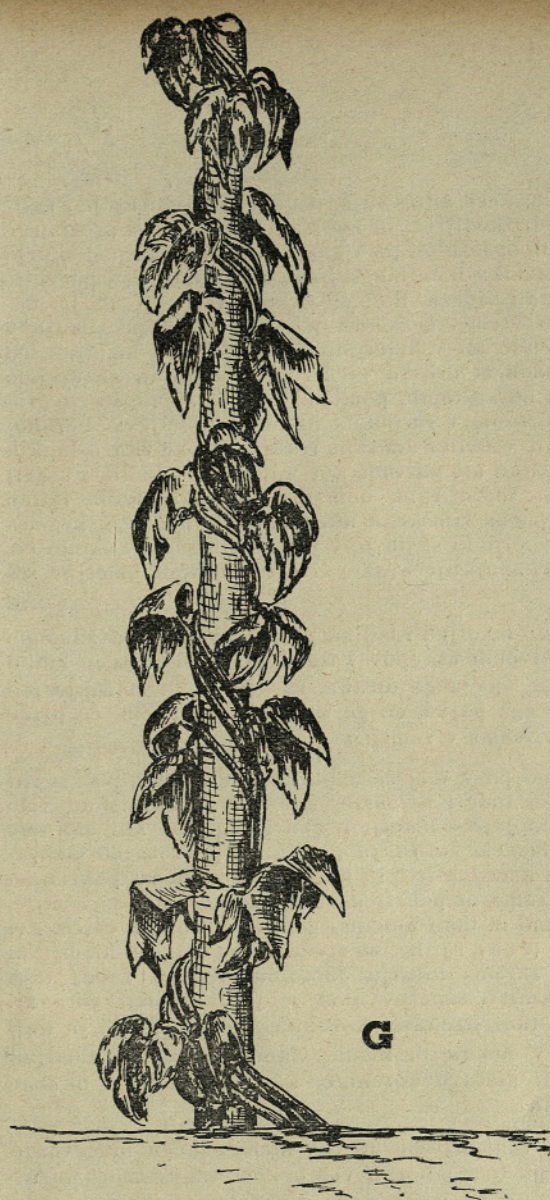
D

E

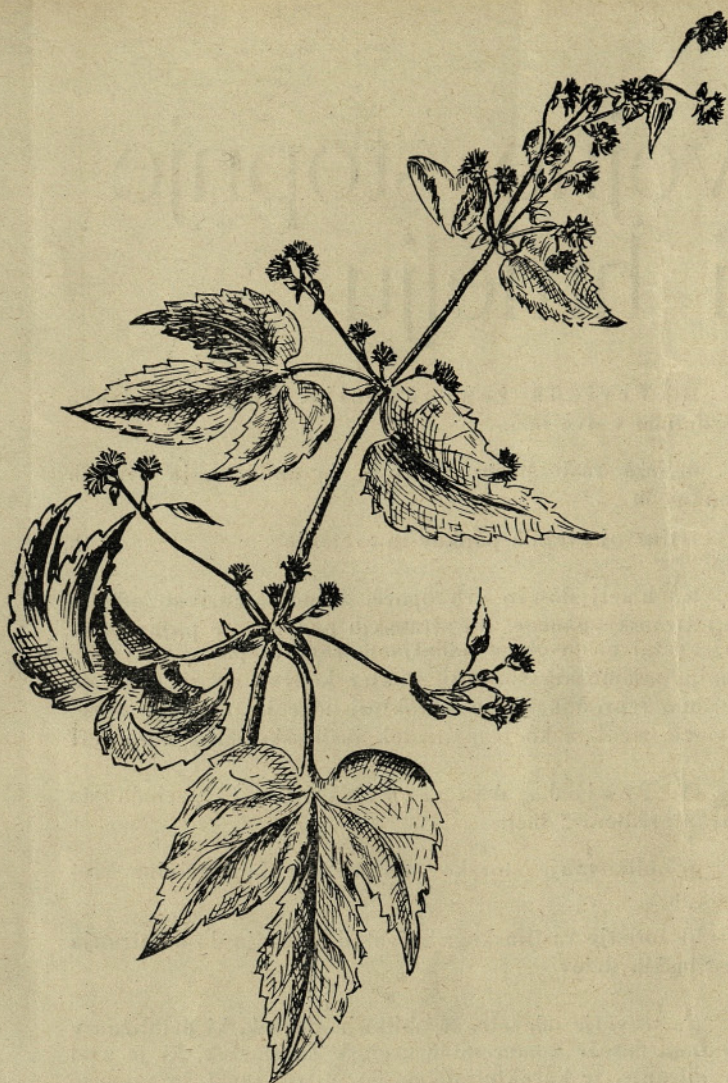
F

G

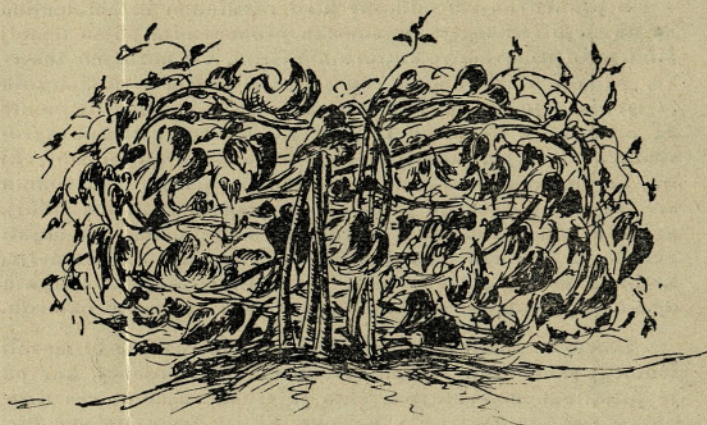
H

K

N

O

L

M

- A** Zimsko mirovanje.
- B** Korenika je obrezana.
- C** Brsti na obrezani koreniki so pognali.
- D** Poganjki so ozeleneli in olistali.
- E** Izbrane mladice so napeljane na oporo.
- F** Hmelj se je začel vzpenjati po opori.
- G** Hmelj bujno raste.
- H** Hmelj zaključuje rast in odganja stranske poganjke (panoge).
- I** Na stranskih poganjkih se pojavijo cvetni brsti.
- J** Na cvetnih vejicah razlikujemo popke posameznih socvetij.
- K** Hmelj cvete.
- L** Socvetje odevita.
- M** Oblikovanje storžkov.
- N** Storžki so komercialno zreli.
- O** Obrane trte zvijemo, da dozore.

Rastne in razvojne stopnje (stadiji) pri hmelju

V svojem življenju rastlina raste in se razvija. Rast je kvantitativna sprememba — povečanje rastlinske mase. Razvoj pa je kvalitativna sprememba, bodisi očitna ali skrita. Obe spremembi povzroca vrsta fizioloških procesov. Rast in razvoj skupaj se razodevata v morfoloških spremembah ter si v življenju rastlin slede druga drugi. Nekatere med temi spremembami so karakteristične in jih lahko ločimo ter jih imenujemo rastni in razvojni stadiji rastlin. Periodični pojavi v rasti in razvoju rastlin so funkcija okolinskih pogojev.

S proučevanjem odnosov med rastlinami in ambientom se ukvarja fenologija. Fenološka proučevanja pa so temelj študija o proizvodnji kulturnih rastlin. Če poznamo zanje, ki jih ima rastlina do svojega okolja v posameznih življenjskih periodah, bomo znali poiskati ugodne ambiente za posamezne kulturne rastline in določiti ustrezne agrotehnične ukrepe. Razvojitvanje fenoloških problemov, ki naj bi pomagala racionalni in ekonomični porabi proizvodnih sredstev in povečanju pričetka, je dolg in zamuden študij, ki ga s tem skromnim člankom ne nameravamo začeti. Znamo pa v slikah prikazati karakteristične stadije hmelja, ki bodo pomagali fenologom pri organiziranju fenoloških opazovanj v hmeljevih nasadih v raznih ekoloških okoliših.

Ustrezne zunanje pogoje za kulturne rastline bi morali fenologi določevati za vsak trenutek rasti posebej, kar pa je praktično neizvedljivo. Zato je treba razumeti čas rastlinske rasti in razvoja v periode, ki jih sestavlja več faz. Da pa lahko določimo trajanje faz in s tem tudi period, moramo v življenju rastlin poiskati karakteristične spremembe, ki so lahko uočljive, to je stopnje ali stadije, s katerimi je mogoče ugotoviti trajanje posameznih faz.

V vsakoletnem življenju rastlin razlikujemo štiri dobe ali periode, ki so sestavljene iz ene ali več faz. Na temelju naših dosedanjih izkušenj se bomo v življenju hmeljne rastline odločili za te faze, ki jih razvrstimo v 4 osnovne periode.

I. Perioda prezimovanja je sestavljena iz 2 faz:

- a) faza mirovanja in
- b) pojav poganjkov do rezi

Karakteristično za prezimovanje hmelja, kakor tudi ostalih večletnih rastlin v našem podnebju, je, da rastlina miruje. Vse življenjske funkcije so minimalne. Rezervna hrana je nakopičena v koreniki in očesa so pripravljena, da bodo odgnala. Če nastopi v zimskem času toplo obdobje, potem očesa predčasno poženo. Vendar ti poganjki ne živijo dolgo, ker jih pri rezi odstranimo.

II. Perioda vegetacije. Za to periodo sta karakteristični fazi:

- c) pojav poganjkov po rezi do začetka njihove rasti in
- d) faza hitre rasti do pojava stranskih vejic

Za periodo vegetacije je karakteristično, da je ta doba najbujnejše rasti. Zlasti hitra rast je v dobi, ko je hmelj že napeljan po opori. Prirastek zelene mase je v tem obdobju največji. V času najbujnejše rasti zraste hmelj povprečno za 20 cm dnevno.

Napeljava trt na oporo je agrotehnični ukrep, ki rastlino za nekaj časa zavre v rasti. Čim kasneje smo napeljali trte, tem bolj bo rastlina v rasti zaostala. Zato je pri določevanju periode vegetacije zelo važno, da smo časovno določili stadij, ki smo v njem rastlino napeljali po opori.

III. Perioda reprodukcije. To periodo lahko razdelimo v dve fazi:

- e) faza rasti stranskih vejic do oblikovanja cvetnih popkov in
- f) razvoj cvetnih popkov in cvetenje

Ko hmelj doseže vrh opore, začne intenzivno odganjati stranske panoge. Na stranskih panogah se pojavi skoraj cvetni nastavek, v nadaljnjem razvoju pa se razvijejo popki posameznih socvetij, dokler končno ne vzceto. Za periodo reprodukcije so karakteristične kvalitativne spremembe, medtem ko je prirastek rastlinske mase neznamen.

IV. Perioda dozorevanja. Za to periodo sta karakteristični 2 fazi:

- g) oblikovanje storžkov do njihove komercialne zrelosti in
- h) zorenje rastlinskega tkiva od obiranja do odmiranja rastlinskih delov

Ko socvetje odcvete, se oblikuje storžek, ki približno v 20 dneh doseže komercialno zrelost. Za storžek, ki je zrel za obiranje, je karakteristično, da je trd, zaprt, in vsebuje največji odstotek hmeljne moke. Fiziološko dozorel storžek izgubi na komercialni vrednosti. Fiziološke zrelosti storžki navadno ne dosežejo, ker so že prej obrani. Po obiranju nedozorelih trt ne odrežemo, ampak jih zvijemo na mestu in počakamo, da rastlinsko tkivo dozori ter da se rezervne snovi presele v korenino, nadzemski deli pa odmro.

Da bi mogli vse faze časovno opredeliti in s fazami tudi periode, smo jih razčlenili v 15 morfološko karakterističnih stadijev. Pri tem nismo upoštevali samo značilnih rastnih in razvojnih stopenj, temveč tudi tiste agrotehnične ukrepe, ki časovno vplivajo na posamezne faze in na ves ritem življenja pri hmelju. To so rez sadežev in napeljava mladice na oporo.

Naj opišemo karakteristične stadije pri hmelju!

A) ZIMSKO MIROVANJE. V koreniki je nakopičena rezervna hrana, očesa so pripravljena, da bodo odgnala.

B) KORENIKA JE OBREZANA. Mladice, ki so odgnale pred rezjo, so odstranjene.

C) BRSTI NA OBREZANI KORENIKI SO POGNALI. Poganjki so beli, mesnati, na vrhu pa začinjajo zeleneti.

D) POGANJKI SO OZELENELI IN OLISTALI.

E) IZBRANE MLADICE SO NAPELJANE NA OPORO. Iz šopa poganjkov, smo izbrali zdrave, izenačene in jih napeljali na oporo. Vse ostale mladice razen dveh za rezervo, so odstranjene.

F) HMELJ SE JE ZAČEL VZPENJATI PO OPORI. To je začetek hitre rasti. Rezervne mladice so zakrnele v rasti in so odstranjene, če jih nismo uporabili za zamenjavo.

G) HMELJ BUJNO RASTE. To je doba najhitreje rasti. Povprečni dnevni prirastek je 20 cm.

H) HMELJ ZAKLJUČUJE RAST IN ODGANJA STRANSKE POGANJKE (PANOGJE). V tej dobi je ob normalni in pravilni agrotehniki dosegel vrh hmeljeveke ali žice.

I) NA STRANSKIH POGANJKIH SE POJAVIJO CVETNI BRSTI. Popki posameznih socvetov še niso oddeljeni in zato še ne razlikujemo njihovih pecljev.

J) NA CVETNIH VEJICAH RAZLIKUJEMO POPKE POSAMEZNIH SOCVETIJ. To je tipična slika cvetnega dostavka.

K) HMELJ CVETE. V socvetjih se pojavijo cvetne brazde.

L) SOCVETJE ODCVITA. Brazde rjave in odpadejo. Začno se oblikovati storžki.

M) OBLIKOVANJE STORŽKOV. Predlisti in krovni listi se razvijejo do svoje normalne velikosti. Zadnji ostanki posušenih brazd odpadejo. Storžki so še odprti in mehki.

N) STORŽKI SO KOMERCIALNO ZRELI. Polni so hmeljne moke, jasno zelene barve, zaprti, trdi in škrobočejo.

O) OBRANE TRTE ZVIJEMO, DA DOZORE. Rastlinsko tkivo dozoreva. Asimilati prehajajo iz nadzemskih delov, kjer se nabirajo v koreniko, kot rezervna hrana.

Kot smo že zapisali, nas je pri delu vodilo načelo, da bi z ugotovitvijo karakterističnih stadijev in s prikazom letih v sliki nudili podlago fenološkim raziskovanjem in sicer, da bi pomagali strokovnjakom pri organizaciji opazovalne službe na terenu, opazovalcem pa pri opazovanjih. Fenološka opazovanja, povezana z meteorološkimi, pedološkimi in fitopatološkimi podatki bodo izhodiščna točka za fenološki študij pri hmelju.

Pripravljen pregled rastnih in razvojnih stadijev hmelja v sliki, bo v pomoč hmeljnim selekcionarjem pri določevanju vegetacijskega ritma posameznih hmeljnih sort in hibrid v ekološko različnih pogojih.

Hmeljišča zavzemajo v Sloveniji čedalje večji areal in se širijo v kraje, ki so precej oddaljeni od Savinjske doline in zaradi tega tudi pedološko in klimatsko različni. Različne vremenske in talne razmere bodo prav gotovo zahtevale druge sorte hmelja poleg sorte, ki je razširjena v Savinjski dolini. Pri določevanju, katere sorte bi bile najustreznejše za saditev, oziroma za preizkušanje v krajih z drugačnimi ekološkimi pogoji, bo gotovo najvažnejši kriterij ritem vegetacije posameznih sort. Na koncu pa ne najmanj, smo hoteli s prikazom karakterističnih stadijev hmelja v besedi, zlasti pa v nazorni sliki, dati v roke pripomoček pospeševalni službi. Tako naj ilustriran prikaz zamenja včasih nepravilen, čeprav dolg opis in naj postane nekako zveza med hmeljnimi producenti in strokovnjaki, zlasti pri svetovanju agrotehničnih ukrepov, ki so vezani na določene stadije rastline. Ilustriran prikaz stadijev pri hmelju, naj pomaga napovedovalni službi po dnevnem časopisju, radiu, pa tudi pri telefonskih napotkih producentom. Upamo, da bo dober pripomoček zlasti pri svetovanju varstvenih ukrepov, ki jih je treba v hmeljišču podvzeti. Posebno važna pa bo ta povezava med strokovnjaki in novimi hmeljarji izven področja Savinjske doline, ker bo dogovor z njimi zaradi pomanjkanja izkušenj pri novincih težji in še potrebnejši kot pri posvetovanju z izkušenimi hmeljarji.

Seveda smo z objavo slik stadijev hmelja predvsem želeli naj pomagajo doseči soglasje med strokovnjaki in producenti, zlasti glede varstvene službe.

Poizkusimo popisati vse važnejše škodljivce in bolezni in načine zatiranja v hmeljiščih, po predloženih hmeljnih stadijih.

V fazi zimskega mirovanja (stadij A) mirujejo z rastlino vred tudi škodljivci in bolezni. Rdeči pajek prezimuje v zemlji okoli sadeža ali pa v razpokah, oziroma pod skorjo hmeljev. Ličinka hmeljnega hrošča prezimuje v podzemskih steblih ali sadežu. Bolhači čakajo v zemlji, da bo nastopilo toplo vreme. Gosenica prosene večje prezimuje v koruznih steblih ali v hmeljnih trtah. Jajčeca hmeljne uši čakajo na sadnem drevju — na koščičarjih in na divjem grmovju, da bo nastopila pomlad. Jajčeca stenice so zavarovane pred mrzom v razpokah in lubju hmeljev. Peronospora bi našli v obliki zimskih trosov na odmrlih ostankih hmeljne rastline ali pa tudi kot micelij v steblih. Fusarij najdemo kot saprofit na odmrlih hmeljnih delih. Edino voluhar ne pozna zimskega mirovanja. Hrani se s koreninami in z gomolji, ki si jih je v jeseni pripravil v skladišče, če pa mu primanjkuje hrane, si privoščiti tudi hmeljne sadeže.

V času, ko hmeljna rastlina prezimuje, ne podvzamemo nobenih varstvenih ukrepov v hmeljiščih. Omenjamo lahko samo trošenje apnenega dušika, ki vpliva na znižanje populacije rdečega pajka, če ga izdatno trosimo in, če pride v dotik s pršicami v zemlji.

Ne smemo pa v tem času pozabiti temeljito poškropiti sadno drevje, tudi koščičarje, ker s tem hkrati uničimo nekaj zimskih jajčec hmeljnih uši. Drugo, na kar moramo paziti pri zimskem zatiranju pa je, da pravočasno odstranimo s polja hmeljne trte in koruznico, ki jo ali pokrmimo ali kompostiramo in pokrijemo na debelo s slojem zemlje, ali pa zazgemo in tako uničimo gosenice prosene večje. Pri rezi hmelja (stadij B) se srečamo navadno s hmeljnim hroščom in zaradi fusarija obolelimi trtami. Tedaj tudi ugotovimo, koliko sadežev nam je pozimi požril voluhar. Najdemo pa tudi strohnele korenike hmelja, ki ga je uničil mozaik. V nekaterih kislih, slabo propustnih zemljah najdemo tudi golšave korenine, kar je posledica okužbe z bakterijami.

Čas rezi v hmeljiščih je čas mehničnega uničevanja škodljivcev, pa tudi bolezni. Vse črvice sadeže moramo temeljito obrezati, da odstranimo ličinko hmeljnega hrošča, odrezane dele pa zažgati. Pravtako je treba skrbno obrezati vse, od fusarija obolete hmeljne korenike in obrezane dele uničiti. Če najdemo strohnele hmeljne sadeže, jih skrbno izkopljimo in zažgimo. Kadar opazimo, da je v hmeljišče zašel voluhar, si vzemimo, ko gremo odkopavat in rezat hmelj s seboj pasti in, čim odkrijemo voluharjeve rove, jih nastavimo! Če bomo pri delu natančni, bomo prav gotovo uspeli.

V stadiju C, (ko odženo poganjki na obrezani koreniki) se ne srečamo v hmeljiščih z nobenim pomembnejšim škodljivcem ali boleznijo. Vse se šele prebujajo iz zimskega spanja.

V stadiju D, ko se že mladice razvijejo in olistajo, interveniramo v hmeljiščih prvič s kemičnimi sredstvi. V tem razvojnem stadiju se namreč na hmelju pojavijo bolhači, ki objedajo mlado listje in mladice. Kadar se bolhači pojavijo masovno, hmelj v razvoju popolno zaostane in neogibno je treba, da hmelj prašimo proti bolhačem. Uporabljamo prašiva na bazi tehničnega lindana (bentox ali gamadin) ali pa kombinirana sredstva na osnovni lindana in DDT-ja (diliden).

V tem stadiju navadno že tudi zapazimo prvi pojav peronospore. Najdemo namreč že tu pa tam kuštravce, to so hmeljne mladice, ki so se okužile z blodilkami iz zimskih trosov. Te kuštravce — to so skrotovičene mladice s kratkimi internodiji in z okuženimi listi — moramo iz hmeljišča skrbno odstraniti in jih uničiti.

V fazi razvijanja mladice se že tudi pojavljajo prvi znaki virusnih obolenj — tanke mladice, skrotovičeno listje in podobno. Zaradi tega je treba hmeljišča natančno pregledati, ugotoviti, če gre za viroze in obolete rastline odstraniti ter zažgati.

Če je vreme spomladi toplo in suho, najdemo že tu in tam zimske samice rdečega pajka. Te samice so rdeče barve. V posebno ugodnih vremenskih razmerah pa včasih celo lahko prve ličinke.

Ko so se mladice po napeljavi začele vzpenjati po opori (stadij E in F), se pojavi v hmeljišču več škodljivcev. V stadiju E začenja navadno nalet hmeljnih mušic, ki traja tudi še v stadiju F. Krilate uši ležejo zelene samice, ki se partenogenetski razmnožujejo. V tej razvojni fazi najdemo na hmelju že tudi prve poškodbe od rdečega pajka, ki so sicer vse neznatne, vendar že kažejo, da so prezimlele samice, včasih pa tudi že prvi zarod začele s sesanjem. V tem stadiju najdemo karakteristične znake viroznih obolenj koprivje glave in sicer se tanke mladice ne morejo ovijati po opori. Se vedno najdemo v hmeljiščih kuštravce, v deževnem vremenu pa že tudi poškodbe od peronospori na listih. Pri goldingu najdemo navadno listje okuženo s peronosporo samo v stadiju E in F. Okuženo listje ima drobne rjave, navadno štirioglate pege, ki pa običajno ne merijo več kot 2 mm v premeru.

Tudi v tej razvojni fazi je potrebna intervencija s kemičnimi sredstvi. Škropiti moramo proti ušem, proti rdečemu pajku in peronospori. Če uporabljamo za škropljenje proti ušem sistemična sredstva, zadostuje navadno samo eno škropljenje. Če pa uporabljamo za škropljenje proti ušem kontaktne pripravke, moramo počakati, da je nalet v glavnem končan, če hočemo, da nam ne bo treba škropljenja ponavljati. Pri močnem in dolgotrajnem naletu uši ne zadostuje samo enkratno škropljenje s kontaktnimi insekticidi (lindan, paration, diazinon, nikotinol in DDT pripravki) ampak je treba škropljenje ponoviti. Če je le mogoče, svetujemo, da uporabljate za zatiranje uši sistemična sredstva, predvsem metasystox. V vsakem primeru pa dajajte prednost tistim sredstvom, ki delujejo istočasno proti ušem in proti rdečemu pajku. Tako z enkratnim tretiranjem uničimo hkrati 2 škodljivca in kar je zlasti važno, začnemo pravočasno zatirati rdečega pajka, čeprav navadno nehoče. Istočasno kot proti ušem, škropimo navadno tudi prvič proti peronospori. Za to škropljenje uporabljamo navadno ditan, ker vpliva na razvoj hmelja stimulatивно.

Če najdemo v hmeljiščih rastline, ki jih nikakor ne moremo napeljati po opori in ki kažejo tudi druge tipične znake koprivje glave ali mozaika, je najbolje, da jih takoj izkopljeemo in zažgemo. Tako bomo odstranili iz hmeljišča žarišča bolezni in žuželkam onemogočili prenašanje bolezni iz rastline na rastlino.

V stadiju F opazimo navadno tudi že prva obolenja, ki jih povzroča fusarij. Mladice v zemlji odgnijejo bodisi pri koreniki ali pa med sadežem in hmeljevko. Na strohnelem delu rastline moremo opaziti navadno bela ali pa rahlo rožnata pikčasta telesca fusarija. Obbolele mladice odstranimo in jih uničimo.

Med najbujnejšo rastjo (stadij G) na hmelju ne opazimo izrazitih znakov bolezni ali poškodb od škodljivcev. Listje je v taki razvojni stopnji, da se ga peronospora navadno ne loti. Uši so zatrte. Če pa nismo proti njim škropili, se tudi navadno že sele nazaj na svojega drugega gostitelja — košičarja. Če smo škropili s sistemiki proti ušem, smo temeljito zatrli tudi rdečega pajka in ga v tem stadiju navadno ne najdemo v večjem številu na hmelju. Če je vreme ugodno, so se izgubili tudi rahlejši simptomi viroz.

Navadno v tem stadiju ni potrebna intervencija s kemijskimi sredstvi. Edino, če smo se odločili, da bomo zatirali rdečega pajka z zalivanjem s terrasytamom, moramo zaliti do 15. junija, ker je sredstvo aktivno v rastlini 2 meseca. V tem primeru ni potrebna proti rdečemu pajku nobena intervencija več. Ko se pojavijo na hmelju stranske panoge, (stadij H) se zopet prikažejo razni škodljivci.

V tem stadiju je treba torej zopet škropiti; najprej proti peronospori in sicer z organskimi fungicidi, navadno z ditanom, ki pospešujejo razvoj rastline, včasih pa tudi proti stenicam, strigalicam in gosenicam, z lindanskimi pripravki (lindan olje). Če je treba škropiti proti rdečemu pajku, bomo uporabili sistemična sredstva, zlasti metasystox ali ovid tedion.

Tako se je navadno že zopet razmnožil rdeči pajek. Na področjih, kjer se običajno pojavljajo stenice, jih že najdemo zopet na hmelju. Ta čas začno objedati listje razne gosenice dnevnih metuljev, na hmelju pa najdemo že tu pa tam strigalice. Če je vreme za peronosporo ugodno, se bo le-ta zopet naselila na nežnih stranskih panogah, ki so neodporne proti tej glivični bolezni.

Ko se na stranskih poganjkih pojavijo cvetni brsti, (stadij I) je zadnji čas za škropljenje hmelja s sistemskimi sredstvi. Po 15. juliju namreč ni več dovoljeno uporabljati sistemskih sredstev za škropljenje (systox in metasystox) zaradi njihove strupenosti. Zato je treba, da hmelj natančno pregledamo in ugotovimo, kolikšna je okužba rdečega pajka. Če imamo na listju povprečno po 10 pršic, moramo še enkrat temeljito poskropiti hmelj s sistemskimi pripravki ali pa s tedionom. Škropljenje mora biti res temeljito, če hočemo, da ne bo potrebno tik pred obiranjem ponovno ali celo večkrat škropiti.

Stadij, ko na hmelju razlikujemo posamezna socvetja (stadij J), je navadno zelo kratek. Takrat moramo biti že dobro pripravljeni, da bomo pravočasno poskropili hmelj proti peronospori. Čim se bodo pokazali prvi cvetovi na spodnjih panogah (stadij K), bo potrebno poskropiti hmeljišča proti peronospori. To škropljenje je najvažnejše, če hočemo obirati zdrav, od peronospori nepoškodovan hmelj. Za škropljenje v cvet uporabljamo navadno bakrene pripravke (navadno bakreno apno) ali pa tudi organske fungicide (ditan). Če opazimo, da se je na hmelju že zopet razmnožil rdeči pajek, bomo dodali fungicidu tudi tedion, ovoidni akaricid, ki dobro deluje na jajčeca in prve stadije ličink hmeljne pršice. V primeru, da smo kombinirali obe škropivi, moramo nekoliko spremeniti tehniko škropljenja. Če škropimo samo proti peronospori, pazimo le, da zadenemo vse stranske panoge, ki nosijo cvet, na spodnje listje pa se ne ozirajmo. Če pa škropimo hkrati proti peronospori in rdečemu pajku, moramo temeljito poskropiti tudi spodnje listje.

Po enem tednu škropimo drugič v cvet proti peronospori. Takrat cveto gornje panoge, medtem, ko na spodnjih panogah že prerascajo v storžke (stadij L). Tudi za to škropljenje uporabljamo navadno bakrena sredstva ali ditan.

Ko se oblikujejo storžki (stadij M), je čas za negativno selekcijo. V tem stadiju najboljše razločimo pozne in kasne razneke hmelja, najraje ugotovimo sortnost in trdnost, razen tega pa locimo lahko tudi rastline virusno obolate. Rastline, ki ne kažejo dovolj sortnih odlik, ki so slabo rudne, bolne ali ne dovolj odporne proti boleznim zaznamujemo, da jih bomo po obiranju izkopali.

V tej fazi razvoja škropimo proti peronospori, kajti storžki so proti tej bolezni zelo občutljivi. Uporabljamo ditan v 0,2 % koncentraciji. Če vidimo, da se nam je rdeči pajek zopet razširil v hmeljišču, poskropimo hmelj z diazinskimi pripravki (diazinon 5). V tem stadiju tudi opazimo prva obolenja od kladosporija in se zavoljo fusarija tudi še tu in tam posuši kaksna vrv. Odločimo se, da bomo hmelj, kjer opazimo, da se je začel širiti kladosporij, najprej obirali.

Ko hmelj komercialno dozori (stadij N), začnemo z obiranjem storžkov. Večkrat se zgodi, da je še tedaj potrebno škropiti proti peronospori, če je vreme deževno, tista hmeljišča, ki bodo prišla za obiranje zadnja na vrsto. Neredko se tudi zgodi, da moramo še v tem stadiju škropiti proti rdečemu pajku v hmeljiščih, kjer bomo nazadnje obirali. Za škropljenje proti peronospori uporabljamo ditan (0,2%) proti rdečemu pajku pa diazinon (0,5%). Budno pazimo na kladosporij in pohitimo, kolikor moremo, z obiranjem tam, kjer opazimo nekoliko večjo okužbo.

Po obiranju trte zvijemo, da dozore (stadij O). Ko smo obrali pridelek, se ne menimo dosti več za bolezni in škodljivce. Hmelj, pa tudi njegovi škodljivci in bolezni, se pripravljajo na zimsko mirovanje. Le v krajih, kjer nam v hmeljišče rad zahaja voluhar, je prav, če ga poizkusimo v jeseni zatreti na mejnih travnikih, da nam pozimi ne bo spodžiral sadežev v hmeljiščih.

Ing. M. Kač